

fužiinar

Leto XXVI

Ravne na Koroškem 13. oktobra 1989

Št. 10

PUSTIMO ČASU ČAS

ZAKAJ POSLOVODNI DELAVCI ŽELEZARNE RAVNE PREDLAGAJO SVOJO
VIZIJO DANAŠNJEGA SOZDA SLOVENSKE ŽELEZARNE

Kakorkoli je že Zakon o podjetjih tisti novi duh, na katerega prisega večina vodilnih delavcev gospodarstva, je poleg cele vrste novosti prinesel tudi nekaj unikatnih rešitev, za katere bosta edino čas in praksa sodnik njune uspešnosti. Eden takšnih unikatov so oblike organiziranja v pogojih družbene lastnine brez njenega titularja in s tem tudi oblike upravljanja na podlagi netitularizirane lastnine.

Pri vsakem razmišljanju, ki v svojih trditvah uporablja pojem »specifičnosti« naših pogojev in ugovarja direktni primerljivosti z razvitim svetom, lahko drugače misleči ugovarja s trditvijo, da je ravno »specifičnost« razlog jugoslovanske krize. S tem pa delimo etikete vnaprej, tako eni kot drugi pa nastopamo brez praktičnih izkušenj. Ne glede na to pa velja pravilo, da **razvojnih faz ni mogoče preskakovati** in da to pravilo velja za vsa področja. Na področju organiziranosti pa velja tudi pravilo, da je uspešnost organizacijskih modelov mogoče ugotavljati šele potem, ko spremljamo njihovo funk-

cioniranje in primerjamo načrtovane cilje z dejansko doseženimi.

Zdi se, da tako vodstvo sozda Slovenskih železarn kot tudi poslovodni delavci Železarn Ravne pri oblikovanju vizije o nadaljnjem funkcioniranju sistema Slovenskih železarn izhajajo iz podobne ugotovitve, da v dvajsetih letih skupnega dela vsi skupaj nismo uspeli uresničiti v pomembni meri ciljev, zaradi katerih smo bili skupaj. Na tej podlagi pa sedaj iščemo rešitve, ki naj bi obstoječe stanje presegle ali pa ga odpravile.

Ker je v predlogu sozda Slovenske železarn rdeča nit **upravljanje na podlagi sredstev** in na tem zgrajena večja uspešnost poslovnega sistema, mislim, da je treba izreči osnovne dileme, ki se tu pojavljajo. Osnovno vprašanje je vsekakor, ali je smiselno obstoječe stanje s knjigovodsko transakcijo vsebinsko tako spremeniti, da bo to materialna podlaga za drugačno vsebino in kvaliteto odločanja. K temu pa se dodaja vprašanje, ali na podlagi preteklosti, s katero ni nihče zadovoljen, graditi sistem trajne vezave za prihodnost? Če smo do sedaj upravljali samo na podlagi dela(?) in če je bilo to upravljanje

res tako zanič (ali povsod enako?), ali je res to samo posledica nekvalitetnih upravljalških odločitev ali pa ima pri tem kaj tudi nestrokovnost predlogov? Mislim, da bo upravljanje na podlagi sredstev bistveno poseglo v kvaliteto skupnega upravljanja takrat, ko bo po količini v enakopravnem položaju in ko bo vzpostavljeno z resničnimi (fizično opremljivimi) impulzi, ne pa s knjigovodskimi transakcijami. Pa še nečesa ne bi smeli pozabiti – tudi na strani družbene lastnine bomo morali najti titularja. V nasprotnem primeru bomo vse pogostejše, tudi v jugoslovanskih okvirih, priča enačenju vodstvenih in upravljalških funkcij.

Se en vidik igra pomembno vlogo pri presoji predloga sozda Slovenske železarn z gledišča Železarn Ravne. Ta se izraža v vprašanju, **ali je predlog interesanten (v motivacijskem smislu) za delavce železarn in za tuje (potencialne) sovlagatelje?** Dejstvo vsake reorganizacije sloni na pripravljenosti kadra, da v njej dosega tudi svoje cilje. S tega vidika pa je Železarna Ravne z dosedanjim razvojem pokazala, da so se razvila samo tista področja, ki so imela svoj strateški vrh znotraj podjetja. Za ka-

pitalsko interesantnost pa v prvih pogovorih z našimi današnjimi partnerji ugotavljamo, da smo še kot Železarna Ravne »preveliki« in da bi jim z vidika upravljanja na podlagi sredstev bila ljubša združba manjših samostojnih podjetij.

Če k temu dodamo še obstoječe stanje na področju razvoja in klime, ki se je posebej v zadnjem letu izoblikovala znotraj Železarn Ravne, so to tisti vzrodi, ki so za poslovodne delavce železarn pomenili glavni argument, da ponudijo svojo vizijo obstoja poslovnega sistema Slovenske železarn. Ker ni namen tega komentarja elaboriranje vizije, naj opredelim samo osnovno značilnost: **na podlagi preteklosti in skupnega interesa prihodnosti formiramo skupno podjetje v Ljubljani.** Ustanovimo ga z enostransko kapitalsko vezjo in ga tako tudi upravljamo. Za uresničitev poslovne strategije, ki nam jo je odprla firma Mc Kinsey, prenesimo pooblastila in gremo skupaj na težavno pot. Bodočim skupnim projektom pa prepustimo možnost, da nas povežejo tudi na podlagi sredstev, če se bomo za to skupno dogovorili.

Brane Žerdoner, dipl.soc.

IZ VSEBINE

- Sprejeti je mogoče vse
- Železarna Ravne v letu 1990
- »... združitev je potrebna za nadaljnji uspešni razvoj slovenskega železarstva...«
- Mc Kinseyeva analiza v Železarni Ravne
- Tri mnenja o sozdu in Mc Kinseyevi raziskavi
- Reorganizacija sozda – pogled od strani
- Ravnatelja o izgubi
- Avgusta pod načrtom
- Kaj smemo vedeti o molibdenu
- Metoda šestih stopenj za oblikovanje dela
- Kako nastaja RPIS v Jeklovarni
- Nove knjige v strokovni knjižnici
- Oskrba z energijo
- Iz naših krajev
- Kultura
- Rekreativna in šport
- Imena mesecev

SPREJETI JE MOGOČE VSE

Zapis s 15. seje delavskega sveta

V četrtek, 14. septembra, je bila ponovljena 15. seja delavskega sveta Železarn Ravne. Prvič sklicana – v ponedeljek, dva dni po 39. obletnici začetka delavskega samoupravljanja železarn – je namreč zaradi ne- sklepčnosti odpadla. To je sicer žalostno, vendar zgovorno naključje. Pa se mi ob tem ne zdi potrebno pridružiti ocenam o neresnih delegatih. Bolj me navdaja prepričanje, da se končuje obdobje pompozne, vendar velikokrat le navideznega in neučinkovitega samoupravljanja, ki je začelo prehajati v nove vode, na tej prelomnici pa se delavci – delegati še niso prav našli, kar je razumljivo, saj novi sistem še ni zgrajen, a stari še ni odmril.

Vendar so bili tokrat delegati pri- dni. Na sejo jih je prišlo kar nekaj

gat Industrijskih nožev zahteval po- jasnilo PO v zvezi z zapleti pri po- višanju prispevnih stopenj v občini Ravne.

Predsednik in član PO sta pojasni- la, da je Železarna Ravne v juniju upravičeno nasprotovala velikemu povišanju prispevnih stopenj, ven- dar ni zahtevala izničenja povišanja, kar pa je občinski izvršni svet storil. Temu je sledilo negodovanje interes- nih skupnosti in družbenih dejavnosti. Tudi železarna ne oporeka pravice tem delavcem, da imajo svo- jemu delu ustrezen življenjski stan- dard. Povišanju, ki bi veljalo zadnje tri mesece letošnjega leta, PO ni več nasprotoval, saj so trije meseci za- mika prihranili gospodarstvu 50 % dodatnega bremena. Sklep o poviša- nju naj bi bil začasen, medtem ko

Železarne Ravne izrekla proti povi- šanju prispevnih stopenj, delegati na skupščinah pa so glasovali drugače.

ODBORA KRITIČNO O POSLOVANJU

Odbori za poslovanje, dohodkov- na in finančna vprašanja so na svo- jih sejah obravnavali problematiko, ki je bila na dnevnem redu delav- skega sveta, zato poročila o njiho- vih stališčih delegati niso obravna- vali posebej.

Poročilo o razpravi in sklepah pr- vih dveh odborov je bilo pridruže- no 3. točki, ko je bila na sporedu obravnava poslovanja železarn v 1. polletju. Ocenio PO je na seji odb- rov podal član PO za ekonomiko,

mata posplošenega poudarjanja, da nas je v železarni preveč, temveč bi morali primarno razmišljati o ak- tiviranju novih programov za pre- struktuiranje, usposabljanje in pre- razporejanje kadrov in tudi o tem, da moramo dolgoročno zagotoviti delo tudi za generacijo, ki prihaja. Posebej sta izpostavila vprašanje organiziranja in izvajanja marketinš- ke funkcije v železarni in odgovor- nost za to, da marketinga v kvali- tetnem smislu še zdaj nimamo. Za- htevala sta odgovor na vprašanje, kako je bil marketinško obdelan pro- jekt specialna jeklarina, od poslovod- nega odbora pa, da mora priti pred kolektiv železarn s konkretno izde- lanim proizvodnim programom. Opozorila sta tudi na slabo sprotno obveščenost železarn o nekaterih ključnih vprašanjih ter problemih poslovanja in razvoja v železarni (povzeto po zapisniku seje).

Na delavskem svetu je o poslova- nju poročal predsednik PO in ob drugem poudaril, da si v železarni prizadevamo za zmanjšanje zalog in stroškov ter za več naročil. So tozdi, ki imajo dovolj naročil, in tudi taki, ki jih imajo premalo, pa so vseeno v zaostanku, na poslano blago pa dobivajo reklamacije, česar si nika- kor ne bi smeli dovoliti.

Na poročanje sekretarja o razpravi v prej omenjenih izvršilnih organih je dejal, da je pripomba glede marke- tinga ustrezna, saj so se pogoji trže- nja pri nas bistveno spremenili, v železarni pa se temu še nismo znali prilagoditi, medtem ko v proizvodnji že dosegamo pomembne uspehe.

Eden izmed delegatov je zahteval določene podatke o tem, kdo v železarni malomarno izpolnjuje na- ročila, jih ima premalo ali preveč, in predsednik jih je obljubil za na- slednjo sejo.

Nakar je delavski svet brez razpra- ve sprejel poročilo o poslovanju v 1. polletju.

VSI PREDLAGANI SKLEPI SPREJETI

Prednostno listo prosilcev kadrov- skih stanovanj je delavski svet tok- rat obravnaval drugač, ker na prejš- nji seji zaradi ugovora Strojev in delov ter Valjarn ni bila sprejeta. Tokrat so jo delegati potrdili, vendar so dali pobudo strokovnim službam, naj določila o kadrovskih stanova- njih ponovno preučijo, predvsem pa natančneje določijo kriterije za po- membost del in nalog, da ne bodo prepuščeni zgolj subjektivni presoji.

V nadaljevanju se je delavski svet potrdil predlagane pogoje za pred- časno upokožitev z odpravnino, spre- jel rebalans plana časovno razmeje- nih stroškov za 2. polletje ter reba- lans plana skupne porabe za leto 1989 in soglašal, da železarna sode- luje kot ustanoviteljica Jugobanke Ljubljana (za delegata Železarn Ravne je imenoval Eda Javornika) in Jugoslovanske banke za medna- rodno ekonomsko sodelovanje v Beogradu, za katero bo prispevala sredstva za nakup ene delnice, in to prek Interne banke Slovenskih žele- zarn (sklepe v zvezi s finančnimi vprašanji in z ustanavljanjem bank je delavskemu svetu predlagal v sprejem finančni odbor).

Mojca Potočnik

nad polovico, tako da posamezen glas, ki ni bil »ZA«, pri glasovanju ni naredil škode, prav tako delegati z vrtačo razpravo niso delali sivih las navzočima predsedniku in članu poslovodnega odbora in predsedni- ku delavskega sveta. Čeprav je bilo morebiti za slednje krivo to, da je bi- la seja sklicana ob 12. in ne kot si- cer – ob 16. uri – pa so si vsi že- leli, da bi bila končana do dveh. In je tudi bila.

POVIŠANJE Z ZAMIKOM SPREJEMLJIVO TUDI ZA ŽELEZARNO

V prvi točki, pri obravnavi uresni- čevanja sklepov prejšnje seje, je dele-

naj bi prispevne stopnje za prihod- nje leto določili na osnovi novih, natančno ovrednotenih programov, razbremeniti pa bi nas morali tudi pri prispevkih za nerazvite in za dr- žavno infrastrukturo.

Pozitivno pri zapletih v zvezi s po- višanjem prispevnih stopenj je po mnenju člana PO vsaj to, da se je odločanje o njih po daljšem času znova vrnilo od izvršnega sveta na skupščino.

Po besedah delegata je tudi to odločanje vprašljivo, saj so bili npr. delegati kulturne skupnosti proti po- višanju prispevne stopnje, predstavi- nik občine pa jih je tako »prekvalil«, da so glasovali zanj.

Problem je namreč v tem, da sta se sindikat in konferenca delegacij

ki je menil, da je železarna v prvem polletju – glede na zaostrene raz- mere – sorazmerno dobro poslova- la: realizirali smo plan, OD so realno porastli, zadovoljivo smo reševali stanovanjsko problematiko, obraču- nali smo zahtevano amortizacijo, iz- boljšali proizvodnjo (izplen, asorti- ment), zmanjšali smo število zapo- slenih, prestrukturiranje že kaže re- zultate. V avgustu je bil v proizvod- nji jekla zastoj, a z zmanjšanjem zalog smo pomagali Valjarni in za- stoj ne bi smel vplivati na rezultat.

Odbora se nista povsem strinjala z oceno PO in sledila je burna in dokaj ostra ter vsebinsko bogata razprava, po kateri sta sprejela poro- čilo PO o poslovanju v 1. polletju 1989, vendar z zadržki: Ne spreje-

Železarna Ravne v letu 1990

NAŠA NOVA ORGANIZIRANOST

Vseeno je, ali bo naša železarna po novem organizirana do pike tako, kot kaže osnutek, ali pa se bomo v katerem delu dogovorili tudi drugače, osnova drži: z novim letom se poslovimo od (pre)številnih tozdov in delovnih skupnosti ter se uredimo v poslovne enote (PE) in skupne strokovne službe, tozdi zunaj Raven pa skupaj z Železarno Ravne ustanovijo delniška podjetja.

Podjetniško organizirane poslovne enote so po osnutku:

PE METALURGIJA (sedanji tozdi Jeklarna, Valjarna, Kovačnica in Jeklovlek)

PE JEKLOLIVARNA
PE STROJI IN DELI

PE OBDELAVA (sedanji tozdi TSD, Industrijski noži, Pnevmatični stroji, Orodjarna, Vzetarna in Kalilnica)

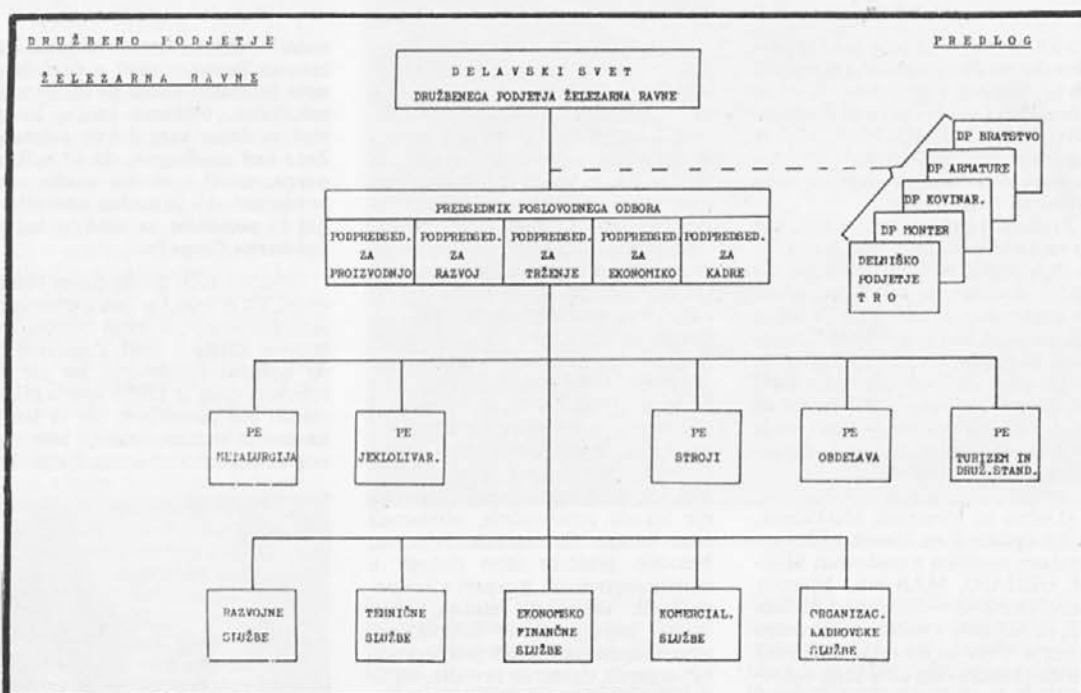
PE TURIZEM IN DRUŽBENI STANDARD.

Za uspešno doseganje proizvodnih in poslovnih ciljev zajemajo PE naslednje funkcije:

- proizvodnjo po posameznih programih
- razvoj in kontrolo proizvodnih procesov
- ponudbo in planiranje proizvodnje, materialno preskrbo in skladišča ter notranji transport
- operativno in tehnološko pripravo dela
- ekonomiko poslovanja (obračun stroškov, ekonomsko analizo vrednosti, študij dela, organizacijo dela in proizvodnje, plan in analizo poslovanja)
- vzdrževanje (preventivno in operativno)
- kadrovske in tehnične operativno.

K doseganju ciljev proizvodnje in poslovanja bodo svoje prispevale skupno organizirane:

- razvojne službe
- tehnične službe
- ekonomsko-finančne službe

- komercialne službe in
- organizacijsko-kadrovske službe.

Nekatere od teh služb bodo neposredno vodili podpredsedniki poslovnega odbora, medtem ko jih bomo financirali na proračunski način. Vsebinska skupnih služb je naslednja:

RAZVOJNE SLUŽBE obsegajo

- službo za strateški razvoj
- raziskave in inženiring
- zagotavljanje kakovosti.

TEHNIŠKE SLUŽBE obsegajo

- razvoj vzdrževanja in energetike
- pripravo dela
- vzdrževanje električnih omrežij in naprav

- rezervne dele in popravila
- vzdrževanje gradbenih objektov
- energetiko
- nabavo.

EKONOMSKO-FINANČNE SLUŽBE obsegajo

- finance
- računovodstvo
- controlling
- poslovno informatiko.

KOMERCIJALNE SLUŽBE obsegajo

- prodajo
- stike s tržiščem
- razvojni marketing
- planiranje marketinga
- nabavo.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKE SLUŽBE obsegajo

- razvoj kadrov
- kadrovsko-socialno službo
- mikroorganizacijo
- motivacijske sisteme
- upravljanje
- informiranje
- pravno službo
- splošne službe.

VODENJE IN KOORDINACIJA

Železarno bo vodil poslovni odbor, ki ga bodo sestavljali predsednik in pet podpredsednikov. Podpredsedniki bodo odgovorni za proizvodnjo, ekonomiko, trženje, razvoj in kadre. Poslovni odbor bo nadrejen vsem vodstvenim delavcem.

Namesto pretekega razmerja med statično in dinamično organizacijo, ko sta bila to dva dela, ki sta se lahko samostojno spreminjala, vzpostavljamo novo razmerje. Njegova značilnost je povezava strukture in procesa v enoten sistem organizacijskih enot.

Ob uveljavitvi področnih funkcij-

skih opisov za organizacijske enote ukinemo individualne opise del in nalog, obenem ukinemo tudi razvid del in nalog, ki je mnogo pretog za hitre organizacijske spremembe in prilagajanja. Namesto tega sprejemamo razvide strokovnosti in znanj, ki jih zaposleni morajo imeti v posamezni organizacijski enoti, kot organizacijske akte.

SAMOUPRAVLJANJE

Delavci uresničujemo samoupravljanje v podjetju

- na referendumu
- na zboru delavcev
- po delegatih v delavskem svetu podjetja (imeli bomo samo en delavski svet).

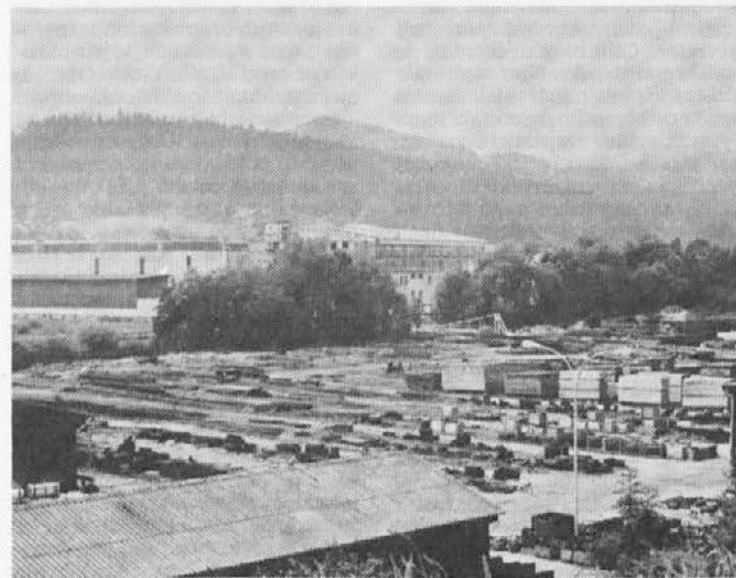
Delavski svet bo sestavljalo enako število delavcev iz vsakega dela podjetja. Delavski svet poleg samoupravnih splošnih aktov sprejema temelje poslovne politike, plane, odloča o poslovnih povezavah z drugimi, o vlaganjih in sovlaganjih ter ocenjuje delovno in poslovno uspešnost.

Delavski svet ima naslednje štiri kolektivne izvršilne organe:

- odbor za gospodarjenje in razvoj
 - odbor za organizacijsko-kadrovske zadeve
 - odbor za finančne zadeve
 - odbor za varstvo pravic
- poleg njih pa še disciplinsko, volilno in inventurno komisijo. Sorazmerno z vloženimi sredstvi bomo soupravljal tudi v skupnih delniških podjetjih.

Zunaj Železarne Ravne bomo v organih družbenopolitičnih skupnosti, v interesnih skupnostih, bankah, združenjih in drugih skupnostih nastopali s skupnimi delegacijami in delegati na ravni podjetja.

(Vir: gradivo za delavski svet)

»... ZDRUŽITEV JE POTREBNA ZA NADALJNI USPEŠNI RAZVOJ SLOVENSKEGA ŽELEZARSTVA...«

Intervju z Igorjem Uršičem, predsednikom KPO sozda Slovenske železarn

»Razlog za razgovor z vami je preobrazba sozdov po zakonu o podjetjih oz. dejstvo, v predzadnji številki Gospodarskega vestnika naslovljeno s SOZDE UBIJAJO, MAR NE? Je torej trenutek, ko je treba v pripravi na nove zakonske razmere na novo definirati tudi sozde.

Preden bi spregovorila o tem, kako na novo definirati sozd Slovenske železarn, na čelu katerega ste 10 let, dovolite, da pod ta leta narediva črto. Ker je za vsako ženitvijo takšne vrste, kot je sozdovska, računica, pogleda to. Katere koristi je 20 let imel sozd od Železarn Ravne, katere, po vašem, železarna od sozda? Kateri so glavni vzroki, da ni imel oz. ni izpeljal strategije razvoja? Kje so bile ovire?»

»Dobro je, tovarišica Merkačeva, da ste opozorili na članek v Gospodarskem vestniku z naslovom SOZDE UBIJAJO, MAR NE? Njegova sporočilnost se v veliki meri nanaša tudi na razmere v našem poslovnem sistemu. Prav bi bilo, da omenjeni članek prebere čim širši krog delovnih ljudi, predvsem tisti del vodstvenih in vodilnih struktur, ki so odgovorni za razvojna vprašanja. Tako bo potem tudi razprava o preobrazbi Slovenskih železarn brez dvoma celovitejša in najbrže strokovno bolj argumentirana.

Ne vem, kako boste v uredništvu Fužinarja opremili naslov tega razgovora. Predlagam, da namesto naslova zapišemo prvi člen pogodbe o ustanovitvi Združenega podjetja Slovenske železarn, podpisane leta 1969, ki se glasi:

»Pogodbene stranke so sporazumne, da je njihova združitev potrebna za nadaljnji uspešni razvoj slovenskega železarstva, zlasti zaradi gospodarske učinkovitosti in sodobnega tehnološkega razvoja. Pogodbene stranke se združujejo z namenom, da se z usklajevanjem programa proizvodnje, njegovo specializacijo in delitvijo dela dosežejo čim boljši ekonomski učinki. Zato se strinjajo, da je nujna koncentracija finančnih in materialnih sredstev ter fizičnega in umskega dela.«

Več je razlogov, zaradi katerih citiram prvi člen pogodbe o ustanovitvi združenega podjetja. Prvi in osnovni pa je v dejstvu, da po dvajsetih letih obstoja podjetja oziroma sozda ter po desetih letih svojega predsednikovanja, tako kot že nekajkrat, ponovno predlagam, da pričnimo uresničevati osnovno vsebino, zaradi katere so se naši predhodniki sklenili združiti. Drugače rečeno, po dvajsetih letih moram priznati, da nismo vsi skupaj uspeli narediti in uresničiti kaj prida vsebinskih ciljev, ki smo si jih zastavili že v samem začetku.

Nisem bil navzoč pri oblikovanju pogodbe, v kateri je v citiranem členu zapisan sukus prave vsebine in poslanstva sozda. Nisem sodeloval pri oblikovanju SaS o združitvi

v sozd, ki je sicer petkrat obsežnejši kot pogodba, pa so vendarle cilji združenja že bolj zamegljeni. Bolj kot z gospodarsko učinkovitostjo delovnih organizacij in sozda kot celote se SaS ukvarja s postopki odločanja. Bolj kot skupni rezultati in premiki nam je bila pomembna suverenost in samostojnost delovnega procesa. Takemu razumevanju stvari smo prilagodili tudi upravljalški mehanizem, ki se je izkazal na žalost kot neučinkovit. V takih razmerah smo se vsak na svoj način, bolj ali manj uspešno, trudili, da uresničimo vsaj nekatere cilje, če ne že vseh. Trudili smo se, in menim tudi uspeli, narediti pomembne premike z že izvedenimi in tudi nameravanimi razvojnimi investicijami, uspešno smo uresničevali financiranje tekoče proizvodnje, oblikovali smo image Slovenskih železarn, bistvene premike smo dosegli v zunanjetrgovinski menjavi s kooperacijami, skupnimi nastopi, posli barter, organizirali in koordinirali smo skupen nastop pri predstavniških organih, denarnih zavodih, združenjih in še bi najbrže lahko naštevati. Ne znam pa z vago odmeriti koristi, ki jih je imela Železarna Ravne od sozda ali, kjer sploh ne razumem vprašanja, kakšne koristi je imel sozd od Železarn Ravne.

Zaboga, saj združeno podjetje, kasnejši sozd, ni bil ustanovljen, da bi imel koristi od Železarn Ravne, pač pa zato, da bi Železarna Ravne in ostale članice svoje in skupne interese, ki so si jih z ustanovitveno pogodbo zastavile in začrtale, tudi uresničile. Zato lahko rečem z vso odgovornostjo, da je Železarna Ravne imela toliko in samo toliko koristi, kolikor je resnično hotela imeti koristi od skupnega dela v sozdu kot njena ustanoviteljica.

Res je, nimamo sprejete strategije razvoja slovenske metalurgije. Res pa je tudi, da je nimamo, ker je nismo hoteli imeti. Kajti prava strategija razvoja pomeni dolgoročno optimiranje proizvodnih in poslovnih procesov tudi izven svoje tovarniške ograje. Tega interesa pa na žalost naše železarn niso pokazale. Namesto srednjeročnega programa razvoja slovenske črne metalurgije smo po velikih mukah in razgovorih sprejeli le sporazum o razvoju črne metalurgije, v katerem je za vsako železarno bilo nekaj. Težko bi vam obnovil mučne razprave v posameznih železarnah, ki sem jih imel, ko se mi je očitelo, da neko investicijo protežiram in bolj podpiram kot druge. Mislim, da tovariši sogovorniki še niso vsega pozabili. Če prvi in osnovni razlog, da strategije razvoja nismo izpeljali, tiči v dejstvu, da take strategije nismo hoteli, je druga resnica v tem, da bi za sprejem le-te rabili soglasje sedemindesetih tozdov v Slovenskih železarnah. Menim, da je s tem vse rečeno.

»Kljub temu pa veste – kar nekaj problemskih konferenc je bilo v

zadnjih letih na temo o odnosih Železarn Ravne – sozd – da delavci naše železarn sozda ne sprejemajo nekritično. Občutek imajo, da za vloženi denar vanj dobijo premalo. Zato nad predlogom, da bi tudi po novem ostali v okviru sozda, niso navdušeni. Ali je možna odcepitev? Kaj bi pomenila za sozd in kaj za Železarno Ravne?»

»Moram reči, da do danes nisem vedel, da je bilo kar nekaj problemskih konferenc na temo odnosa Železarn Ravne – sozd. Zagotovo pa na nobeno konferenco ne jaz ne kdorkoli drug iz DSSS sozda nikoli nismo bili povabljeni, da bi lahko na mestu samem (kar bi bilo najbolj normalno) stvari razčistili. Po-

znam samo gradivo, ki ga je poslovni odbor Železarn Ravne (maj '88) pripravil na zahtevo IO konference sindikata, kjer se daje ocena delovanja sozda. Dopusčam možnost, da nisem dovolj objektivni, pa kljub temu menim, da ocene v omejenem gradivu niso bile najbolj korektne. Celo bi si upal trditi, da so bile enostranske. Niso spoštovale dejstva, da imajo tudi ostale članice sozda določene interese in da mora sprejeta rešitev respektirati vse oz. kar največ interesov. Tako moram pravzaprav z grenkim priokusom reči, da ne vem natančno, kakšni so očitki delaycev (katerih?), struktur ali skupin v Železarni Ravne na račun sozda. S čim niso zadovoljni? Ali z delovno skupnostjo, s celotnim poslovdstvom, predsednikom ali z ravnanjem drugih članic sozda? »Očitki, da za vloženi denar dobijo premalo«, kakor pravite v vprašanju, ne more biti osnova za resen strokoven in argumentiran razgovor ali odgovor. Nadalje želim podčrtati, da spoštujem delo sindikata v družbi, v sozdu in v DO. Pa vendarle hkrati menim, da problematika odnosov med članicami v sozdu, opcije in strategije razvoja, problemi, ki nastajajo zaradi neizpeljane delitve dela,

nespoštovanje sprejetih dogovorov, medsebojna konkurenca zagotovo niso vprašanja, ki bi jih obravnavali na problemskih konferencah sindikata. Trdim pa, da so to tista prava vprašanja, ki se premalo učinkovito razrešujejo, kar hromi našo skupno učinkovitost in uspešnost.

V okviru posameznih ocen glede vloge in mesta Železarn Ravne v sozdu je bila tudi oblikovana ocena, da je Železarna Ravne zaostala v metalurškem razvoju, ker je vodstvo sozda pretežito drugo članice, predvsem Store in Jesenice. V pisni analizi (februar '89) je bilo s številkami dokazano, da niso bila omejitve investicij v Železarni Ravne finančna sredstva. Omenjena analiza kljub našemu predlogu ni bila širše publicirana. Ponovim bom, kar sem rekel že lapi in v začetku letošnjega leta. V Železarni Ravne niso bili pripravljeni pravi razvojni programi in predvsem zato se ni investiralo. Nadalje pravite, da delavci niso najbolj navdušeni, da bi ostali v okviru sozda. Najbrž se boste strinjali z menoj, da ostati v sozdu ali odcepiti se ni vprašanje navdušenja, pač pa tehtnih analiz in ocen. Poglejte, dva meseca, preden je komisija za preobrazbo sozda dala svoje predloge o bodoči obliki organiziranosti, predvsem pa o vsebini, na kateri bi slonela organiziranost našega sistema, smo imeli možnost prebrati v časopisu »Delo« (27. junij) članek, v katerem je že govora o izstopu Železarn Ravne iz sozda.

Nadalje, preden se je pričela javna razprava o preobrazbi, je poslovodstvo Železarn Ravne pripravilo statut, v katerem so povezavo znotraj sozda že vnaprej črtali. Ali vam to kaj pomeni?

Najbrže se motim, pa vendarle moram reči, da mislim, da delavci v Železarni Ravne niso vedno najbolj korektno informirani o načinu dela, rezultatih in problemih, s katerimi se vsi skupaj srečujemo na samoupravnih in strokovnih razgovorih, niti ne o predlogih, ki se oblikujejo na ravni sozda. Vsebinska naslednja vprašanja to hipotezo potrjuje.

Sprašujete, če je možna odcepitev. Seveda je možna. Drugo vprašanje pa je, če je to smotrna, umestna in narodnogospodarsko racionalna odločitev. Ponovno se vracam k vsebini prvega člena pogodbe o ustanovitvi združenega podjetja iz leta 1969. Odcepitev Železarn Ravne pomeni, da ni osnovnih pogojev, za to, da bi se sploh lahko začel uresničevati citirani... uspešni razvoj slovenskega železarstva, zlasti zaradi gospodarske učinkovitosti in sodobnega tehnološkega razvoja. To pa je bil osnovni moto pred petnajstimi in več leti začetih, nekod pa že končanih procesov prestrukturiranja železarstva v razvitih državah sveta, rezultat česar je sedaj sodobna učinkovita in profitabilna črna metalurgija. Zapraviti si šanso, študija Mc

Kinsey pa kaže na realnost te šanse, da z drugačnim delom in pristopom, predvsem pa z drugačno miselnostjo, dosežemo v doglednem času z mnogo znoja in solz učinkovito in v svetu potrjeno poslovanje, je, po meni, več kot samo neodgovorno. Se manj sem prepričan, da bi bil razvoj Železarn Ravne uspešnejši, socialna varnost zaposlenih večja, če Železarna Ravne ne bi bila več članica družine slovenskega železarstva.

V mnogih naših razpravah se zadnje čase govori in piše (tudi v Fužinarju) o Evropi '92. Želim samo ponoviti, kar že mnogi opozarjajo: Sintagma Evropa '92 ni rustikalna idilika, niso odprta vrata v preddverje raja, pač pa prej peklenska bitka za obstanek, skozi katero bomo morali vsi in le malo jih bo odneslo brez pomembnih prask in ran. To, in le to dejstvo je, menim, edina relevantna osnova za odločitev: ostati skupaj ali ne. Pri tem pa je treba jasno ugotoviti, da samo dejstvo, da ostanemo še naprej skupaj, delamo, razmišljamo in ukrepamo pa kot doslej, zagotovo ne bo prineslo kvalitetnega premika.

»Druga možnost je še naprej skupna streha. Možnih je več oblik statusne organiziranosti pod njo. Nekatere med njimi nam je svetoval Mc Kinsey, ki je sozod primerjal z najboljšimi v Evropi in povedal, kaj storiti in kako se organizirati, da bi do leta 1992 vendarle dosegli Evropo, o nekaterih razmišljamo sami. Katera oblika povezave bi bila po vašem mnenju najboljša tako za sozod kot za železarno? Jo lahko, prosim, razložite (za vsa področja!) in jo utemeljite? (Podvprašanja: Kako si predstavljate motiviranje za dobro delo, če bo odločanje iz ene roke v Ljubljani? Je takšna centralizacija res potrebna? Če naj bi se sredstva, ki bi jih združevali, res spet vračala v podjetja, zakaj jih je sploh treba dajati v sozod?)«

»Najprej naj nekoliko popravim ugotovitve in vprašanje. Projektna naloga, ki smo jo poverili firmi Mc Kinsey, je: kaj storiti in kako se organizirati, da bi do leta 1992 dosegli raven sintagme Evropa '92, pri čemer mislim, da je to zelo ambiciozen cilj. Nadalje želim pojasniti, kako je sploh prišlo do najetja firme Mc Kinsey. Ob začetnih razpravah o potrebi gospodarskih reform v Jugoslaviji, začetnih razpravah o drugačnem sistemu organiziranosti gospodarstva je vodstvo sozoda predlagalo v februarju, da se najame tuja svetovalna firma, ki ima že ustrezne reference svojega dela, da oceni, kakšne so objektivne naše šanse za vključevanje v Evropo '92 in na kakšnih osnovah to vključevanje tudi izpeljati.

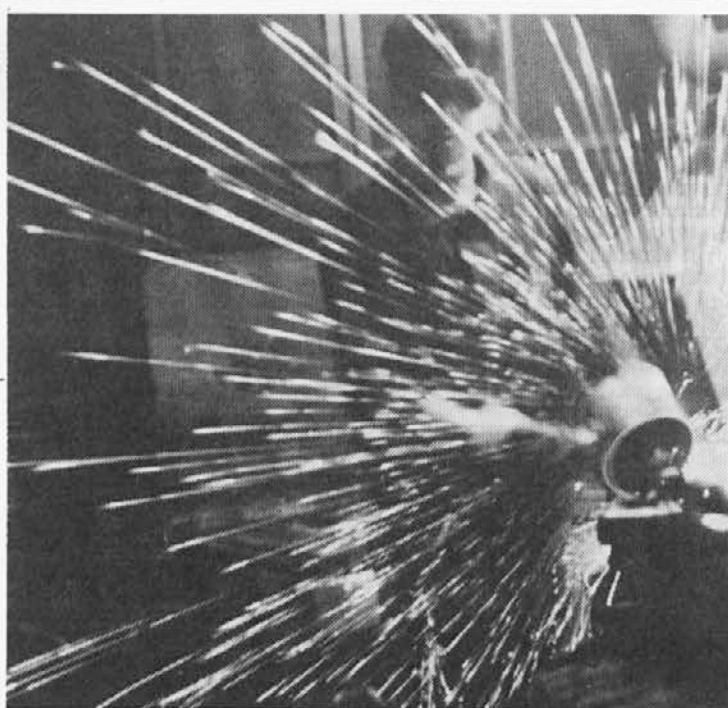
Danes se bo to mogoče čudno slišalo, pa je vendarle res. Predstavniki železarn niso kazali posebnega navdušenja za tako potezo. Bila je cela vrsta ugovorov, predvsem v smislu, da vse, kar je treba vedeti, vemo, da niso potrebni tuji konsultanti, ker imamo dobre domače, da bodo njihove ugotovitve neuporabne, ker mi smo vendarle na drugi strani Alp, da ne poznajo naših »specifičnosti« in še bi lahko našte-

val. Mogoče je to preveč neskromno, pa vendarle je res, da, če ne bi vodstvo sozoda vztrajalo pri svoji nameri, ki jo je kasneje podprl še republiški komite za industrijo, analize in študije Mc Kinsey ne bi imeli in bi še kar naprej živeli v veri, da nam malo manjka, pa bomo tako dobri in uspešni kot metalurgija v razvitih državah. Tako je kar nekaj mesecev svetovalna firma rabila, da nas je v celoti preslikala in primerjala z razvito metalurgijo. Zaključki in ocene našega položaja so na naših mizah in niso najbolj spodbudni. Predloge zunanjih strokovnjakov, kako in v katero smer, pa je moč po Mc Kinseyu strniti v ugotovitev: »še je čas«. Tako smo zapisali v predgovoru gradiva »Preobrazba Slovenskih železarn po Zakonu o podjetjih«, ki je objavljen in distribuiran kot priloga Železarja v zadostnem obsegu v vsako članico sozoda. Gradivo je obširno in moj apel je predvsem »Preberi in šele potem odločaj«, in nikakor ne obratno.

V bistvu komisija delavskega sveta predlaga, da sozod preobrazimo v poslovni sistem Slovenske železarne, katerega strateška zasnova so ugotovitve in zaključki projekta v izvedbi Mc Kinsey: Program krepitve donosnosti in zagotovitve konkurenčne sposobnosti Slovenskih železarn. Da bi lahko predlagani program uresničili, se predlaga, da poslovni sistem sozoda dobi tudi elemente rizične skupnosti z medsebojno kapitalsko povezanostjo. V prvi fazi na sredstvih, ki so združena v Interni banki, v drugi fazi (lahko sta obe fazi sočasni), pa še z združitvijo dela poslovnega sklada. Tako bi poslovni sistem bil v bistvu organiziran po sistemu »holding«, ki je običajna oblika povezovanja podjetij v tujini. Posledice kapitalске povezanosti se kažejo v soupravljanju na osnovi sredstev-kapitala. Konkretno bi to pomenilo, da bi del delegatov v samoupravnih organih podjetij imenovala skupščina Slovenskih železarn. Prek kapitalskih povezav (te so v svetu pogoj kakršnekoli povezave) bi krepili medsebojno soodvisnost in soodgovornost podjetij za uresničitev razvojnega programa. Nadalje predlagamo ustanovitev dveh skupnih podjetij (finančno in komercialno), ki bi se ju na osnovi vloženih sredstev upravljalo iz proizvodnih organizacij oziroma v delu tudi iz poslovnega sistema sozoda (skupščina Slovenskih železarn).

V odgovoru na prejšnje vprašanje sem omenil problem premajhne oziroma, po meni, usmerjene informacije sodelavcev v Železarni Ravne. Iz vašega podvprašanja se da razbrati, da se bojite odločanja iz ene roke, in to v Ljubljani. Oprostite, tega pa komisija, niti vodstvo, tudi slučajno ne predlaga. Saj to bi pomenilo negirati izkušnje sveta! Nadalje ne predlagamo nikakršne centralizacije, pač pa vzpostavljamo medsebojno upravljalke odvisnosti v obsegu in na osnovi sredstev. To res pomeni, da posamezna podjetja niso več v celoti samostojna, saj bi bila odvisna v enem delu tudi od poslovnega sistema. Hkrati pa bi to isto podjetje soupravljal poslovni sistem Slovenske železarne, zopet v odvisnosti od vloženih sredstev.

Podobno organiziranost predlaga v svojih zaključkih tudi firma Mc

Kinsey, ki pa je šla v organizacijskih rešitvah še dlje od komisije in postavila tako imenovano ciljno organiziranost.

Dvajset strani obsežno gradivo s tabelami in grafikoni je seveda nemogoče strniti v odgovoru na eno vprašanje. Zato predlagam: preberimo gradivo, udeležimo se razprav, ki bodo organizirane v slehernem okolju in skupno predlagajmo najboljšo in najustreznejšo rešitev.

V premislek pa še tole: Če iščemo odgovore in rešitve v izkušnjah ekonomij na oni strani Alp, ne počnimo tega, kot da smo v samopostrežni trgovini. Ni moč izbrati le tistega, kar želiš, ne da bi sprejel tudi tisto, kar ustvarja možnost, da lahko izbiraš.

»DS sozoda je imenoval posebno komisijo za pripravo predloga o novi organiziranosti sozoda v novih razmerah. Gotovo ne gre dvomiti o strokovnosti njenega dela, pa vendar za zaključek dovolite še eno vprašanje: se ti ljudje dovolj zavedajo, da odločajo o usodi okoli 20.000 ljudi (saj vemo, da je samoupravna potrditev potem rada zgolj formalnost), torej predvsem o njihovi, ne le svoji usodi oz. stolčku?«

»Komisijo delavskega sveta sestavlja več članov iz članic sozoda kot pa iz Delovne skupnosti sozoda. Tudi sam niti malo ne dvomim o njihovi strokovnosti, saj so na tej podlagi bili izbrani za predsednike in člane PO v železarnah oziroma za direktorje v predelovalnih organizacijah. Prepričan sem, da se zavedajo, kaj predlagajo in da ravno zato tudi take rešitve predlagajo. Res pa je, da so predlagane rešitve v nasprotju z dosedanjim našim razvojem in razmišljanjem. Doslej smo sistematično negovali kult samoupravljalke samostojnosti predvsem v tozdi, kar je nemalokrat tudi v naših logih blokiralo vsakršno učinkovito odločanje.

Namesto tega predlagamo medsebojno upravljalso soodvisnost in odgovornost na delu družbene lastnine, ki je bila v naši praksi od vseh in od nikogar, ki se jo je v mnogih tozdi omejevalo in enačilo s tozidovskimi interesi in tako postavljalo materialno osnovo ekonomske zaprtosti. Prepričan sem, da bo upravljanje na podlagi sredstev tista nova kvaliteta in sveža kri, ki jo tako nujno potrebuje naš gospodarski sistem.

Ob zaključni prezentaciji projekta Mc Kinsey sem dejal, da je ta projekt prišel prepozno, a hkrati tudi prezgodaj. Prepozno zato, ker so to pot železarska podjetja v svetu že prehodila in zato tak naš zaostanek, in prezgodaj zato, ker še ni nastopila tista ekonomska prisila, a le-ta je že pred durmi, ki nas bo objektivno silila v predlagane ali podobne rešitve, če ne želimo počasi umirati na obroke.

In končno, aluzija na stolčke. Zadnji del vprašanja sem sprejel z velikim razočaranjem. Ali je res mogoče na to raven spustiti razprave o vitalnih vprašanjih naše bodočnosti in bodočnosti generacije za nami? Veste, to žali in prizadene. Po desetih letih predsednikovanja sozodu Slovenske železarne mi lahko verjamete, da mi je tudi tega dovolj. Zagotavljam vam, če se kdo boji za svoje stolčke, to zagotovo ni vodstvo sozoda.

Ker se zavedam svoje odgovornosti, saj sem v desetih letih le imel možnost spoznati in proučiti procese prestrukturiranja železarstva v svetu, sprejemam usmeritve firme Mc Kinsey in menim, da je predlog komisije za vsebinsko preobrazbo osnova za uresničitev predlaganih strukturnih opcij. Iskreno mislim, da ni alternative. Če pa obstaja, naj se, prosim, ponudi in ni treba trkati na odprta vrata.

»Tov. Uršič, hvala za odgovore.«

Helena Merkač

Mc Kinseyeva analiza v Železarni Ravne

Firno in metode dela svetovno znane firme z uspešnimi referencami smo članom kolektiva železarnar prikazali v eni izmed spomladanskih števil našega glasila. Predstavitelj je temeljila na osnovi poznavanja firme in njihove predstavitve za širši krog delavcev iz sistema SOZD SZ, ki je bila na Jesenicah.

V mesecih od maja do septembra smo sodelovali z njihovimi sodelavci na hitri analizi ugotovitve stanja na metalurškem delu. V Železarni Ravne so obdelali temeljne enote, jeklarna, valjarna, kovačnica, jeklovilarna in jeklovlek, za ostali dve železarni pa del njihove metalurgije. Poleg osnovnih proizvodnih enot so bili v analizi zajeti tudi ustrezni deleži spremljajočih služb, ki so potrebne za poslovanje enot, razvoj, komerciala, vzdrževanje, transport ter ostali.

Vsaka analiza mora imeti svoj cilj in smoter. V Železarni Ravne smo želeli z navedeno analizo ugotoviti več dejstev v našem razvoju, poslovanju in obnašanju do okolice. Ključni cilji analize so bili:

Ali je pravilna usmeritev železarnar v novi program visoko plemenitih jekel in specialnih zlitin? Ali je pravilna modernizacija naših metalurških pečnih agregatov ob sočasni notranji specializaciji na del čistega plemenitega programa v jeklarni I in na del visoko vrednega programa v jeklarni II ob sočasnem zmanjševanju količine proizvedenega jekla in števila agregatov? Ali je pravilna strategija obdržati in še naprej razvijati program jeklovilarne in kovačnice v povezavi z našo predelavo? Ali je pravilna naša ocena o zmanjšanju števila zaposlenih in njihovo prestrukturiranje v manjše fleksibilne programe predelave našega jekla in možnih uslug? Ali smo sposobni z našim razvojnim kadrom, kontrolno tehnologijo in trženjem uspešno plasirati v daljši dobi ta novi visokovredni asortiment na trg? Ali smo sposobni kreativno sodelovati z vrhunskimi svetovnimi strokovnjaki?

To so samo tisti glavni cilji, ki za nas pomenijo najvišjo potrditev že pred dvema letoma začeti fizičnih aktivnosti. Gradimo in moderniziramo se peči, nastaja novi markentinški program, osvajajo se nove razvojne in kontrolne tehnologije. Vse te aktivnosti pri nas že tečejo in pomenijo konec intenzivno ekstenzivne rasti sistema, za nas to pomeni začetek novega obdobja, kjer uresničujemo novo sintagmo podjetja: znanje, kvaliteta in humanost. Navedena analiza je za naš naravni cikel rasti samo kontrolna točka, ki naj pove, ali smo naš razvoj ter poslovnost usmerili v pravo smer.

Podatke analize smo dobili. Podrobno obdelavo, nastanek podatkovne baze, scenarije in komentar

zaključkov bomo pripravili za organe upravljanja, samoupravno področje in objavo v Fužinarju. Grobi podatki in ugotovitve so pa naslednji.

Začrtan razvoj Železarnar je edina garancija bodoče rasti in uspešnosti. Med posameznimi železarnami so odstopanja in vsebinske razlike v pogledih in nadaljevanju posameznih razvojov, možnostih optimalnih izkoriščenosti zgrajenih naprav, osvajanju predvidenih programov tehnološko ter tržno. Železarnar so obremenjene z direktno medsebojno konkurenco. Velikost vlaganj v metalurgijo v zadnjih letih je zelo različna po velikosti in namenih. Stroškovno smo različno produktivni, vendar do evropskega nivoja vsi zaostajamo. Najprimernejša skupna varianta ali scenarij bodočega razvoja je opcija II v poročilu. Na Jesenicah se zgradi nova hladna valjarna in dodaten konti liv v jeklarni II ter zaprtje Jesenic I, kolikor ne najdejo ustreznega trga. Ravne ostanejo na svojem začrtanem programu z dodatkom, da dodatno proizvede manjko jekla za potrebe nove štorske valjarne. Store dogradijo svoj obstoječi razvoj v masovno proizvodnjo. Drastično moramo znižati proizvodne stroške, zaposlenost, doseči programsko strukturno spremembo, povečati izplene in še in še. Pred nami so same težke naloge, ki

niso neuresničljive, zahtevajo pa veliko strokovnosti, fleksibilnosti in predvsem zaupanja v razvojni program.

Po preslikavi celotnega sozda je podan tudi predlog organiziranosti. Tako kot so prenašali iz sveta njihove norme poslovanja, so tudi predlagali organizacijski model. Iskali so največje sinergetske učinke v divizijski organizaciji po programih: ploščato, dolgo, predelava.

Podatki analize pomenijo za nas solidno podatkovno osnovo in primerjavo s svetom. Istočasno smo se potrdili v komuniciranju s svetovnimi eksperti, potrdili pravilnost naše razvojne usmeritve in dobili nevtralen vpogled v druge iz sozda. Analiza pomeni, da bomo od tega trenutka morali veliko narediti vsak v svoji železarni, da bomo postali svetovno zdravi sistemi. Sele od tega trenutka dalje bomo sposobni trezno in podjetniško graditi skupno vizijo nadaljnjega razvoja metalurgije na pravih ekonomskih temeljih. Vsi se bomo morali spopasti z novimi pojmi vrednotenja lastnine, vrednostjo znanja, trga, dejanske tržne vrednosti naših naprav in kapitala kot blaga. Novi skupni sistem naj se gradi iz zdrave samostojnosti posameznih metalurških subjektov, tržno potrjene strategije skupnega razvoja in spoštovanja različnosti med posameznimi poslovnimi subjekti. Za začetek ustvarjanja nove kvalitete pa ni treba postaviti komplicirane nadgradnje, kajti v začetku naj nas vodi načelo, da si življenje napravimo bolj enostavno in učinkovito.

Dr. Dušan Vodeb, dipl.ing.

NE HOLDING, AMPAK SKUPNO PODJETJE

Delavski svet Železarnar Ravne je na svoji seji 26.9.1989 sprejel med drugim naslednji sklep:

»Železarnar Ravne sprejema koncept razvoja slovenske črne metalurgije tako v investicijskem pogledu kot glede delitve programa in izkoriščanja kapacitet, kot izhaja iz opcije 2 študije fa. Mc Kinsey. Investicijsko konstrukcijo je treba dopolniti s posodobitvami jeklovilarne in kovačnice Železarnar Ravne, ki sta sestavni del metalurgije, pa v analizi nista bili zajeti.

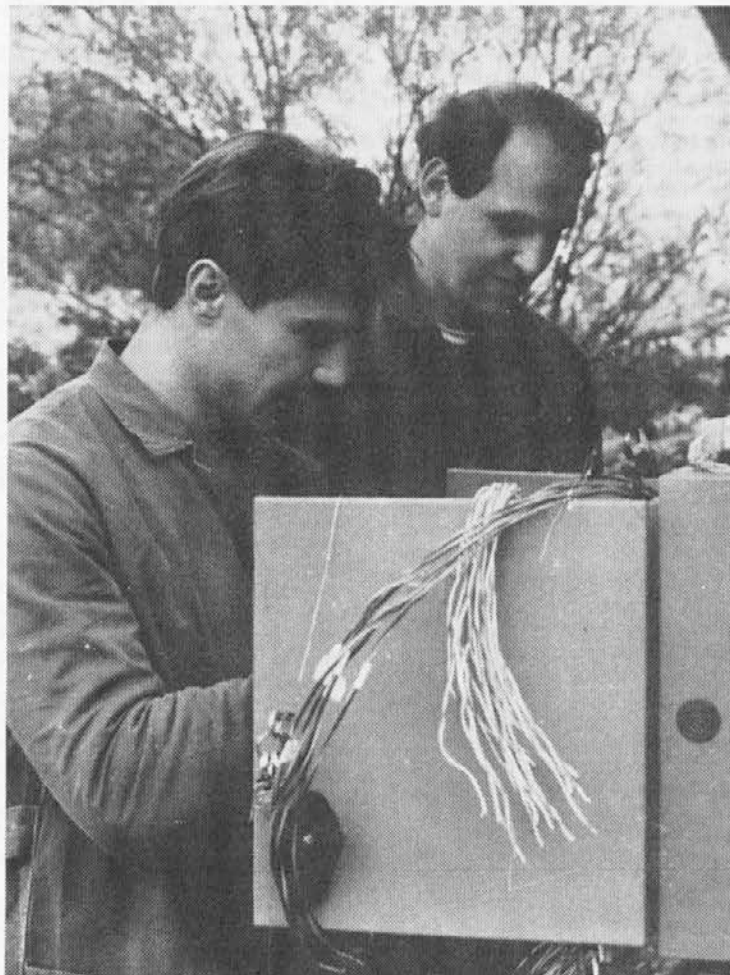
Sprejemamo tudi predlagane operativne ukrepe s ciljem povečanja učinkovitosti železarnar vključno z zahtevo o zmanjšanju števila zaposlenih na optimalno število, kar naj bi dosegli predvsem s prestrukturiranjem proizvodnje in novimi programi na področju predelave. Učinkovito izvedbo prestrukturiranja si predstavljamo samo s sodelovanjem izvršilnih in upravljaljskih organov SR Slovenije zaradi zagotavljanja formalnopравnih pogojev, kot tudi sodelovanja materialnih sredstev za izpeljavo koncepta.

Železarnar Ravne se organizira kot samostojen poslovni subjekt, kot družbeno podjetje, v skladu z Zakonom o podjetjih. Predlagamo, da Železarnar Ravne, Železarnar Jesenice in Železarnar Store ter predelovalne organizacije v sedanjem sozdu z enostransko kapitalsko povezavo ustanovijo skupno podjetje, vključujoč delavce sedanje delovne skupnosti sozda Slovenskih železarn in Interne banke. To podjetje upravljamo na podlagi odnosov, ki nastajajo iz takšnega načina ustanovitve.

Ne sprejemamo torej ponujenega koncepta, po katerem bi se Slovenske železarnar oblikovale kot poslovni sistem v obliki holdinške družbe. Po našem predlogu odpade vnaprejšnje združevanje sredstev po sedanjem načinu. V poslovnem sistemu moramo pri bodočih skupnih razvojnih projektih opredeliti način in obliko financiranja deleža poslovnega sistema. Železarnar Ravne ostaja nadalje odprta za vsa vlaganja bank, domačih in tujih organizacij in drugih dejavnikov, če bo ugotovljen skupni interes.

V Železarnar Ravne podpiramo tudi oblikovanje skupnega poslovnega organa s pooblastili za izvedbo razvojnega koncepta, opredeljenega v študiji fa. Mc Kinsey. Kar zadeva slednje, je to stališče poslovnega odbora in delavskega sveta, medtem ko IO konference sindikata skupnega poslovnega organa ne podpira in meni, da morajo te naloge izvesti pristojni republiški organi. Delegati Železarnar Ravne v delavskem svetu sozda morajo to stališče zagovarjati na seji delavskega sveta sozda Slovenskih železarn, ko bo razpravljal o preobrazbi Slovenskih železarn.

(Vir: sklepi in stališča 16. seje del. sveta Železarnar Ravne)

Tri mnenja o sozdu in Mc Kinseyevi raziskavi

Kaj je Mc Kinsey in zakaj ga zadnje čase tako pogosto omenjamo v zvezi s sozdom oziroma Železarno Ravne, vemo, ne škodi pa ponoviti glavnih ugotovitev iz njegove raziskave. Te so za črno metalurgijo Slovenije, torej tudi samo za njen del v Železarni Ravne, naslednje: na zahodnoevropskem trgu nismo konkurenčni, ker so naša jekla predraga, naše zmogljivosti premalo izkoriščene, produktivnost prenizka in zaposlenih 50 % preveč delavcev.

Naprosili smo ravnatelja Jeklarne in Komeriale ter predsednika sindikata železarne, da javno pokomentirajo te ugotovitve. Vsem smo postavili tri enaka vprašanja.

• Katera je za vas najpomembnejša ugotovitev; menite, da bomo naloge, ki izhajajo iz nje, v železarni sposobni uresničiti, kaj bo ta uresničitev od nas terjala?

• Ali se strinjate s predlogom poslovodne konference, da upoštevamo samo tiste Mc Kinseyeve ugotovitve, ki se nam zdijo sprejemljive, in ne vse, čeprav so vse strokovno utemeljene in nakazujejo edino možno pot izhoda iz krize za železarno?

• Za kakšno varianto razmerja Železar-

na Ravne – sozd ste in kako jo utemeljuje?

Vsakemu pa smo postavili še posebno vprašanje.

Viljemu Štifterju: »Mc Kinseyeve ugotovitve, nanašajoče se na Jeklarne, so: vložek je predrag za predelovalce – zahtodni trg ne potrebuje toliko orodnih jekel – kako pri naši kvaliteti proizvajati 1000 ton na delavca – strokovno so v sozdu najpomembnejše jeklarne. Kako se vam (izhajajoč iz tega) kaže prihodnost naše jeklarne?«

Petru Prikeržniku: »Mc Kinsey si ne zna predstavljati, da bi na tržišču EGS nastopala vsaka železarna zase. Predvsem naj temu ne bi bili kos marketinško, sploh, ker je po Mc Kinseyevih ugotovitvah naša železarna dobra v metalurgiji, šibka pa v komercialni in marketingu in ker menda razlika med uspešnimi in neuspešnimi daleč ni toliko v tehnologiji kot v aktiviranju ustvarjalnosti sposobnih ljudi in v marketingu. Kako naj torej Železarna Ravne zastavi svojto dejavnost na tem področju?«

Branku Kakerju: »50 % nas je menda preveč zaposlenih. Kaj to pomeni za delavce in s tem za sindikat?«

Vsem se zahvaljujemo za odgovore.

Viljem Štifter, dipl.inž., ravnatelj Jeklarne:

NAŠA PREDNOST JE V TEM, DA MOREMO NAREDITI VSAKO JEKLO

»Na zahodnoevropskem trgu res nismo in ne moremo biti konkurenčni. Naša konkurenca ima nove, visoko produktivne agregate. Ima opravka z zelo nizkim ljudskim faktorjem, ki ga primeramo nagajajo. Nima pa silne nadgradnje v železarnah in predvsem izven železarne, kar pa mi imamo.

V zadnjih desetih letih smo investicijsko zaspali. Za modernizacijo naše jeklarne, v začetku osemdesetih let, so bile na vrsti Jesenice, potem Store in zopet mi. Vmes pa nič. Zato bo bitka za tuji trg kruta in nujna. Brez velikih vlaganj ne bo cenejšega jekla. Nujni so komercialni posegi direktno s kupci jekel, mimo grozistov in dragih trgovcev v tujini. Samostojna predstavništva, ne mešana. Takrat bo prava analiza trga in dejanska tržna cena naših jekel. Za tovrsten nastop v tem trenutku ni dovolj kadra.

Produktivnost v naši jeklarni je nizka. Zakaj je ne moremo primerjati z zahodno? Veliko postorimo sami, kar drugod enostavno plačajo. Na zidanju ponev in ostalih manjših stvarih imamo zaposlenih 45 ljudi. Livarske peči so praviloma v livarnah. Pri nas dela v jeklarni za varno naslednjih 45 ljudi. Če to dvoje odštejemo od števila zaposlenih jeklarne, dobimo povsem drugo sliko oziroma dobrih sedemsto ton na zaposlenega jeklarja. Ker delamo z zgodovinskimi agregati, je to dober kazalec. A kaj, ko pride na to še vsa nepotrebna birokracija. Ta nam močno obremenjuje stroške oziroma dražji izdelek, ki je vse manj konkurenčen.

S trditvijo firme Mc Kinsey, da je v železarni 50 % delavcev preveč, se ne strinjam. V metalurški proizvodnji dela po moje 5 % preveč ljudi, na nivoju železarne pa 25 %. Zato bo socialni program zelo zahteven in drag. Inovativno dejavnost je treba usmeriti v razvoj novih, produktivnih delovnih mest, ki so lahko vezana na povsem nove materiale, proizvode in tehnologije. Te ideje bo treba primerno stimulirati. Zunanje pomoči ni pričakovati. Mladi že ostajajo brez dela. Pravilno voden razvoj je tisti, ki daje delo bližnji okolici.

Najpomembnejša ugotovitev študije je po moje ta, da je treba nekatere investicije (jeklarna 2, konti liv, srednja proga, ekologija) speljati do konca in nekatere proizvodnje (na primer Jesenice – jeklarna 1) zapreti, ker sicer ni perspektive. To je za slovenske metalurge nova kvaliteta.

Drugi zaključki so bili pričakovani in me niso presenetili.

Poslovodna konferenca se je s tehničnim delom študije strinjala. Pripombe smo imeli na holdinški koncept vodenja Slovenskih železarne oziroma združitvijo kapitala in vodenjem od zgoraj. Kljub 20-letnemu delovanju sozda do danes nismo delili proizvodnega programa. To predlaga študija in se s tem v celoti strinjamo.

Z današnjo obliko sozda se ne strinjam. Več kot 50 zaposlenih itd. je absolutno preveč in predrago. Zaposlujejo ljudi, ki so daleč od železarstva oziroma nikoli niso bili v njem. Zato je po vsako odločitev treba nazaj v bazo, nato naprej.

Strinjam se z neko interesno skupnostjo, ki skrbi za delitev programa in strokovno izmenjavo, sestavljeno iz največ osem ljudi. To funkcijo lahko prevzame že obstoječe združenje črne in barvne metalurgije. Finančnega povezovanja pa je bilo doslej dovolj.

V ravenski jeklarni moremo narediti vsako jeklo. V tem vidim prednost pred drugimi. Treba se je le tržno specializirati in na ta način delati najceneje. Veliko število peči zredcirati. Investirati je treba tam, kjer so najvišji stroški. To pa je jeklo. Nova peč UHP bo nadomestila dve 40-tonski in predvidoma 25-tonsko elektroobložno peč. V drugi fazi bomo zgradili še konti liv. Rezultat: cenejšo jeklo in manj ljudi. Produktivnost v jeklarni bo 1000 t na jeklarja.

Primerjava stroškov delovnega mesta pri nas in v EGS je pokazala, da imamo štirikrat cenejšo delovno mesto in normalne davjate. To pomeni, da bo najmanj oreh izven železarne – v občini, republiki in federaciji. Premalo ljudi 'dela'.

Peter Prikeržnik, dipl.oec., ravnatelj Komeriale:

PRIDOBITI SI MORAMO LASTNO IME ZA CELOTEN PROGRAM

Ob sodelovanju s predstavniki firme Mc Kinsey smo lahko samo potrjevali izkušnje, ki smo si jih pridobili z dolgoletnim sodelovanjem na zahtevnih svetovnih in zahodnoevropskih tržiščih.

Razkorak med našimi stroški proizvodnje in ceno, ki jo prizna svet, je ogromen. Ta razkorak se najbolj čuti v obdobju velike inflacije. Predstavniki Mc Kinseya so prišli do rezultata, ob obdelavi naših podatkov, da je razkorak v cenah med državami EGS in Slovenskimi železarnami 60 % in da je tudi produktivnost v sozdu za celih 50 % nižja. Ob koncentraciji razpoložljivih kapacitet, ob primerni razdelitvi proizvodnega programa si moramo zagotoviti 85 % stalnih proizvodov. Osební dohodki so nižji kot v državah EGS, in ob starih, vendar moderniziranih obratih lahko vzdržimo konkurenco. Ob naši usmeritvi, da bomo dejansko železarna plemenitih jekel, moramo najti tržišče za orodna in nerjavna jekla v EGS, Ameriki, Kanadi in drugod v svetu. Šele s pravo politiko cen, ko bo nivo domačih cen ustrezen cenam članic dvanajstere oz. jim bo enak, ne bo učinkov dumpinga. Najkasneje v petih letih se moramo izogniti učinkom dumpinga in to ob zagotovitvi ustreznega servisiranja, to je kratkih dobavnih rokov, ki jih tudi realiziramo ob zahtevani kvaliteti. V želji, da se čimprej približamo Evropi in vstopimo v EGS, moramo intenzivirati kooperacijske posle s prometnimi organizacijami in zagotoviti večje sodelovanje s končnimi kupci. Pridobiti si moramo lastno ime za celoten program, za to pa so potrebna večja vlaganja v kadre, pridobiti si moramo lastna skladišča, prodajati več know-how, razviti moramo kooperacije z znanimi zahodnoevropskimi proizvajalci.

Kot smo že na poslovodni konferenci ugotovili, je predlagana organizacijska oblika za Železarno Ravne nesprejemljiva. Čeprav so že predstavniki Mc Kinseya poudarili, da je predlagana organizacijska oblika operativna, in ne pravna, pomeni, da z združevanjem črne metalurgije v okviru sozda po divizijah odstopamo od samostojne poti, ki jo je Že-

lezarna Ravne gradila vsa ta dolga leta od 1620 naprej. Nemogoče je krmiliti vse funkcije z enega mesta neboleče za kate-rokoli članico sozda, še posebej v času, ko mora vsakega kupca obravnavati tudi z vidika njegove finančne sposobnosti, ko ni pravega obsega proizvodnje in s tem tudi ne naročil. Vsekakor so tehnične rešitve Mc Kinseya rešitev za naš skupni razvoj, ne le v okviru sozda, ampak na celotnem jugoslovanskem trgu, ob organizaciji pa moramo imeti v mislih samostojnost in iniciativnost vsake DO. Seveda pa taka oblika narekuje tudi drugačen odnos v samih Slovenskih železarnah.

Glede nastopa na tržišču EGS in spoznanja predstavnikov Mc Kinseya, da si ne zna predstavljati, da bi nastopale na tržišču marketinško vse tri železarne samostojno, lahko rečem, da je to tudi res. Nove oblike zunanjega trženja je v okviru sozda začela močno izvajati Železarna Ravne in šele nato so se k tej aktivnosti pridružili tako sozd kot Jesenice in Store. Kljub dejstvu, da nas je 50 % preveč, pa smo na marketinškem in komercialnem področju šibki – tako po kadrovski zasedbi kot po hitrem uveljavljanju vseh sprememb, ki jih prinašajo spreminjajoče zakonodaje na vseh tržiščih. Vse komercialne potenciale moramo vključiti v enoten koncept dela, da bodo sinergijski učinki prispevali k boljšemu rezultatu vsake posamezne članice sozda in Slovenskih železarne kot celote. Zelo je pomembno, da za te funkcije pridobimo najboljše kadre, ki bodo kos vsem nalogam, ki se bodo lahko pravilno in hitro odločali tudi v našem nestabilnem gospodarstvu.

Kandidatov za opravljanje del marketinga oz. komercialne nikakor ne smemo izbirati po preteklih zaslugah, ampak nam mora biti vodilo njihova strokovna usposobljenost in možnost hitrega reagiranja na impulze trga ter tržna politika. Z novo organiziranostjo Železarne Ravne sledimo tem težnjam, naša skupna naloga pa je, da vse službe tehnično oskrbimo in pridobimo kadre, ki bodo pripravljeni in sposobni opraviti vse zahtevane naloge.

Branko Kaker, predsednik IO konf. sindikata železarne:

NE BOMO PRISTALI NA ODPUŠČANJE BREZ VNAPREJŠNJIH PROGRAMOV

»Res je, da iz študije izhaja zaključek, da naj bi nas bilo 50 % preveč zaposlenih v metalurgiji Slovenije. To pomeni: tudi na Jesenicah in Stora. Nikakor ne pristajam na takšne hitre analize in ocene, ki ne upoštevajo celotnega stanja našega sistema. Tu se postavlja kup odprtih vprašanj, na katera bi tudi hoteli odgovore, ko se bomo odločali o višku zaposlenih: zato, ker menim, da so ta vprašanja med glavnimi vzroki za nastalo situacijo. Zakaj ne naredimo več? Kje so ovire za to? Ali so krivi res samo delavci, ki delajo v teh železarnah? Ali je mogoče nesorazmerje cen (pod kontrolo) pustilo svoje posledice? Ali ni črna metalurgija vseskozi veliko preveč plačevala za razvoj celotne družbe, sama pa se je zelo slabo obnavljala? Ali nimamo prevelike in predrage nadgradnje, ki močno zajema iz gospodarstva in s tem reže vejo razvoja oz. uspešnega gospodarjenja gospodarstvu, s tem pa tudi železarstvu? Zato mislim, da bi razumnejše obremenjevanje železarstva pripeljalo do tega, da bi si sami pomagali iz na-

stale situacije in bi se lahko enakopravno, konkurenčno vključili v razviti svet; brez prevelikih pretresov in trenj. V Železarni Ravne bomo rešitev morali iskati v nadaljnjem razvoju novih tehnologij in izdelkov. Zato bomo morali v kolektivno doseči veliko enotnost, potrpežljivost ter strpnost. Pripravljeni moramo biti na dodatno izobraževanje, prekvalifikacijo, dokvalifikacijo in prijeto za vsako delo. Prišlo bo do raznih upokojitev (invalidskih, predčasnih, odkupa leti) itd. V sindikatu vsekakor ne bomo pristajali na kakršnokoli odpuščanje brez vnaprejšnjih programov in dogovorov. Gotovo je osnovna naloga, da noben delavec železarne ne ostane brez socialne varnosti. Na koncu pa še nekaj o vsesplošnih ugotovitvah, kakšno je stanje. Pri predpisovanju diagnoz se vsi radi izkažemo. Ko pa je treba najti poti izhoda iz nastale situacije, pa za predpisovanje zdravlila ni koga. Zato se izkažimo na tem drugem področju enako kot na prvem.«

Helena Merkač

REORGANIZACIJA SOZDA – POGLED OD STRANI

Stari lisjak Nietzsche je nekoč zapisal: »Koliko smemo v tem, kar je bilo do sedaj napisanega, prepoznati simptom tega, kar je bilo do sedaj zamolčano?«

V zadnjem času se veliko razpravlja o zunanjem in notranjem podjetništvu. Zunanje podjetništvo pomeni vstop novih ekonomskih subjektov v tržno strukturo in ga bom v tem razmišljanju pustil ob strani. Notranje podjetništvo pa na drugi strani pomeni predvsem reorganizacijo podjetij.

Omejil se bom predvsem na reorganizacijo SOZD, saj se ob tem pri nas odpira povsem novo področje, ki v sebi skriva vrsto neznank in pasti, to je ustanavljanje holding podjetij.

Pri holding podjetjih gre za osnovno idejo povezovanja podjetij na osnovi ustanovitve t.i. »krovnega podjetja« (nekakšno družbeno delni-

liko samostojnost podjetij članic in upravljanje zgolj na osnovi kapitalnega vločka. V zvezi z javnimi holding podjetji je v svetu bore malo izkušenj, kar vnaša še dodaten element negotovosti in rizika pri morebitnem ustanavljanju podobnih podjetij pri nas. Vzpostavitev holding organizacijske sestave pomeni krepitev tržnega položaja in je zato na Zahodu izredno ostro sankcionirano s strani protimonopolne zakonodaje. Prav tako pa velja poudariti tudi, da se je na Zahodu holding način organizacije uveljavil predvsem na področju zunanje trgovine, saj omogoča prenos profita v državo z manjšo stopnjo obdavčenja.

Toliko o prednostih, ki naj bi jih prineslo uvajanje holding podjetij, vendar ima vsaka medalja (najmanj) dve plati. Na to drugo, skrivnostno

Pospešen razvoj nekaterih industrijskih panog ali SOZD v Sloveniji v preteklih desetletjih je predvsem ideološki konstrukt vladajoče politike, ki ima svoj prvotni vzrok v pospešeni rasti I. oddelka, kot izhaja iz Marxovih shem družbene reprodukcije, čeprav je bilo za takšno usmeritev bore malo realnih osnov. Premo sorazmerno s tem je rastele tudi politični lobby, predvsem v kadrovanju poslovnih organov, ki vsekakor predstavljajo srčko vsakega podjetja. Vsaka nelojalnost je pomenila možnost politične diskvalifikacije (primer: afera »dohodkovni odnosi«). Čeprav politični lobby danes ni več toliko prisoten, pa vidim možnost njegovega povampirjenja predvsem v nejasnih odnosih, ki izhajajo iz kapitalističnih povezav znotraj holding podjetja. Delnice in ostali vrednostni papirji pridobijo svoj osnovni smisel šele, ko obstaja zanje prosti trg, tako da lahko podjetja prosto kupujejo in prodajajo lastniške papirje v skladu s svojim interesom. Na Zahodu so takšne transakcije nekaj povsem normalnega, pri nas pa borze, kot jo poznajo na Zahodu, ne bo vsaj do l. 1991, preden pa se bo način poslovanja na njej ustalil in normaliziral, bo preteklo še precej časa. To pomeni, da je v naših razmerah kapitalsko povezovanje trenutno trdnjše od vsakega betona, in da lahko podjetje, ki je ugotovilo, da njegove kapitalne povezave niso ustrezne – počaka na boljše čase. Tu gre predvsem za prenos poslovnega sklada podjetij članic holding podjetja. A. Cetinski opozarja, da je poslovni sklad »zgodovinska kategorija, ki nima dosti skupnega z realnimi premoženjskimi razmerji v podjetjih.« Podjetje ima lahko visok delež lastnih sredstev v strukturi svojih virov, hkrati so lahko ta sredstva tudi po absolutni velikosti zelo velika, a je istočasno visoko neučinkovito z gapačno vizijo prihodnega razvoja. Če to apliciramo na razmerja znotraj holding podjetja, kjer naj bi imelo največjo moč odločanja podjetje z največjim poslovnim skladom (z največjim deležem delnic, ki prinašajo glasove), bi to nujno pripeljalo do efekta »ovčje črede«, ko vsa čreda, poskače za ovnom vodnikom (ki je precenil lastne sposobnosti) v (pre)globok prepad.

Smoter ustanavljanja holding podjetij naj bi bil večja vloga poslovnih delavcev v odločanju, istočasno pa se postavlja vprašanje, kdo bo nadziral poslovne delavce, kdo bo sedel v upravnem odboru krovnega podjetja in kdo bo člane upravnega odbora tja delegiral. Ker tradicija vseeno nekaj velja, naj bi to bili predvsem lojalni ljudje, ki bi imeli »smisel za širše družbene interese« (glej efekt »ovčje črede«), njihove strokovne sposobnosti pa bi bile le sekundarnega pomena.

Kaj bi to pomenilo za kadrovske strukture posloводства podjetja? Morda to, da predstavlja razmišljanje s svojo glavo enega hujših pre-

krškov, ki apriori onemogoča promocijo sposobnih ljudi in njihovo strokovno ekskomunikacijo? Je tu morda v ozadju stupidna demagogija tipa: »Pridni delavci naj imajo boljše plače kot generalni direktor.« Jurišni komunizem? Stop it please!

Nikakor nimam namena apriori diskvalificirati enega izmed možnih načinov organiziranja ekonomskih subjektov, ki jih omogoča nova zakonodaja. Mislim pa, da se morajo odnosi med podjetji, ki naj bi se združila na osnovi kapitalističnih povezav, dodobra očistiti vsega lažnega altruizma in solidarnosti, ki je prevladoval doslej. Holding podjetje lahko v imenu tržne ekonomije služi kot dokaj dobra streha za podjetja, ki skušajo prenesti tovor svoje neučinkovitosti na tuja ramena. Ne vidim razloga, da se podjetja, ki so do sedaj uspešno samostojno poslovala in so jih v raznih grupacijah držale le spone nasilne SOZDOTOZD-POZD-acije, katere namen je bil ohraniti pri življenju tudi nekatere neuspešne ekonomske subjekte, ne bi poslovno osamosvojila (split off načelo) in se kapitalsko povezala šele, ko bodo pravila igre točno določena in ko bo (če bo) poslovni interes takšnih dolgoročnih povezav dobro razviden. Takšen pristop je prav gotovo bolj smotrni kakor pa »popravljanje strehe na podrti hiši.« Preden se zatorej poseže po eni (holding podjetje) oziroma po drugi predlagani obliki podjetniške organizacije (split off), je treba doseči vzpostavitev »čistih računov« med posameznimi enotami, kajti ko se bo »beton« strdil, bo prepozno za (krokodilje?) solze. Stahanovski princip »buldožeriranja« akumulacije je verjetno precej zanimiva zadeva za »ekonomske romantike«, po mojem osebnem mnenju pa je ekonomija precej več kot formalno prerazporejanje upravljalne moči po točkovnem načelu, ki pri nas kot po pravilu ni ekonomsko značaja (morda političnega? Dajte no! Kaj je to politika v sferi ekonomije? Morda politična ekonomija? Somewhere cash registers ring.)

Namen Zakona o podjetjih je postaviti čimbolj širok okvir, znotraj katerega naj bi se ekonomski subjekt svobodno podjetniško organizirali. Tako je bil zavržen predlog, da naj bi bil prehod od starega načina organiziranja na nov način avtomatiziran. To bi pomenilo, da se ohranja sedanja gospodarska struktura, ki se je v dosedanjem delovanju izkazala za neuspešno. Osnovno načelo organiziranja ek. subjektov v tržnih razmerah bi lahko ponazorili s stavkom, ki ga je nekoč izrekel Veliki Mao: Naj cveti tisoč rožic.

In kaj reči ob koncu? Še enkrat pozorno preberite prvi stavek! Morda nekaj o tega velja tudi za reorganizacijo SOZD Slovenske železarne.

Samo Javornik

IZPOSODJENO

DOBRE IN SLABE STRANI SOZDOV

Slovenija ne prenese niti ne potrebuje 50 ali več sozdov, še manj pa le tisoč majhnih podjetij, ki že zunaj svoje fare ne pomenijo dosti. 9 do 10 odgovorov na vprašanje o tem, zakaj se združevati v sistem višjega reda (sozd) in se s tem odpovedati delu svojih pristojnosti, navaja kot vzrok sinergijo (skupno učinkovanje; sodelovanje različnih sil).

Studija ameriške baze podatkov, v kateri so analizirali sinergijske učinke na vzorcu 1638 podjetij, združenih v sisteme višjega reda, je pokazala, da se najbolj splača povezovati zaradi skupnega managementa (+21 %), manj zaradi skupne prodaje (+10 - +12 %). Negativni pa so učinki, če se povežemo zaradi skupne nabave (-6 %) ali skupnih naložb (-14 %), ki sta najmanj povezovalna dejavnika združevanja, saj sta za vsako posamezno podjetje izrazito specifična in zato najmanj sodita v skupni »žakelj«.

(Vir: Brane Gruban, Sozde ubijajo, mar ne? Gosp. vestnik 1989, št. 33, 1.9.1989)

ko podjetje), ki ga ustanovijo družbena podjetja s prenosom dela ali pa celotnega poslovnega sklada na to podjetje. Krovno podjetje pa nato prenese to premoženje nazaj na matična podjetja v svojem imenu. S finančnega vidika naj bi to pomenilo predvsem oblikovanje znanega nosilca trajnih naložb v podjetju, z vidika upravljanja pa možnost povečanja moči v odločanju poslovnih delavcev. S tem naj bi sistem upravljanja dobil značilnost kapitalskega upravljanja. Takšno holding podjetje je torej sestavljeno iz »krovnega podjetja«, ki upravlja poslovno aktivnost članic na podlagi kapitalnega vločka in se ukvarja s strategijo razvoja skupine podjetij kot celote, s strategijo razvoja posameznih članic ter z nadzorom delovanja skupine podjetij kot celote, medtem ko članice (subsidiary) izvajajo operacijske dejavnosti.

V svetu so se razvila tako privatna kot tudi javna holding podjetja. Med privatnimi obstajajo razlike med japonskim, ameriškim ter evropskim tipom, pri čemer velja poudariti, da gre pri evropskem tipu za precej ve-

(morda skrivano?) plat medalje organiziranja holding podjetij opozarja predvsem dr. Janez Prašnikar, ki je bil član komisije ZIS za Zakon o podjetjih. Vsekakor so njegovi pomisleki dovolj tehtni, da velja o njih še enkrat spregovoriti. Dr. Prašnikar pravi, da... »gre predvsem za bolj ali manj eksponirano težnjo (ob ustanavljanju holding podjetij, op. J.S.) da bi se nekako uprli dezintegracijskim težnjam in obdržali koncentracijo kapitala, ki je bila 'po težkih mukah' vzpostavljena v času dogovorne ekonomije v nekaterih sestavljenih organizacijah združenega dela in v nekaterih delovnih organizacijah.« Očitno brez politike v naši ekonomiji ne gre! Toda ali niso izkušnje iz polpretekle zgodovine dovolj boleče, da bi preprosto pozabili nanje? Najlažje je vedno znova citirati Marxov lucidni stavek, da se zgodovina ponavlja enkrat kot tragedija, drugič kot farsa. Gospodarstvo pač ni kemijski laboratorij, v katerem se poizkuse ponavlja vsakih deset let v skladu z Murphyjevo doktrino, da je treba vsa dejstva, ki se ne skladajo s teorijo, nemudoma odstraniti.

Ravnatelj o izgubi

ZA REŠITEV JE POTREBEN ČAS

Med tozdi, ki so ob polletni bilanci izkazali izgubo, je Jeklovarna med najbolj kritičnimi, saj jo slabi poslovni rezultati spremljajo že dolgo časa. Prav zato tudi rešitve zanjo ni mogoče najti od danes do jutri, temveč potrebujejo zanjo več časa. O vzrokih izgube in možnostih izhoda je ravnatelj Edvard Štrcl povedal naslednje:

»Glavni vzrok izgube v Jeklovarni je prenizka proizvodnja, ki je posledica pomanjkanja naročil. Dosegli smo samo 78,1 % plana, zaradi česar nismo pokrili vseh lastnih stroškov. Drugi vir izgube so razknjižene sporne terjatve (5,2 mia din), nekaj prinaša negativna razlika revalorizacijskih stroškov (1,3 mia), nekaj je še odprtih terjatev (1,6 mia), proizvodni časi so daljši, kot jih predvideva tehnologija. Skratka, imamo večje proizvodne stroške, kot jih pokrijemo s prodajnimi cenami.

Letos smo poskušali vplivati na poslovni rezultat s tem, da smo iz proizvodnje umaknili tiste programe, ki so nam lani povzročili največjo izgubo. To nam je na nekaterih agregatih – na peskometu in delno na formavtomatu uspelo. Na peskometu smo dosegli 85,6 % načrtovane proizvodnje in dosegli 93,9 % pokritje lastne cene.

Leglo letošnje izgube je proizvodnja minilivarne. Tu proizvodnih programov nismo selekcionirali, ker so skoraj vsi vezani na reproverigo v mehanskih obratih. Največji izpad je na reproverigi Armatur, kjer smo s prodajnimi cenami pokrili le 52,6 % lastnih in 71,3 % variabilnih stroškov, vendar ne zaradi slabega dela. S prizadevanjem vodstva in delavcev minilivarne je namreč ta obrat dosegel pomembne izboljšave. Proizvodnja se je v primerjavi z lanskim proizvodnim načrtom povečala za 2 %, specifične porabe pa so se v letošnjih prvih sedmih mesecih nasproti lanskim zmanjšale za 20 do 30 %. Nujno je, da nam Armature v prihodnje krijejo vsaj variabilne stroške proizvodnje. Na reproverigi s TSD smo v letošnjih prvih štirih mesecih dosegli komaj 50 do 60 % pokritje lastnih cen, medtem ko zdaj cene v pogodbah oblikujemo v tuji valuti, zato v prihodnje takih razhajanj ne bo več. Že zdaj dosegamo pozitivna pokritja.

Naša livarna dela na evropskem prepihu. V Jugoslaviji je veliko livarn, nekatere so se specializirale za programe, ki smo jih prvotno delali mi. Ker so sodobno opremljene in delajo s cenejšo delovno silo, jim nismo konkurenčni. Na tujem trgu se srečujemo z malimi, zelo produktivnimi livarnami, ki poslujejo z minimalno administracijo, pri čemer zopet nismo konkurenčni.

To je stvarnost, ki se je moramo zavedati. Samo s prevzemanjem zahtevnih naročil ne moremo doseči višjih cen – nujno je, da pocenimo našo proizvodnjo za 20 do 30 %.

Pri serijski litini zdaj v izvozu dosegamo 70 do 90 % pokritje lastne cene, vendar tuji kupci naročajo pri nas – v primerjavi s prejšnjimi leti – le manjše količine. Trenutno se dogovarjamo za naročila z več tujimi partnerji. Ugotavljamo, da je nova naročila težko pridobiti, potencialni kupci pa tudi za zahtevne ulitke postavljajo tako nizke limitne cene, da z njimi samo delno presežemo naše variabilne stroške. V takem položaju smo, dokler si pri teh kupcih ne ustvarimo imagea, to pa v spopadu z evropsko konkurenco ni lahko. Ugodne cene laže dosežemo, če sklenemo pogodbo z neposrednim kupcem – uporabnikom naših izdelkov, če pa je vmes posrednik, bomo konkurenčni šele, če bomo znižali proizvodne stroške.

Ker je večji izvoz za nas edina možnost, se bomo morali tem danostim pač prilagoditi.

Potrebni bodo manjši investicijski ukrepi, ki nam bodo omogočili cenejšo in kvalitetnejšo proizvodnjo. Načrtujemo nakup AOD ali MRP konvertorja. V to nas sili evropski trg s svojimi normativi za kvaliteto. Ta investicija mora biti usklajena s celotnim konceptom posodobitve topilnice in pocenitve proizvodnje v njej. Poleg livarske proizvodnje bi konvertor prevzel proizvodnjo visokolegirane vložka z valjarno in kovačnico.

POLOŽAJ DRUŽBENEGA STANDARDA JE NEDOREČEN

Toz Družbeni standard je letos ustvaril izgubo (ok. 6,5 mia din), ki je v absolutnem znesku bistveno nižja od izgube Jeklovarne (17,9 mia din), vendar je trajno rešitev iz negativnega stanja teže najti kot v kateremkoli proizvodnem tozdu. Izgube se namreč ne more rešiti toz Družbeni standard sam, ampak lahko izhod iz kritičnega položaja najdemo le z odločitvijo na ravni celotne železarnice in s podporo vseh delavcev. Status tozda Družbeni standard je namreč ekonomsko nedorečen, saj s svojo dejavnostjo ne ustvarja dovolj dohodka za kritje vseh stroškov poslovanja, kajti njegova dejavnost v precejšnji meri pomeni boniteto za delavce. Prehod na ekonomske cene bi bil najbolj učinkovit način izhoda iz kritičnega stanja, vendar bi s tem Družbeni standard prenehal biti to, kar pomeni danes za delavce železarnice. Če pa ekonomskih cen njegovih storitev ne sprejmemo, moramo v železarni najti drugačne vire financiranja, in to na osnovi sistemskih rešitev, še toliko bolj, ker bo ta dejavnost tudi po reorganizaciji samostojna poslovna enota.

Z manjšimi rekonstrukcijami naprav bomo prešli na litje v samostrjevalne peskovne mešanice, uvesti pa bomo morali tudi litje v keramične forme. Keramična jedra in forme bomo izdelovali za litje zahtevnejših maloserijskih ulitkov s točnimi dimenzijami.

Te investicije bomo skušali izvesti v prihodnjih dveh letih. V tem obdobju bomo predvsem zmanjševali stroške. Po reorganizaciji bo livarna poslovna enota (brez Armatur), v upravljanje bo dobila pettonska EO in visokofrekvenčne peči.

Začeli smo že uvajati izolacijske napajalne materiale, pri katerih se da doseči za 10 do 15 % boljše izplete. Zaradi cen samih materialov pa so prihranki občutni pri visoko legiranih jeklih in težkih ulitkih.

Teče že akcija za zmanjševanje specifičnih porab in uporabo cenejših materialov (input). Proizvodnjo bomo pocenili tudi s povečanjem produktivnosti. Doslej smo zmanjšali število zaposlenih v tozdu za 80, do začetka prihodnjega leta jih bomo še za 50, in to s predčasnimi, invalidskimi in rednimi upokojitvami. V proizvodnjo sprejemamo le mlad, kvalificiran kader, medtem ko smo zaposlovanje na administrativna in vodstvena delovna mesta povsem zaprli, saj nas je v teh strukturah še vedno preveč. Upamo, da bo podobna akcija stekla v celotni železarni, saj bomo le tako cenovno kos konkurenci.

Ravnatelj Alojz Janežič je na osnovi temeljite analize stanja po polletni bilanci pripravil naslednje predloge za izhod iz kritičnega položaja tozda na ekonomski podlagi.

Toz Družbeni standard ima na skrbi družbeno prehrano v železarni, upravlja številne športno-rekreativne (DTK, telovadnica, žičnice) in gostinsko-turistične objekte (hotel Rimski vrelci, Ivarčko, počitniški dom v Portorožu). Analiza je pokazala, da imamo pri vseh dejavnostih izgubo, pozitivno stanje je le pri napitkih in v bifeju na DTK, medtem ko stanje pri GTO Portorož, kjer je prikazan minimalen primanjkljaj, ni povsem realno, saj se glavna bremena poslovanja začnejo kopičiti po polletju.

Medtem ko moramo sedanji primanjkljaj tozda pokriti s sredstvi na nivoju železarnice, se lahko ustvarjajo izgub v prihodnje izognemo s prehodom na ekonomske cene in zaračunavanje dejanskih cen storitev in najemnin za uporabo objektov in rekvizitov.

Družbena prehrana

Precejšnje breme pri našem poslovanju predstavlja družbena prehrana. Po spremembi družbenega do-

govora je mogoče na račun materialnih stroškov osnovne proizvodnje znatno povečati prispevek za prehrano med delom, ob tem pa bi morali uvesti tudi lastni delež za malico. Znašal naj bi 1 % poprečnega OD železarnice v predhodnem mesecu za normalno število delovnih dni, ali pa bi obračunali 10 % od prodajne cene malice za vsak porabljeni blok. Vsak dodatni hlebec kruha naj bi porabnik plačal po dnevni ceni, pri čaju in mleku ne predlagamo sprememb, pri napitkih iz avtomatov in osvežilnih pijačah pa bomo cene tudi v prihodnje sproti prilagajali vhodnim oziroma trgovinskim cenam.

Letovanje in izletništvo

Obročno plačevanje letovanja brez obresti in brez prilagajanja cen realnim vrednostim ni vzdržno in ga prihodnje leto ne bo več.

Cene za letovanje bo treba v prihodnje približati ekonomskim vrednostim in jih glede na inflacijske oblikovati drsče (glede na vrednost trdnih valut), hkrati pa bomo morali v železarni doseči cilj, da bodo zaposleni dobili regres v višini poprečnega OD.

Počitniški dom v Portorožu bomo morali po zgraditvi objekta skupne rabe konkurenčno plasirati na tržišče.

Stroške letovanja na Češkem in v zakupljenih zmogljivostih bodo morali letovalci kriti sami, drugače bomo morali te možnosti letovanja ukiniti.

Zaradi obnavljanja hotela Rimski vrelci (zaprt bo do konca novembra) bo rezultat te gostinske enote ob koncu leta še slabši, kot je bil ob polletju.

V prihodnje moramo doseči vsaj 65 % zasedenost penzionskih zmogljivosti (v 1. polletju je bila manjša od 40 %), za kar moramo okrepiti propagandno dejavnost doma in na tujem tržišču, povezati gostinstvo-turistično ponudbo v kompleksu Rimski vrelci – Ivarčko – Ošven – počitniški dom Portorož (bodoči hotel Korotan) in doseči kar najboljšo kakovost dela in odnos naših delavcev do gostov po načelu: gost ima vselej prav. Ustrezno temu bomo oblikovali cene naše gostinske in turistične ponudbe.

Na Ivarčkem bomo ponudbo še popestrili, oblikovali bomo cenike za uporabo objektov in naprav. Na smučišču Ošven – Ivarčko moramo uvesti umetno zasneževanje in na vseh žičnicah zaračunavati ekonomske cene vsem uporabnikom, za delavce železarnice pa zagotoviti regres iz sredstev SSP. Prav tako bomo morali odpraviti popuste društvom in šolam za uporabo objektov Doma telesne kulture.

Vse navedene ali morebitne drugačne ukrepe bomo morali v železarni verifikirati, sprejeti in trajno uveljaviti. Če pa ekonomskega poslovanja Družbenemu standardu ne bomo zagotovili, bomo morali delavcem tega tozda ali prihodnje poslovne enote zagotoviti socialno varnost na drugačen način.

Prilpila Mojca Potočnik

Avgusta pod načrtom

V avgustu smo dosegli plan skupne proizvodnje le 87,9 odst., v kumulativni 92,8 odst. Za 10.632 ton prodanih izdelkov smo iztržili 515,6 milijarde din, od tega na domačem trgu 9.189 ton ali 444,9 milijarde din, izvozili pa smo 1.443 ton ali za 70,7 milijarde din, kar znaša skoraj 2,93 milijona \$.

SKUPNA PROIZVODNJA MANJŠA ZARADI MANJ NAROČIL

Jeklarna je svoj operativni plan preseгла, kljub temu da je Jeklovilarna z odvzemom jekla precej zaozerala. V času kolektivnega dopusta v Jeklarni je prišlo do večjega števila napak pri nabavi vložka in pri vračanju domačih odpadkov in ostružkov. Tako je v prvem tednu obratovanja nastalo veliko nekurantnih šarž zaradi bakra v vložku (nečisto staro železo), legirnih elementov v vložku (mešani ostružki in domači odpadki). Zaloge nekurantnega materiala v avgustu je znatno narasla. Zaradi pomanjkanja naročil v Jeklovilarni je bila dvanajstina letnega plana dosežena le 58,6 odst., preslegli pa so operativni plan.

Ob dobro opravljenem letnem remontu v Valjarni so bile okvare na blumingu minimalne. Na srednji in lahki progi je bil remont v avgustu. Plan je bil ob pomanjkanju naročil dosežen na težki progi 89,2 odst., na srednji 74 odst. in na lahki 44,2 odst.

Kovačnici je še naprej manjkalo naročil za obe stiskalnici. Stanje se je zaozterilo do take mere, da bodo

prisiljeni ukiniti drugo izmeno za 1800 t stiskalnice, delavce pa prerazporediti na druge agregate. V tozdu še vedno ni rešen problem internih cen, saj prodajajo svoje izdelke drugim tozdom precej pod lastno ceno. Zaloge valjanih gredic so se povečale zaradi enkratnega odvzema večjih količin gredic iz Valjarne.

Ob zastoji v lužnici (menjava strešne konstrukcije) in okvari vlečnega stroja so v Jeklovleku plan preslegli, in to predvsem na račun luščene jekla (plan je bil presežen za 44,1 odst.) in vlečene žice, kjer je bil plan presežen 12,2 odst.

V večini mehansko predelovalnih tozdom primanjkuje naročil. Zelo se to pozna tudi v Orodjarni. V Strojih in delih je prišlo do izpada opreme za strojogradnjo. Industrijski noži imajo še vedno preveč enostranski program (preveč grafičnih nožev), problematična pa je tudi termična obdelava nožev za rezanje pločevine. V Pnevmatičnih strojih ni bil pravočasno dostavljen vložek za monoblok svedre (prodali pa so nekaj več rezervnih delov). Vzmetarni star in iztrošen strojni park ne dovoljuje doseganja plana. V TRO so imeli precejšnje težave zaradi slabe kvalitete domačih brusnih segmentov. Do zastojev je prihajalo tudi pri brušenju rezin nožev.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU POD NAČRTOM

Prodajo na domačem trgu smo točno dosegli le 77,1 odst. Plan so preslegli v Kovačnici, Jeklovleku, Kovinarstvu in Monterju. Povsod pa je

bilo občutiti odsotnost delavcev zaradi letnih dopustov.

V Jeklovilarni primanjkuje naročil, vendar so napovedi za september in oktober ugodnejše. Dovolj naročil tudi ni bilo v Valjarni in Kovačnici za fazonske in krčilne odkovke. V Jeklovleku plan ni bil dosežen pri vlečenem in brušenem jeklu zaradi okvare strojev.

Prav tako je primanjkovalo naročil v skoraj vseh mehansko predelovalnih tozdh, seveda različno po vrstah izdelkov. Poleg tega se je pri nožih zataknilo še pri odpremi; delno so temu krive tudi zakasnele dobave v špedicijo. Vzmetarni so bile ustavljene dobave za TAM.

IZVOZ ŽE ČEZ 24 MILIJONOV DOLARJEV

V osmih mesecih smo izvozili za prek 24,7 milijona dolarjev naših izdelkov na konvertibilni trg in prek 2,6 milijona na klirinškega. Avgustovski izvoz pa smo realizirali v višini prek 2,8 milijona dolarjev.

Izvozno najbolj intenzivni so bili v Valjarni, Strojih in delih, Armaturah, Jeklovleku in TRO. Ostali tozdi razen Kovačnice in Pnevmatičnih strojev, ki sta zaradi cenovne nekonkurenčnosti skoraj brez naročil, so načrtovani izvoz dosegli.

V avgustu smo glede na spremenjeno strategijo in pomanjkanje naročil ter finančne probleme na domačem trgu pričeli s ponovnim pridobivanjem naročil za metalurške proizvode za 4. kvartal 1989.

Do kraja leta moramo glede na letni načrt izvoziti še za okoli 8 milijonov dolarjev na konvertibilno tr-

žišče. Naročil imamo sicer dovolj, razen za pnevmatično orodje, valje in stiskalnice. Predvidevamo, da bomo letni izvozni načrt glede na sedanjí trend kljub temu dosegli.

UVOZ BREZ VEČJIH PROBLEMOV

Tudi v avgustu smo iz izvoza zagotavljali tako repromaterialne kot rezervne dele brez večjih problemov. Zaradi izredne konjunktore na zahodnem trgu pa se vedno pogostejše pojavlja problem pravočasne nabave nujnih rezervnih delov, kot so ležaji, saj nam dobavitelji lahko zagotavljajo dobavne roke, ki so daljši od 6 mesecev. Isto velja tudi za reprodukcijski material, kot so brusne plošče in repromateriali za stiskalnice.

Da lahko zagotovimo nemoteno delo v 1. kvartalu 1990, smo morali predati definitivna naročila za brusne materiale iz uvoza že konec avgusta tega leta.

NABAVA DOMA BREZ TEŽAV

Tržišče se počasi umirja. Opažamo, da je ponudba materialov v nekaterih panogah trenutno že večja od povpraševanja. Seveda pa nekatera podjetja in tudi trgovske organizacije zahtevajo za nabavljeno blago predplačilo oziroma čim ugodnejše plačilne pogoje.

Avgusta praktično ni bilo kakšnih bistvenih težav pri nabavi materialov. Odprto ostaja vprašanje oskrbe s suhim lesom zaradi premajhnih kapacitet sušilnic, kamor dajemo les na sušenje.

Manjši zastoji pri dobavah so bili le pri tesnilnem materialu, vendar smo še pravi čas ukrepali. Nadaljujejo pa se težave z Magnohromom Kraljevo zaradi oskrbe surovin iz uvoza za izdelavo krommagnezitnih opek.

Zaradi kolektivnega dopusta v Jeklarni so bile zmanjšane dobave A-materialov, predvsem ferolegur ter starega železa. S tem pa so se zmanjšale tudi zaloge.

AVGUST JE ŠE MESEC DOPUSTOV

V avgustu je bil delovni čas izkoriščen 69,75 odst., odsotnosti so znašale 30,25 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	20,54 %
– izredno plačani dopust	0,51 %
– službena potovanja	0,18 %
– bolezní	7,61 %
– druge plačane odsot.	1,21 %
– neplačane odsotnosti	0,20 %
Skupaj	30,25 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 1,41 odst. in so bile glede na julij manjše za 0,72 odst. Tokrat so imeli največ nadur v SGV 4,30 %, sledijo Monter 4,05 %, ETS 3,32 %, Transport 3,26 % itn.

TOZD	ODSTOTEK DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA		ODPREMA		FAKTURIRANA REALIZACIJA		IZVOZ		IZVOZ		DOMAČI TRG	
	avgust	zbir	avgust	zbir	avgust	zbir	avgust	zbir	avgust	zbir	avgust	zbir
JEKLARNA	92,2	93,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JEKLOLIVARNA	58,6	71,7	52,2	61,5	175,8	106,4	112,7	73,3	351,2	121,9	160,8	105,0
VALJARNA	80,5	92,0	62,5	91,5	330,6	202,7	118,1	123,4	358,9	178,2	327,2	204,8
KOVAČNICA	116,4	103,8	120,1	111,3	510,3	226,2	27,2	37,1	83,1	48,5	548,7	242,2
JEKLOVLEK	102,6	93,0	102,0	94,1	446,5	200,0	108,5	74,4	337,8	109,1	458,4	209,9
TEŽKI STROJNI DELI	70,5	75,5	77,0	106,7	364,9	185,8	-	-	-	-	-	-
ORODJARNA	49,7	83,8	43,7	81,6	185,2	118,1	318,5	122,3	109,9	268,6	176,2	116,6
STROJI IN DELI	81,7	93,1	82,9	99,3	254,6	162,7	63,0	122,3	176,3	168,8	340,2	156,0
- NOŽI, BRZOREZ, OROD.	70,0	75,5	72,1	70,7	307,0	146,1	77,0	80,8	238,4	127,2	347,8	156,4
- GREDE	133,4	141,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	86,1	100,1	72,1	71,1	310,9	147,2	78,0	81,9	241,6	128,9	349,6	157,5
PNEVMATIČNI STROJI	71,8	99,5	76,8	102,5	475,4	244,5	26,3	203,5	81,4	287,5	495,9	242,2
VZMETARNA	82,6	80,1	73,8	80,5	328,9	169,0	133,8	83,8	399,6	139,6	320,6	172,4
TRO	87,5	90,8	112,9	93,6	421,9	202,4	146,8	126,2	423,4	189,9	421,5	206,2
KOVINARSTVO	76,3	82,4	87,6	78,6	262,8	149,6	19,3	16,1	64,8	28,6	322,3	186,0
ARMATURE	102,0	113,5	109,5	121,1	363,5	184,3	117,5	99,2	395,7	166,4	287,0	227,1
BRATSTVO - PILE	55,9	72,1	88,8	39,4	342,1	126,1	-	-	-	-	342,1	125,9
MONTER	108,2	91,6	121,2	94,4	297,4	152,1	170,5	98,8	462,5	168,2	269,9	149,5
KALILNICA	-	-	-	-	207,7	92,8	-	-	-	-	207,7	92,8
STORITVE DRUGIH TOZDJS	-	-	-	-	105,1	119,3	-	-	-	-	98,0	113,3
DELOVNA ORGANIZACIJA	87,9	92,8	76,9	92,7	338,6	183,0	91,5	107,2	275,0	157,0	351,6	188,2

FUŽINAR ZA RAZVOJ

KAJ SMEMO VEDETI O MOLIBDENU

Izdelava in fizikalne lastnosti jekel z molibdenom

Ime ima po svincu, ker so ju v stari Grčiji slabo razločevali, saj imata podobni specifični teži in nahajališči. V svinčeni rudi vulfenit (oksid) je gamreč tudi nekaj molibdena.

Cisti molibden, ki se ponaša z veliko ognjeobstojnostjo (talilne 2600°C) in specifično težo 10 kg/dm, je prvi nedvoumno pokazal kot posebno kovino šele Scheele leta 1798.

Po lastnostih je precej podoben volframu, kar je tudi razumljivo, saj stanuje v periodnem sistemu elementov v stolpcu VIa, točno pod kromom in nad volframom. Oglejmo si fizikalne lastnosti teh sovaščanov: po vrsti od kroma prek molibdena do volframa.

Za vse, ki bi radi hitro ogrevali in brez nevarnosti razpok hitro tudi ohlajali izdelke, je poučno vedeti, kakšno toplotno prevodnost more podedovati jeklo od svojih staršev.

Ti trije kandidati za partnerja železu kažejo 90, 140 in volfram kar 170 W/mK.

Električna prevodnost je 6,19 oz. 18 mΩ mm.

Po tej strani torej lahko od molibdena pričakujemo, da bo omogočal hitro, varčno ogrevanje jekla. To nam zatrjuje tudi podatek, da porabimo za ogretje (resda pri okoli 20°C vendar so razmerja podobna tudi pri višji temperaturi) enega kolograma kovine za 1°C (po novem: 1 K) pri kromu 440, molibdenu 250 in volframu 134 J energije.

Hitro ogrevanje prinese tveganje, da se zunanje plasti izdelka in tanjši deli nasploh hitro raztegnejo ter stopijo v napet odnos z globljimi plastmi oz. debelejšimi deli izdelka. Nevarnost, da bi v tej tekmi suhi: debeli prišlo do pretrganja stikov, bo toliko manjša, kolikor manjši je toplotni raztezek in kolikor večja je toplotna prevodnost snovi.

Ciste kovine imajo raztezke 6,2, 2,7 oz. 4,6 m/mK (oz. 1/K). 10⁻⁶. To pomeni, da se z ogretjem za eno stopnjo celzija (zdaj imenujemo Kelvina) raztegne kromova palica dolžine 1 meter za 6 tisočink milimetra. Ko je ogreta na 1000°C, je za okoli 6 mm daljša kot pri 0°C.

V zapleteni konstrukciji iz več palic ali plošč z različnimi luknjami in rebri se nam takih 6 milimetrov preseneto otepa poslušnosti. Tudi dejanska – delovna temperatura okoli

500°C s svojimi 3 milimetri na 1 meter lahko povzroči eksplozijo. Take številke bi veljale za krom, ki pa ga samega ne uporabljamo kot gradivo, temveč le kot zlitinski element v jeklu.

Kot vidimo, ima molibden pol manjše raztezke kot krom in sploh najmanjše od vseh kovin.

Železo se nima kaj hvaliti: 11,7.10 1/K. Podobni potegoni so nikelj, kobalt, antimon, berilij, bizmut, bor.

Se hitreje, in to kar za dvakrat pa rastejo ob segrevanju magnezij, aluminij, kositer (na srečo ima dostop v jeklo le aluminij – predvsem v ognjeobstojnih) in mangan (ta je nujen za vročo predelavo; da je nevaren pri ogrevanju, vemo!).

Trikrat toliko kot železo se raztegujeta svinec in cink. In žveplo – če koga zanima – kar šestkrat bolj od železa.

Poglejmo še trdote VIa bloka: 60, 170 oz. 250 HB. Za primerjavo: železo samo ima le 45 HB.

Iz tega vidimo, da je molibden v vsem boljši od kroma in boljši od volframa, kar zadeva toplotni raztezek.

V jeklu se obnaša molibden nekoliko samosvoje, čeprav je njegov učinek marsikdaj podoben volframovega.

V jeklarni je izkoristek molibdena okoli 90 %. Če izdelujemo avtomatno nerjavno jeklo, je najboljša dodajati v staljeno železo kar molibdenov sulfid.

Predelava – kovanje, valjanje – molibdenovih jekel je zavoljo povišane trdnosti v vročem otežena. Ker poteka premena v perlit pri nizki temperaturi, žal prerade vkorakajo napetostne razpoke. Zavoljo tega je kovanje Mo – jekel zahtevno. Se dve posebnosti opazimo: molibden se podobno kot nikelj ali kositer zbira in zgoščuje tik pod površino in odgorom ogrevanega odkovka. Tako preprosta želja molibdena, da bi se vzdignil iz množice na površje, ima hudo posledico: nagnjenje jekla k razpokanju v vročem, ker nastajajo na površini razpoke, ki se s predelavo poglabijo in raznesejo odkovek. Tu imamo opravka z načelom, da preveč dobrega ni dobro. Višje molibdenska površinska plast se med ogrevanjem manj razteguje kot normalno legirano jeklo pod njo (glej toplotna razteza 2,6 oz. 11,7 1/K)

in tako postane koža pretesna za odkovek (kot najbrž smemo domnevati).

Druga posebnost molibdenovih jekel: oprijemljivost odgora je zelo majhna. V tem delovanju je molibden izrazito drugačen od volframa in s tem priročen, saj škaja (cunder, oksid) je močno obrabna snov, ki bi nam tako v utopni kovačnici kot med struženjem zlizala orodja kot sneg.

Ko smo skozi stopnje kovanja, žarjenja in začetne mehanske obdelave, opazimo izdelek v kalilnici.

Kako premika dodan molibden krivulje struktur v ustreznih diagramih temperatura – čas?

K daljšim časom in nižjim temperaturam premika nastop feritne ali perlitne strukture (iz avstenitne). Na vozni red, prihod bainita ne vpliva.

Gama območje (pogoje za obstoj avstenita tudi pri sobni temperaturi) zožuje. Prepove lenarjenje avstenitu, zato v molibdenskih jeklih ni zaostalega avstenita.

Izdelkom izenačujemo lastnosti po celi prostornini z difuzijo (pri višji temperaturi poteka za 10¹⁰ krat hitreje kot pri sobni), zato nam ni vseeno, kako rad difundira kak atom. Za molibden je znano, da rajši difundira, potuje, v višjeogljčnih kot nižjeogljčnih jeklih. Obenem pa molibdenova navzočnost ovira potovanje ogljikovih atomov.

Na obnašanje med kaljenjem vpliva veliko bolj kot volfram, ker le molibden odločno podpre kaljenje v globino.

Popušcanju oba nudita velik odpor, zato sta v orodjih, ki morajo biti trda v vročini. In takemu jeklu moremo dvigniti žilavost, ker ga smemo popustiti pri visoki temperaturi.

Trdoto in trdnost v vročem oba zboljšata – to sicer ni zmerom pri-

jetno, kot vidimo pri težavah kovanja. Drobni številni karbidi imajo zelo velik vpliv, večji kot visoka rekristalizacijska temperatura.

Na magnetne lastnosti pa molibden še daleč nima toliko vpliva kot volfram.

Krhkosti po popušcanju na 250 do 450°C se jekla ne morejo izogniti, če nimajo zaveznika v molibdenu. Za tovrstno pomoč je on edini primeren in zasluži, da si to zapomnimo.

Pomaga jeklu, da ostaja v drobnorzni obliki, ki omogoča izdelku vzdržati veliko silo elastičnosti kot tudi samo silo ob raztrgu.

Tvori zelo trde (1500 HV) in obstojne karbide, ki dajejo orodjem odlično rezilno zmogljivost in obstojnost.

Trdota volframovih karbidov je v enotah HV sicer precej večja (znaša 1800 do 2400 HV), toda v enotah KNOOP (ZDA) sta obe vrsti karbidov enako trdi (1800 Knoop). Najbližje trdote drugih vrst karbidov so: kromov CrC ima 1730 Knoop (1200–1700 HV), vanadijev 2650 Knoop (2800 HV). Titanov in borov karbid sta še imenitnejša: 3200 oz. 3700 HV. Za tiste, ki imajo radi blesk: diamantu, kristalnemu ogljku, priznavamo prvo mesto in 10.000 HV.

Korozijski obstojnosti tudi odda svoj volilni listek, zato ga najdemo tako v kromovih kot tudi v kromnikljvih (avstenitnih) nerjavnih jeklih. Če ga je veliko, potlači jeklu veselje do luknjičaste korozijske, ene od najbolj nevarnih škodljivcev, lubadarjev jekel.

Ima tudi hibo (ena še ni veliko), da poveča jeklu občutljivost za površinske razpoke. Morda je to kaj v zvezi z zgoraj postavljeno domnevo uskočene kože?

Mag. Franc Uranc

METODA ŠESTIH STOPENJ ZA OBLIKOVANJE DELA

Je precej splošna, kar pomeni, da ni neke natančne recepture, po kateri bi vsak dosegel maksimalne rezultate. Vendar se s tem ne zmanjša njena vrednost. Metoda je nastala leta 1968 v ZDA in ne predstavlja obremenitve s strani obstoječega delovnega sistema.

1. Določitev ciljev

Pri postavljanju ciljev najprej opredelimo globalni cilj, šele kasneje ga delimo na delne cilje. Delne cilje pa delimo v dve veliki skupini, in sicer na ekonomske in neekonomske.

Ekonomske cilje organizacija lahko doseže na dva načina: z zmanjšanjem lastnih stroškov ali s povečanjem koristnosti proizvoda.

Pri izbiranju delovnih sistemov in proizvodov, ki so primerni za dosego postavljenega cilja, bi morali upoštevati naslednje vplivne faktorje:

- delež različnih vrst stroškov v lastni ceni
- že doseženo stopnjo racionalnosti delovnih sistemov ter stopnjo tehničnega razvoja in
- razvoj nabavnega ter prodajnega trga.

Ekonomija neekonomskih ciljev (zmanjšanje oz. sprememba človekove obremenitve, povečanje varnosti pri delu, prilagajanje tehnologije človeku itd.), je zelo dolgoročna in zamegljena.

Cilji morajo biti opisani in opredeljeni z roki, da lahko kasneje ugotovimo, ali smo jih dosegli ali ne.

2. Omejitev naloge

Natančno opredelimo velikost naloge in odgovorimo na tri vprašanja:

a) Kakšna je velikost delovnega sistema? Ali gre za delovno mesto, proizvodno linijo, oddelek itd.?

b) Kakšen je namen racionalizacije? Praviloma gre za doseganje naslednjih namenov:

- Oblikovanje poteka gibov oz. metode dela na delovnem mestu.
- Organiziranje proizvodnje, kjer je treba opredeliti oblikovanje delovnega procesa in tok materiala na več delovnih mestih ali oddelku.

- Mehanizacija in avtomatizacija dela, kjer je potrebna sprememba tehnologije.

- Oblikovanje proizvodov, kjer lahko zajamemo ves proizvod, sklop, ali sestavni del. Tu si pomagamo z metodo študija dela.

- Oblikovanje človekovega okolja - sprememba klimatskih pogojev.

c) Kakšne so minimalne zahteve? Sem sodijo:

- želeni količinski in kakovostni učinek delovnega sistema
- obseg možnih investicij oz. potreba po večjem izkoriščanju že obstoječe opreme
- ergonomске zahteve.

V primeru obravnave obstoječega sistema je prej potrebna analiza sedanjega stanja, če gre za pomanjkljivosti v sedanjih metodi dela.

3. Iskanje idealne rešitve

Tu želimo doseči, da se:

- aktivirajo ustvarjalne sposobnosti oblikovalca
- spodbudi pripravljenost za sodelovanje vseh sodelujočih oz. prizadehtih in
- doseže optimalna oziroma uporabna rešitev.

Izmed predlaganih idej se poišče idealna.

4. Zbiranje podatkov in oblikovanje uporabne rešitve

Predlagane ideje se obravnavajo in iščejo rešitve v okviru možnih sredstev. Nato se oblikujejo ideje, da bi dosegli želeno stanje, kjer realiziramo kratkoročne in dolgoročne cilje s timskim delom (strokovnjaki z različnih področij). Večkrat bo predlaganih več rešitev, ki jih opredelimo z analizo vrednosti.

5. Izbira optimalne rešitve

Je preverjanje vseh uporabnih rešitev glede na:

- tehnično neoporečnost
- učinkovitost
- sprejemljivost za človeka in
- njeno skladnost z delovno zakonodajo.

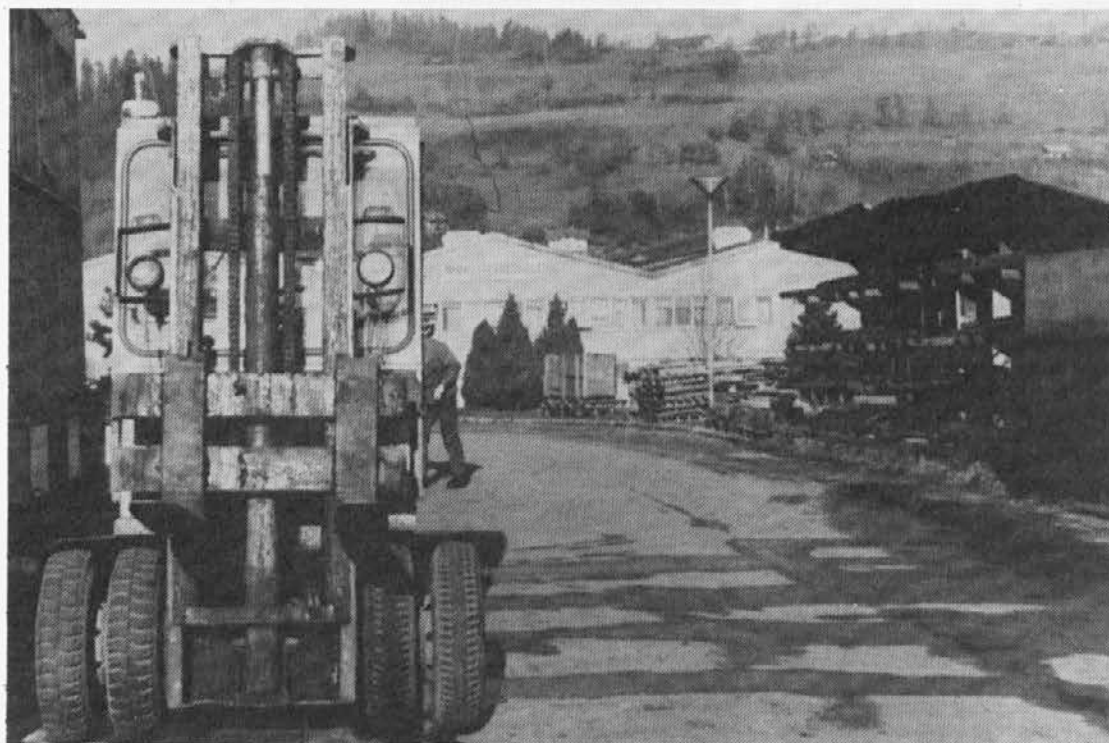
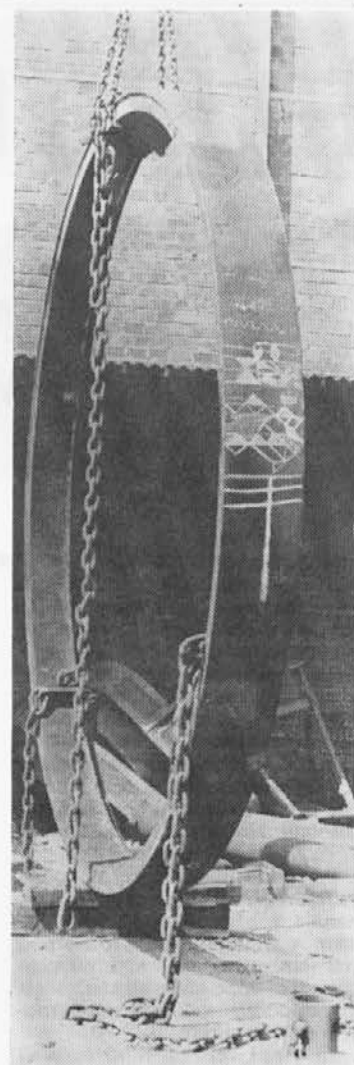
O dokončni izbiri optimalne rešitve odloča širši team strokovnjakov iz domače organizacije ali zunaj nje, ki ni obremenjen in lažje sprejme objektivnejšo rešitev.

6. Uvedba sprejete rešitve in primerjava z načrtovanim ciljem

Uvajanje nove rešitve ni enostavno in se poraja vrsta dilem, med katerimi so najpogostejše:

- ali naj sistem uvedemo naenkrat ali postopoma
- ali za uvedbo predvidenega sistema zadostujejo domači strokovnjaki ali naj sodelujejo tudi zunanji
- ali je časovni plan uvajanja novega sistema realen.

Priporoča se izdelava mrežnega plana.

- Kakšno naj bo optimalno izobraževanje - priučevanje delavcev za novi sistem.

Psihološki vidik ni manj pomemben kot tehnični, kjer moramo upoštevati odnos prizadetih do uvedbe novega sistema.

K temu je treba še upoštevati:

- ali so bile pri razvoju novega sistema dovolj upoštevane sugestije delavcev
 - ali so bili delavci pravočasno seznanjeni s predvidenimi ukrepi in ali so pripravljeni na sodelovanje.
- Ko je sistem uveden, ga je treba nadzirati, predvsem uporabo uvedene tehnologije, nove metode dela in načrtanih ciljev.

Smisel nadzora je pri opravljanju morebitnih korektur, da se napake opravijo že v začetni fazi delovanja sistema.

Metoda šestih korakov je precej sorodna z vrednostno analizo, ki jo lahko uporabimo tudi za oblikovanje postopkov, sistemov in racionalizacij izdelkov z namenom, da bi bili izdelavni stroški najmanjši.

(Delni povzetek s seminarja DNEVI REFA - Vračanje k poslovno uspešnim podjetjem, Izdelal - Aleksander Ristič)

V ZAGREBU NIČ NOVEGA

Kristijan Senica, dipl.oec., je eden izmed komercialistov v prodaji. V tej funkciji je tudi večkrat predstavnik Železarn Ravne na Mednarodnem jesenskem zagrebškem velesejmu. Zato smo ga, ko se je vrnil iz Zagreba, naprosili za izjavo. Zanimalo nas je, kako ocenjuje letošnji sejem.

»Sejmi, kot del marketinških aktivnosti, so pomembni, a menim, da bi morali v Železarni Ravne več pozornosti posvetiti ne le sejmom, ampak tudi drugim instrumentom komuniciranja s tržiščem. Na Zahodu že pri začetni investiciji namenijo 50 % tehnični izvedbi, 50 % pa vzpostavljanju prodajne mreže, saj je pomembno, da se šele na osnovi marketinških aktivnosti začne razvijati nov izdelek ali storitev.

Kot del marketinških aktivnosti je tudi Zagrebški velesejem za nas pomemben. Njegov pomen je v tem, da potencialne nove kupce informiramo o našem proizvodnem programu oziroma, da že znane kupce seznanimo z novostmi ter jih opremimo s katalogi. Tako sta bila letos novost na sejmu membranski ventil in krogelna pipa DN 200 tozda Armature.

Namen predstavitev na sejmu ni, kot marsikdo misli, sklepanje poslov, kajti posli se navadno sklepajo že z znanimi kupci, to pa navadno ni na sejmu.

Ocenjujem, da je bil naš namen v tem smislu na Zagrebškem velesejmu dosežen, čeprav tisti, ki redno predstavljamo našo železarno na tej sejemski prireditvi, menimo, da bi lahko bil naš nastop še bolj učinkovit. Na splošno je bilo letos zaznati manjši obisk, sploh pri industrijski potrošnji oz. izdelkih, ki niso namenjeni široki potrošnji. Kljub temu, da smo na razstavnem prostoru armatur poskusili novo propagandno obliko – vrteli smo video film o proizvodnem programu tozda Armature in glasbo, kot atrakcijo, ocenjujem, da bi morali nastopiti še vse drugače. Bistvo je, da bi morali bolj poenotiti stvari. Zdaj se železarna predstavlja na treh mestih – na zunanjem prostoru s pnevmatiko in hi-

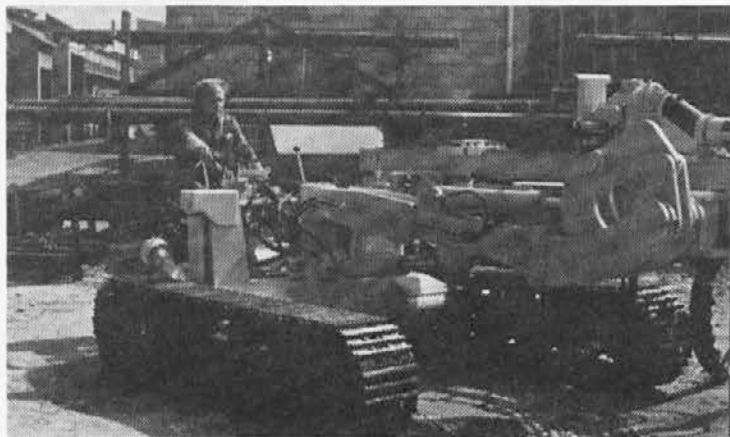
dravliko, v okviru ALAT z industrijskimi noži, krožnimi žagami, segmenti, pilami in rezalnim orodjem TRO ter na tretjem prostoru v okviru OUCMJ z listnatimi vzmetmi, valji, normalijami, nerjavnimi armaturami, jeklenimi odkovki in ulitki ter z nekaj izdelki iz specialnih zlitin. Jeseničani so predlagali, da bi se tudi Slovenske železarnice predstavile na enem mestu, pa sozd sam, ne v okviru OUCMJ. Tako bi se bolj videle razlike, ki jih zdaj na sejmu ni zaznati, dejansko pa se ve, da so. Če bi bili na enem mestu (seveda bi bilo treba ustrezno rešiti demonstracijo pnevmatičnih orodij), bi se lažje godilo tudi nam, predstavnikom. Zdaj si na enem prostoru sam za vse in kadar je gneča, ne utegnem ustreči vsem, kar je seveda škoda.

Torej predlagam, da bi se v prihodnje predstavljali z manj izdelki in bolj poenoteno, saj imajo na našo razdrobljenost pripombe tudi nekateri obiskovalci.

Za učinek predstavitev je seveda pomembna tudi estetska plat razstavnega prostora. Moram reči, da za to organizator nima posebne skrbi, saj je njihova razstavna oprema že zelo dotrajana in tudi mi v okviru teh možnosti ne moremo kaj storiti.

Za prihodnje jesenske zagrebške velesejme menim, da bi morali naše predstavljanje doreči, čeprav je tudi res, kot ugotavljajo mnogi, da je najpomembnejše, da si tam sploh prisotni, da vidiš, kam gredo drugi.

H. Merkač

Preizkušanje strnice pred prevozom na Zagrebški velesejem

KAKO NASTAJA RPIS V JEKLOLIVARNI

Nadaljujemo s pisanjem o tem, kako nastajajo računalniško podprti informacijski sistemi v naših tozdihi. Po Jeklarni, Valjarni, Strojih in delih pogledimo tokrat v Jeklolivarno.

V tem tozdu je nastajanje RPIS šele v začetkih. To je po svoje presenetljivo, saj bi vendarle morali tozdu – izgubaru čimprej ustvariti pogoje za sodobno poslovanje, da mu ne bi bile klasične metode dela coka v prizadevanju za boljše gospodarjenje. Toda toz – izgubar dobi vseprevečkrat serviran očetek, da je izgubar in da mora zato varčevati na vseh področjih, tudi pri računalniškem opremljanju.

Kot je povedal glavni metalurg v Jeklolivarni **dipl.inž. Danilo Tušek**, eden od članov tima za uvedbo RPIS v livarno (v njem sta še inž. Poldar Ranc iz službe APP in dipl. inž. Rudi Burjak iz Jeklolivarne), pa zdaj že imajo načrt uvajanja računalnikov in s tem posodabljanja dela v Jeklolivarni. Edinemu računalniku v pripravi dela bodo pridružili še enega, da bodo lahko začeli računalniško planirati proizvodnjo. To bi moralo pomembno vplivati na ekonomiko proizvodnje v tem smislu, da bi se čim bolj ekonomično obnašali, da bi proizvajali s čim manjšimi stroški. Sčasoma nameravajo začeti računalniško načrtovati tudi tehnologijo in uvesti računalnik v proizvodnjo za povratno javljanje rezultatov proizvodnje in analizo izmečka. Vzporedno planirajo izobraževanje kadrov.

ZAČELI SO V MODELNEM SKLADIŠČU

Del računalniško podprtega informacijskega sistema v Jeklolivarni bo tudi računalniško vodena evidenca modelov v modelnem skladišču. Ta novi informacijski sistem že nastaja, kot prvi v vrsti predvidenih za Jeklolivarno. O njem je samostojna programerka v APP **dipl.inž. Metka Dokl** povedala:

»Modelno skladišče je eno izmed skladišč, v katerem že imajo ročno evidenco o skladiščnem poslovanju ter o materialu, ki je tu uskladiščen. Ročne evidencije in klasičen način obdelave podatkov imajo številne pomanjkljivosti v primerjavi z novjšim – računalniškim pridobivanjem informacij. Te pomanjkljivosti so prisotne tudi v modelnem skladišču in so toliko bolj občutne, ker je tu uskladiščenih približno 14000 modelov. Da bi bila stvar še bolj zapletena, se ti modeli nahajajo na štirih skladiščih: v modelnem nad modelno mizaro, na Javorniku, na »Brionih« in za staro minilivarno. Podatki o teh modelih so spravljani v ročni kartoteki v modelnem skladišču. Vsak model ima svojo kartico, ki vsebuje vse podatke v zvezi z njim. Postopek dvigovanja in vračanja modela je dokaj enostaven; z dobavnico javijo potrebo po dvigu modela, ga poiščejo v skladišču, zabeležijo dvig na kartico in dvig je opravljen. Stvari se zapletejo takrat,

ko je treba najti podatke o posameznem modelu, pa ne poznamo njegove številke, ali pa moramo na željo lastnikov modelov opraviti inventuro njihovih modelov. Kartoteka je urejena po modelnih številkah. Zmeda nastane, če uporabnik te številke ne ve, in se mora dokopati do nje prek drugih evidenc. To bistveno podaljša celoten čas od nastanka potrebe po dvigu modela in do njegove uporabe v proizvodnem procesu.

Vse te pomanjkljivosti so narekovele spremembo – modernizacijo informacijskega sistema v modelnem skladišču. Pri tem sta se nam ponujali dve možnosti: uvedba črtnih kode in prenos evidenc na računalnik PC.

Uvedba črtnih kode bi imela več prednosti: zajemanje podatkov bi potekalo na mestu premika modela, vsi premiki bi bili sproti obdelani, natančno bi lahko podali lokacijo modela, modele bi lahko odlagali kjerkoli, poenostavili bi izvedbo inventure. Vseeno smo to možnost opustili zaradi nekaj razlogov: modeli se v proizvodnem procesu uporabijo za izdelavo form in pri tem obstaja velika možnost, da se etiketa s črtno kodo poškoduje, v nekaterih postopkih se modeli segrejejo do 300°C, kar zopet pomeni dodatne možnosti za poškodbo etikete; modeli tudi nimajo vedno ravnih površin za lepljenje etiket oz. so tako veliki, da jih je težko obračati in iskati zapis s črtno kodo; za uvedbo črtnih kode bi bila potrebna velika fi-

nančna sredstva, ki jih v sedanji situaciji ne bi mogli nameniti za posodobitev poslovanja v modelnem skladišču.

Zato smo se odločili za prenos evidenc na računalnik PC. Z izgradnjo informacijskega sistema smo že začeli. Izvedene so bile uvodne raziskave možnosti izgradnje RPIS in vnesenih je že prvih 4000 modelnih kartic. Najbolj dolgotrajna faza v izgradnji RPIS bo prav vnos kartic v računalnik. Problematična bo tudi nabava opreme – računalnika, saj je težko najti sredstva za tak nakup. Začasno bo možno uporabljati evidenco in vnašati modele v pripravi dela na pravkar kupljenem računalniku PC. Kasneje pa načrtujemo nabavo opreme tudi za modelno skladišče.

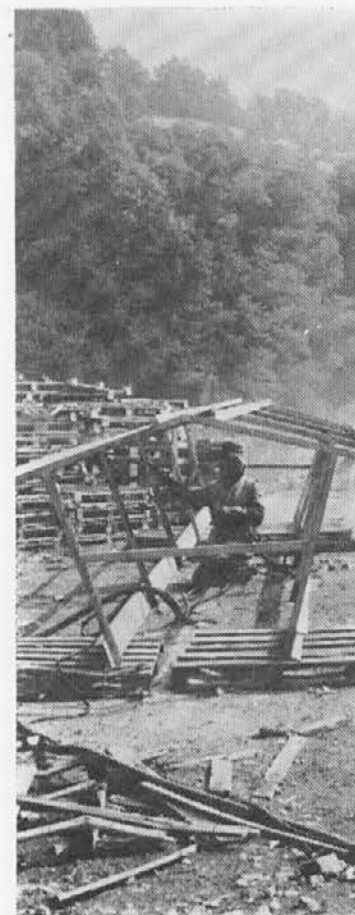
Od novega informacijskega sistema si obetamo hitre in kvalitetne informacije v zvezi z modeli in njihovim stanju, kar pomeni enostaven in hiter dostop do podatkov, skrajšanje časa od nastanka potrebe po dvigu modela in njegove uporabe, enostavno izdelovanje raznih izpisov, dostop do podatkov prek različnih ključev, poenostavljeno skladiščno poslovanje itd. S pomočjo teh informacij bo možno tudi odkrivati stare modele in ustvarjati prostor za skladiščenje novih.

Ko bodo v Jeklolivarni aktualne še druge faze uvajanja RPIS, bomo tudi o njih pisali v Fužinarju.

H. Merkač

NOVE KNJIGE V STROKOVNI KNJIŽNICI

- 8483 Todd, G.: The complete reference to display Write 4TM. Berkley, California 1988. (Osborne McGraw-Hill)
- 8484 Juckenack, D.: Handbuch der Sensortechnik. Landsberg/Lech 1989
- 8485 Tomšič, F.: Nemško-slovenski slovar. Lj 1989
- 8486 Uršič, S.: Asortiman proizvođača poluvodičkih komponenata u SFRJ 2. izd. Zgb 1987
- 8487 Seminar Rad pod naponom (1. izd.). Zgb 1989
- 8488 Seminar Relejna zaštita elektromotornih pogona i industrijskih mreža. (1. izd.)
- 8489 Seminar relejna zaštita u elektroenergetskom sistemu. (1. izd.). Zgb 1988
- 8490/1988 IV. (Četvrto) savjetovanje Elektromotorni pogoni. d. 1, 2. Zadar 1988
- 8491 Bronštejn, J.N.: & K.A.: Semendjajev: Matematični priručnik. (10. ponatis). Lj 1988
- 8492 Coffin, S.: Unix. Berkeley, California 1988
- 8493/1989 Computer-Graphik-Markt 1989. Heidelberg 1989
- 8494 Kelly, R. & P.R. Robinson: Using Turbo Prolog. (2nd ed.). Berkley, California 1988
- 8495 Soederstrom, T. & P. Stoica: System identification. (1st publ.). N. York 1989. (Prentice hall international series in system and control engineering)
- 8496 Hallidaj, C. & D. Gobel & M. Minasi: Using OS/2. Carmel, 1989
- 8497 Bharath, R.: Prolog. (1st ed., 1st print.). Blue Ridge Summit, 1989
- 8498 Murray, J.T. & M.J.: Murray: Expert system in data processing: a professional, s guide. N. York 1988
- 8499 Viescas, J.: Quick reference guide to SQL. Redmond, Washington, 1989
- 8500 Cigoj, S.: Komentar obilježajskih razmerij. Knj. 1-4. Ljubljana, 1984-1986
- 8501 Sawitch, W.J.: Turbo Pascal 4.0/5.0 Redwood city, 1989. (The Benjamin cummings series in structured programming)
- 8502 Slovenija. Predpisi. Dodavanje. (Ljubljana), 1988
- 8503 Wedam-Lukić D. & A. Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek. Ljubljana, 1989
- 8504 Strohsack, B.: Obligacijska razmerja. (Ljubljana), 1988. (Strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje)
- 8505 Direktor in podjetništvo v reformiranem socializmu. Ljubljana, 1989
- 8506 Milovanović-Adžić R.: Deutsch-serbokroatisches Woerterbuch fuer Tourismus und Gastgewerbe. 3. izd. Heidelberg -Beograd, 1988
- 8507/91 Rus, F. & M. Srna: Smernice za izdelavo elaboratov o varstvu pri delu. Ljubljana, 1987. (Delo in varnost strokovna knjižna zbirka; 91)
- 8508 Burns, G.: Database applications in engineering. (1st publ.). Wilmslow, 1989
- 8509 Muller, S.: Upgrading and repairing PCs. Carmel, Indiana, 1988
- 8510 Savić, V.: Uljna hidraulika. (1. izd.). Knj. 1. Zenica, (1987?)
- 8511 Gessinger, G.H.: Powder metallurgy of superalloys (1st publ.). London (etc.), 1984. (Butterworths monographs in materials)
- 8512 Založnik, A. & I. Sitar & M. Bojčić: dBase III plus. (Ljubljana), 1989
- 8513 Radojković, M. & D. Obradović & C. Maksimović: Računari u komunalnoj hidrotehnici. Bgd, 1989. (Računari o komunalnoj hidrotehnici)
- 8514 Bernard, Y. & J.C. Colli: Woerterbuch der Wirtschaft und Finanzen. Stuttgart, Zuerich, 1988
- 8515 Jakupović, A.: dBase III plus. (3. izd.). Bgd, 1989
- 8516 Literatura. 3. dopolnjena izd. Ljubljana, 1984. (Leksikoni Cankarjeve založbe)
- 8517 Slovenska krajevna imena. Ljubljana, 1985. (Leksikoni Cankarjeve založbe)
- 8518 Pravo. Ljubljana, 1987. (Leksikoni Cankarjeve založbe)
- 8519 Radanović, M. & i. Založnik: Lotus 1-2-3. Ljubljana, 1988. (Sodobno poslovanje s PC računalnikom)
- 8520 Crosby, P.B.: Kakovost je zastoj. Ljubljana, 1989
- 8521 Katalog rešitev in storitev, opreme in sredstev za informacijske sisteme. Ljubljana, 1989
- 8522 Butina, B.: Operativni sistem DOS. Ljubljana, 1988. (Biblioteka savremeno poslovanje sa PC računarom)
- 8523 Vilkar, A.: Latinski citati. (6. izd.). Novi Sad, 1989. (Biblioteka korist i raznoda)
- 8524 Pravna enciklopedija. Knj. 1.: A-Nj. Knj. 2.: O-Z. Beograd, 1989. (Biblioteka enciklopedijskih izdanja)
- 8525 Doane, D.P.: Exploring statistics with the IBM PC. Reading: Massachusetts (etc.), 1985
- 8526 Stojčević, D. & A. Romac: Dicta et regulae iuris: latinska pravna pravila, izreke i definicije sa prevodom i objašnjenjima. 5. dopunjeno izd. Bgd, 1989
- 8527 Schwartz, L.H. & J.B. Cohen: Diffraction from materials. 2nd ed. Berlin, Heidelberg, 1987. (Materials research and engineering)
- 8528 Leksikon prava međunarodnih privrednih odnosa. Bgd, 1982
- 8529 Miska, F.M.: CIM-Computer-integrierte Fertigung. Landsberg/Lech, 1988
- 8530 Noyan, I.C. & J.B. Cohen: Residual stress. N. York (etc.), 1987. (Materials research and engineering)
- 8531 Popić, R. & B. Lolić & N. Afgan: Naučno-tehnički rečnik: englesko-srpsko-hrvatski. 8. izd. Bg, 1989 (Stručni rečnici)
- 8532 Miličević, J.: Rečnik mašinske tehnike: englesko-srpskohrvatski. 2. izd. Bgd, 1989. (Stručni rečnici)
- 8533 Nemščina 2000 S: programirani tečaj: druga stopnja. Ljubljana, 1988
- 8534 Ažman-Bizovičar, M. & P. Lavrenčič-Spegel: Interact in english 1. (1. nat.). Mbr, 1989
- 8535 Wood, S.: Using Turbo Pascal. Berkeley (etc.), 1989. (Programming series)
- 8536 Hergert, D.: Mastering Turbo Pascal 5. San Francisco (etc.), 1988
- 8537 Rogač, R. & F. Saje & M. Lozej: Priročnik za dimenzioniranje armirano betonskih konstrukcij po metodi mejnih stanj. Ljubljana, 1989
- 8538 Parkus, H.: Mechanik der festen Koerper. 2. neubearbeitete und um 123 Aufgaben erweiterte Aufl. Wien, N. York, 1988
- 8539 Komac, D. & R. Škerlj: Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar = English-slovene and Slovene-English dictionary. 9. izd. Lj, 1989
- 8540 Debenjak, D.: Nemško-slovenski in slovensko-nemški slovar = deutsch-slowenisches und Slowenisch-deutsches Woerterbuch. 7. izd. Lj, 1989
- 8541 Ziberna, J. & I. Sime: Mena in ček. (5. dopolnjena izd.). Lj, 1989. (Gospodarska založba)
- 8542/180 Borchardt-Ott, W.: Kri-

stallographie. 2., vollst. ueberarbeitete erw. Aufl. Berlin (etc.), 1987

8543 During E., D.D.: Corrosion atlas. Vol. 1, 2. Amsterdam (etc.), 1988

8544 Tornig, W. & P. Spellucci: Numerische Mathematik fuer Ingenieure und Physiker. Bd. 1. 2., ueberarbeitete u. erg. Aufl. Berlin (etc.), 1988

8545 Stephan, K. & F. Mayinger: Thermodynamik. Bd. 1, 2. 12., neubearbeitete u. erw. Aufl. Berlin (etc.), 1988-1988

8546 Baehr, H.D.: Thermodynamik. 6., grundlegend ueberarbeitete u. erw. Aufl. Berlin (etc.), 1988

8547 Szabo, J. & Zs. Gaspar & I. Tarnai: Post-Buckling of elastic structures. Budapest, 1986. (Development in civil engineering; 17)

8548 Sih, G.C. & H. Nisitani & T. Ishihara: Role of fracture mechanics in modern technology. Amsterdam (etc.), 1987

8549 Tehničar, 6: Građevinski priručnik. (9. izd.), Bgd, 1989

8550 Neue Werkstoffe und Verfahren fuer Werkzeuge = New materials and processes for tooling. Bochum, (1989)

8551 Sinkovec, J.: Planiranje. Lj, 1988

8552 Slovenija. Zakoni. Zakon o podjetjih. Lj, 1989

OSKRBA Z ENERGIJO V AVGUSTU

Oskrba porabnikov s primarnimi in sekundarnimi energenti je bila v avgustu v redu. Poleg lastne proizvodnje kisika smo morali le-tega dodatno dobaviti iz Tovarne dušika Ruše 89.500 kg ali 18,7 % od skupno porabljenega. Za potrebe tehnologije smo uvozili 8.000 m³n argona. V železarni smo zbrali 10.800 l odpadnega olja, ki se pomešan z mazutom pokuri na ogrevnih kovaških oz. valjarniških pečeh.

Poraba energentov je bila v primerjavi s planom v večini v mejah plana, nekoliko je bil presežen plan le pri mazutu, t.j. za 15,17 %, pri sanitarni topli vodi za 12,2 %, čistem dušiku za 28 % ter pri kisiku in pari za 6 %.

Kljub temu, da smo porabili več mazuta, je bila skupna poraba toplote za tehnološke namene (ZP + PB + M) manjša od planirane za 1,85 %. Sanitarne tople vode je bilo porabljenega več predvsem zaradi nižje temperature le-te, medtem ko je bila večja poraba čistega dušika zaradi večjega obsega toplotne obdelave in delno zaradi okvare na instalaciji dušika.

Ugodni so bili rezultati proizvodnje in specifičnih porab v primerjavi z lanskim avgustom. Analize nam kažejo, da so bile proizvodnje večje od 6,69 do 39,5 %, specifična poraba pa manjša od 1,7 do 24,7 %. Prav tako je bila ugodna poprečna specifična poraba vseh toplot v tozlih osnovnih dejavnosti, ki je v primerjavi z lanskim avgustom manjša za 22,8 % in v primerjavi s planom za 2,9 %, v posameznih tozlih pa so bile tudi večje od primerjanih. Nekoliko višje so bile specifične porabe na ogrevnih in žarilnih pečeh v primerjavi s planom, in sicer za 6,4, v primerjavi z lanskim avgustom pa so bile nižje za 15,4 %.

Tozdi, ki imajo slabše rezultate specifičnih porab, bodo morali narediti več za zmanjšanje le-teh, za ogrevne in žarilne peči pa bo treba nameniti več sredstev za posodobitev le-teh, da bi za enak vložek porabile manj energije.

Količinski pregled porabe energentov v avgustu

1. Primarni energenti	Poraba
Elektro energija	17 966 140 KWh
Zemeljski plin	3 667 845 Sm ³
Propan butan	17 890 kg
Mazut	458 460 kg
Karbid	9 700 kg
2. Sekundarni energenti	Poraba
Acetilen	3 860 kg
Hladilna voda	1 601 876 m ³
Sanitarna topla voda	9 200 m ³
Para	4 428 000 kg
Kisik	479 293 m ³
Komprimirani zrak	6 704 560 m ³ n
Čisti dušik	320 m ³ n
Tehnični dušik	45 040 m ³ n
Argon	7 670 m ³ n

Robert Jamšek

VARSTVO OKOLJA

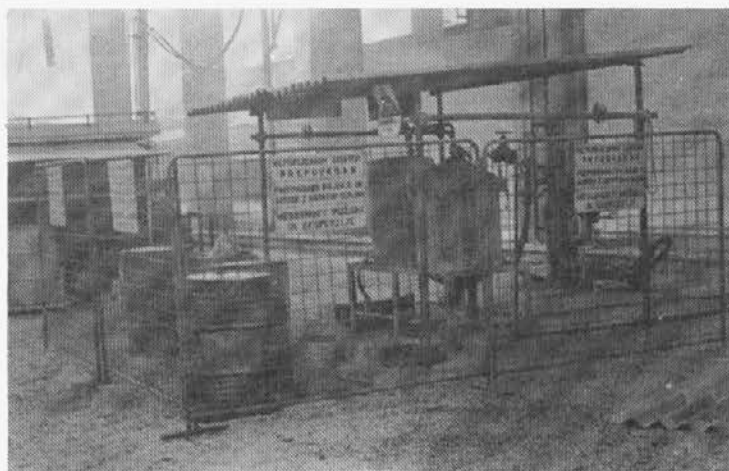
– NAŠA SKUPNA SKRB

Destilacija odpadnega nitro razredčila, ki jo v tozdu Energija izvajajo od avgusta 1987, je eden izmed redkih novih programov, v železarni uvedenih v zadnjih letih. Je rezultat dela Jožka Kerta, Alojza Janežiča, Mije Stermec in Mirka Glavice, ki so bili proglašeni za inovatorje leta 1988.

Kot je povedal vodja službe energetskega gospodarstva v tozdu Energija inž. Franc Oderlap, so v času od uvedbe programa predestilirali 34.980 l odpadnega nitro razredčila.

»Veriga je naslednja: odpadki dobivamo pri Lesni in ga s toploto pare, ki jo po parovodu dovajamo iz kotlarne, v destilatorju (na fotografiji) predestiliramo. Dobimo dve frakciji. Prva je čista in jo vodimo prek vodnega hladilnika, da se utekočini. To je čisto nitro razredčilo, ki ga po dnevni cenah prodamo nazaj Lesni. Druga frakcija je ostanek odpadka, ki pa ga tudi ne mislimo zametovati in z njim povzročati ekoloških problemov. Začeli ga bomo kuriti v parnih kotlih skupaj z zemeljskim plinom. Lastnosti tega ostanka so namreč približno take, kot so lastnosti mazuta. Kurjenje bo zato energetsko koristno, ekološko pa tudi ne problematično.

S programom destilacije odpadnega nitro razredčila se tako železarna vključuje med delovne organizacije, v katerih je izrazita skupna skrb za Mežiško dolino. Zato tudi skrb za odpadke, ki ni naša.

»Ker je s širšega vidika odpadno nitro razredčilo velik ekološki problem, imamo v železarni aktivnosti zastavljene v tej smeri, da bi destilacijo izvajali za širše okolje, če bo to seveda v interesu uporabnikov. Zdaj smo v fazi pridobivanja podatkov, pri čemer nam pomaga kemijski institut B. Kidrič v Ljubljani,« je še povedal tov. Oderlap.

Novi program v tozdu Energija daje torej obetavne rezultate. Zatika se le pri delitvi del in nalog, kajti to je dodatno delo, ki pa ga bodo zastavili v okviru obstoječe kadrovske organiziranosti.

H.M.

VEČ SVETLOBE IN ZRAKA ZA TEŽKO PROGO

Ko je v začetku septembra zaradi pomanjkanja naročil deset dni stala težka proga, se je ponudila priložnost, da se v njeni hali lotijo prenove steklenih sten. To se je zgodilo prvič po letu 1963, odkar hala stoji.

Problem je bil, ker se dviga hala težke proge 7 metrov nad streho srednje proge in je prihajalo v višinah do nihanja; zato so šipe, vstavljene v betonsko konstrukcijo, pokale in letele v prostor; ker so bile previsoke, pa se tudi niso dale čistiti, ne vstavljati na novo in ne odpirati. Tako niso služile svojemu namenu.

Kot je povedal referent za gospodarjenje z osnovnimi sredstvi v tozdu Valjarna Dušan Stojčič, so po novem naredili tako, da pa okna bodo služila svojemu namenu. Namestili so jih nižje (na mesto, kjer je bila prej pločevina; pločevino pa so dali tja, kjer je bilo prej steklo), da jih bo možno čistiti in popravljati. Ker pa tudi konstrukcija ne bo fiksna, jih bo možno tudi odpirati, kar je za žerjavovodje pomembno.

Dela sta opravila Instalater in tozd SGV.

H.M.

INOVACIJE V JULIJU IN AVGUSTU 1989

TOZD JEKLARNA

Ivanu Prazniku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 9.406.710 din za spremembo izdelave podaljškov na zamašne drogeve. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 104.519.040 din.

Seadu Karađi in sodelavcem je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 979.684 din za spremembo tehnologije litja s spremembo formata z V 13 na V 20. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 178.937.718 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Mirku Marinu in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 57.004.488 din za spremembo tehnologije izdelave cementacijskih jekel. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 4.399.489.427 din. Pri delitvi so udeleženi Marin s 45, Lupuh s 35 ter Kompan, Fajmut, Goričan, Pečnik, Krautberger, Apat in Veselič s po 2,5 odstotki.

Janezu Bratini in sodelavcem je bilo dodeljeno peto-zadnje nadomestilo v višini 170 % poprečnega OD, to je 12.844.150 din za izvedbo optimiranja obratovanja EOP 40 t. Pri delitvi so udeleženi avtorji s procenti od 5-27.

Stanku Rihterju je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 10.800.000 din za izvedbo dograditve dviznega sistema z navojnim vretenom na žerjavu. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 240.000.000 din.

Jožetu Habru je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 4.404.980 din za predelavo stičnih površin na elektrodnih čeljustih. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 97.888.422 din.

Ivanu Lepeju in Jožetu Habru je bilo dodeljeno peto-zadnje nadomestilo v vrednosti 31.364.260 din za izboljšavo tesnjenja na VF pečeh. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 696.983.520 din. Pri delitvi sta udeležena Lepej s 60 ter Haber s 40 odstotki.

Marjanu Vrtiču in sodelavcem je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 81.598.104 din za izvedbo oblaganja colskih cevi za pihanje s kisikom z opeko SR-O. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 6.361.799.890 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Stanku Bahunu, Andreju Lesniku in Viljemu Stifterju je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 79.407.040 din za spremembo načina hlajenja livnih sistemov. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 6.062.815.527 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Petru Periču in sodelavcem je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 69.358.388 din za izboljšavo tehnologije litja velikih kosov v težki livarni. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek

tozda za 4.710.428.429 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Dragu Cigrovskemu in Francu Potočniku IV. je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 12.543.761 din za spremembo pritrditve obesila in izvedbo mazanja drsnih površin sornika, puše in obesila. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 278.750.248 din. Nadomestilo si avtorji delita na polovico.

TOZD JEKLOLIVARNA

Danilu Tušku in Ivanu Otu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 23.295.540 din za spremembo načina formiranja mas z uvedbo hladilnih okvirov. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 431.398.911 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

TOZD VALJARNA

Francu Gostenčniku in sodelavcem je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 46.193.290 din za predelavo obzidave dna na ogrevnih pečeh OFAG. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.419.217.300 din. Pri delitvi so udeleženi Gostenčnik, Irman, Karađa in Hartman z 22 ter Rečnik z 12 odstotki.

Albinu Rečniku, Francu Gostenčniku in Viljemu Irmanu je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 696.360 din za zamenjavo uvoženih zgorevalnih komor za gorilce na kalilni in žarilni peči. V tretjem letu uporabe inovacij je bil povečan dohodek tozda za 13.443.798 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Janezu Kovaču in Stanku Triglavu je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 25.389.930 din za spremembo tehnologije ogrevanja pri feritnih jeklih in pri cementacijskih jeklih. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 601.047.340 din. Pri delitvi sta udeležena Kovač s 60 ter Triglav s 40 odstotki.

Janezu Kovaču in sodelavcem je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 50.621.046 din za spremembo tehnologije izdelave in predelave jekla RAVNAL-2. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.293.675.281 din. Pri delitvi so udeleženi Kovač s 25, ter Karađa, Blažič, Skalič, Triglav in Hartman s po 15 odstotki.

Ivanu Krofu in sodelavcem je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 10.469.877 din za zagotovitev zadostnega tlaka zraka za dvizno mizo. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 232.663.932 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Dragu Garbu in sodelavcem je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 34.603.640 din za uvedbo varovanja pritrdilne matice za ležaje ohišja Blooming. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 1.311.484.850 din.

Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Dragu Cigrovskemu in Marjanu Popiču je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 9.543.146 din za obnovo tekalnih koles za grabilni žerjav 418-7-3. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 212.069.900 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

TOZD KOVAČNICA

Ivanu Pungartniku, Kolomanu Vrečiču in Egonu Karpaču je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 48.759.590 din za spremembo tehnologije izdelave kovaških kladi. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 3.228.810.223 din. Pri delitvi so udeleženi Pungartnik s 40 ter Vrečič in Karpač s po 30 odstotki.

Francu Gostenčniku, Viljemu Irmanu, Albinu Rečniku in Srečku Hudrapu je bilo dodeljeno peto-zadnje nadomestilo v vrednosti 56.363.134 din za izboljšavo obzida-

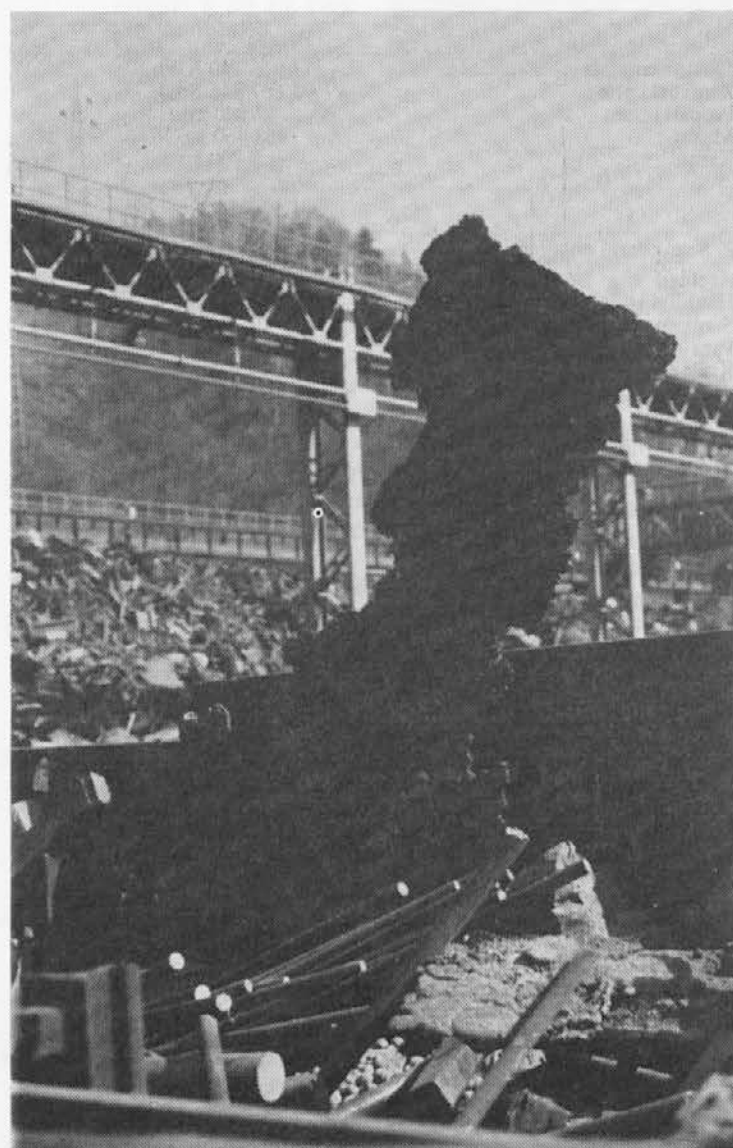
ve kovaških ogrevnih peči. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.991.522.949 din. Pri delitvi so udeleženi Irman in Gostenčnik z 30 ter Hudrap in Rečnik s po 20 odstotki.

Albinu Čebularju in sodelavcem je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 27.443.890 din za predelavo ležajnih ohišij na pogonu CER peči. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 304.932.096 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Dragu Klančniku, Jožetu Slivniku in Edvardu Kralju je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 68.376.190 din za predelavo cevni priključkov na cevovodu komande. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 841.084.416 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD JEKLOVLEK

Vladu Krivcu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 499.540 din za izboljšavo na lineti.

V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 5.550.408 din.

Vidu Rataju, Benediktu Pandevu, Alojzu Lipovniku in Ivanu Krofu je bilo dodeljeno četrto pavšalno nadomestilo v višini 140 % poprečnega OD, to je 10.577.530 din za rekonstrukcijo na vlečno ravnalnem stroju. Pri delitvi so udeleženi Rataj s 45, Pandev s 25 ter Lipovnik in Krof s po 15 odstotki.

Ivanu Kosu in sodelavcem je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 24.605.680 din za osvojitve tehnologije visokonikljevne zlitine ravnin-4 za grelno žico. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 546.792.869 din. Pri delitvi so avtorji udeleženi s procenti od 5-20.

Anton Godec, Edvardu Tratniku in Marti Gruber je bilo dodeljeno četrto pavšalno nadomestilo v višini 50 % poprečnega OD, to je 3.77.690 din za izdelavo naprave za odvijanje žice na finih in srednjih žičnih strojih. Pri delitvi so udeleženi Godec in Tratnik s 40 ter Gruberjeva z 20 odstotki.

TOZD STROJI IN DELI

Dragu Klemencu in Francu Grubelniku je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 36.255.730 din za uvedbo struženja radiusov. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 1.562.621.655 din. Pri delitvi sta udeležena Klemenc z 80 ter Grubelnik z 20 odstotki.

Janku Gnamušu in sodelavcem je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 24.173.712 din za prekovanje iztrošenih valjev in obročev. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 537.919.600 din. Pri delitvi so udeleženi Gnamuš s 15, Vošner s 13, Pungartnik in Lasnik z 10, Kolar z 9, Krivograd z 8 ter Navodnik, Pavič, Urnaut, Petovar, Sonjak, Zorčič in Gradišnik s po 5 odstotki.

TOZD TSD

Vladu Koletniku, Marjanu Paradižu in Adiju Zihu je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 9.262.348 din za spremembo tehnologije rezkanja na pokrovu za namensko proizvodnjo. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 118.976.858 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Dušanu Lukančiču, Maksu Moriju, Jožetu Planinšiču in Alojzu Karničniku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 4.058.725 din za rekonstrukcijo svedra za vrtnje 12 Mg litine. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 90.193.882 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Danilu Golobu je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 6.084.230 din za izdelavo priprave, s pomočjo katere ni potrebno več zarisovanje in pomoč pomočnika varilcev. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 67.602.599 din.

Ivanu Ažnihu je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 15.407.520 din za spremembo tehnologije izdelave košuljic. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 342.389.405 din.

Francu Bregu je bilo dodeljeno drugo pavšalno nadomestilo v višini 60 % poprečnega OD, to je 4.533.230 din za izdelavo dveh priprav za vrtnje izvrtin.

TOZD PNEVMATIČNI STROJI

Jožetu Kordežu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 1.368.330 din za uvedbo spremembe tehnologije vrtnja spojin cev. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 30.397.361 din.

TOZD ARMATURE

Dragu Lorenciju in Antonu Jamniku je bilo dodeljeno tretje nado-

mestilo v vrednosti 3.629.580 din za predelavo regulacije matice za pogon vzdolžnega suporta na NC stružnici. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 40.328.640 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Stanislavu Srajnerju in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 32.025.165 din za spremembo tehnologije obdelave ohišij za Jamesbury. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 1.238.407.600 din. Pri delitvi so udeleženi Srajner s 25 ter Topler, Verhnjak, Fak, Mori in Planinšič s po 15 odstotki.

TRO

Sonji Knez in Leonu Hancmanu je bilo dodeljeno prvo in drugo nadomestilo, vsako v vrednosti 15.328.100 din za spremembo tehnologije odstranjevanja škaje. V prvem in drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 340.624.452 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

TOZD ENERGIJA

Alojzu Janežiču, Otmarju Rodošku in Robertu Jamšku je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 35.928.120 din za izkoristek odpadne toplote kompresorja ATLAS COPCO ER-9. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 1.516.627.575 din. Pri delitvi so udeleženi Janežič z 70, Rodošek z 20 ter Jamšek z 10 odstotki.

Maksu Serafiniju in Viktorju Podjavoršku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 1.041.640 din za izboljšavo varčevanja energije v priključnih postajah. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 23.147.590 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

TOZD ETS

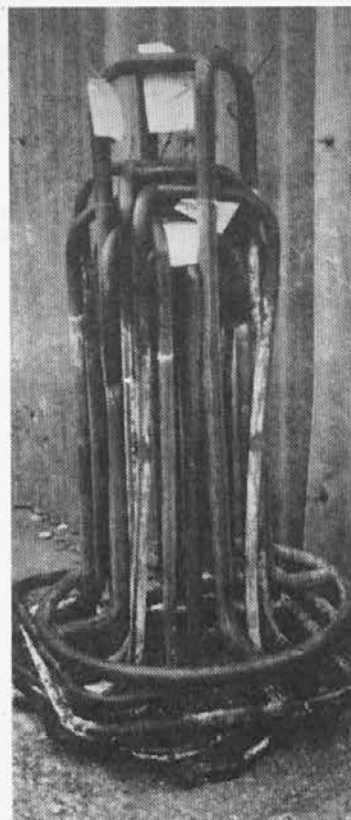
Jožetu Kretu je bilo dodeljeno tretje pavšalno nadomestilo v višini 40 % poprečnega OD, to je 2.184.080 din za vgraditev dodatnega električnega krmiljenja v avtomatiko kovaškega stroja.

TOZD RPT

Jožetu Pšeničniku, Vladu Strahovniku, Ivanu Krančanu in Olgi Glazar je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 1.628.688 din za kontrolne ploščice za preverjanje merilcev trdote po ROCKWELLU. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 36.193.064 din. Pri delitvi so udeleženi Pšeničnik s 45, Strahovnik s 35, Krančan s 15 ter Glazerjeva z 5 odstotki.

Jožetu Pšeničniku, Vladu Strahovniku, Jožetu Gradišniku in Ivanu Krančanu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 7.393.658 din za kontrolne ploščice za preverjanje trdote po Brinellu. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 136.919.588 din. Pri delitvi so udeleženi Pšeničnik s 35, Strahovnik s 25 ter Gradišnik in Krančan s po 20 odstotki.

Jožetu Pšeničniku in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 3.583.913 din za kontrolne ploščice za preverjanje trdote. V prvem letu uporabe inovacije je bil

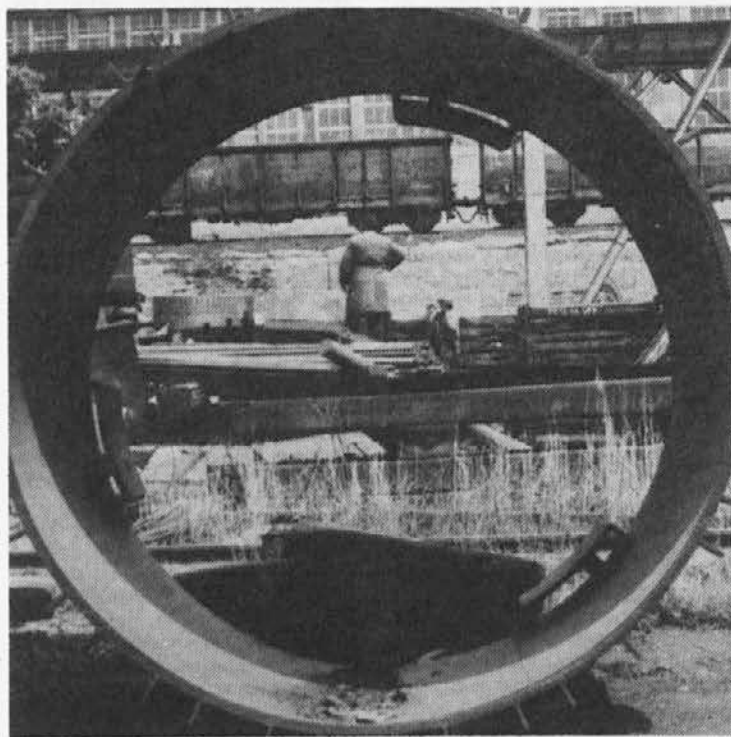

povečan dohodek tozda za 66.368.750 din. Pri delitvi so udeleženi Pšeničnik in Krančan s 30, Strahovnik z 20 ter Lečnik in Ošepova z 10 odstotki.

DRUŽBENI STANDARD

Pavlu Šteklju in sodelavcem je bilo dodeljeno enkratno pavšalno nadomestilo v višini 90 % poprečnega OD, to je 2.103.786 din za izdelavo naprave-valjar za pobiranje vode na zunanjih objektih tozda Družbeni standard. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Bojana Vrhovnik

MAŠČEVANJE

Neki pilot je najel za svojo ljubico stanovanje v Londonu. Leto dni sta se lepo imela, potem pa se je je naveličal in ji rekel, naj se izseli. Dekle ga je prosila, naj ji dovoli ostati še nekaj dni, da si bo poiskala drugo stanovanje. Pilot je pristal in odšel na pot okrog sveta. Ko se je vrnil, je bilo stanovanje prazno in očistočeno samo ena reč ni bila na svojem mestu – telefonska slušalka je bingljala z aparata.

Ko jo je prijel, je zaslišal ameriški glas, ki je neprestano ponavljal točen čas. Užaljena ljubica je pred odhodom poklicala washingtonsko službo za sporočila o točnem času.

Račun je znašal 1.200 funtov.

(Nigel Blundell,
The Worlds Greatest Mistakes)

IZ NAŠIH KRAJEV

JESENSKA SREČANJA NA PREVALJAH

V počastitev krajevnega praznika, ki ga Prevaljčani od leta 1982 praznujejo v spomin na uporniško skupino Zagernik-Stern prve dni septembra, so na Prevaljah tudi letos pripravili Jesenska srečanja, ki so kraju v tednu od 16. do 23. septembra vdahnili drugačno, živahnijo podoba, kot je kaže sicer.

Kot je ocenil predsednik sveta KS Prevalje Vlado Medvešek, je teden prireditve v celoti uspel, tako zaradi prizadevanja organizatorjev kakor tudi zaradi podpore, ki jim jo je dalo – vse dni lepo vreme. Po končanih prireditvah je slišati tudi bolj ali manj upravičene kritike, nekaterih pomanjkljivosti se zavedajo organizatorji sami, vendar vtis, da je bilo dobro, ostane.

Srečanja so letos organizirali z določeno bojznostjo. Zaradi težavnega gospodarskega položaja si niso upali tvegati posebnih novosti, širitve programov in vabljenja dragih gostov,

zgodovinskega, gospodarsko-komercialnega, športno-zabavnega in družbenega značaja.

Od kulturnih prireditev je najbolj uspel večer z Blažem Mavrelom, ki ga je obiskalo okoli 500 ljudi; soliden obisk je bil tudi na predstavi amaterskega gledališča Pod kozolcem, ki je prikazalo komedijo Prihranjeni dolar. Ker jo je spremljal nastop plesne skupine Gaudeamus z ravske srednje šole, smemo h kulturnim dogodkom prišteti še modno revijo, ki jo je tudi sicer dobro organiziral ravenški Potrošnik.

V zgodovino kraja je posegla razstava o prevaljski železnici. Pripravil jo je ravenški muzej, gradivo pa so prispevali tudi krajanje Prevalj.

Naslednja razstava v Družbenem domu je bila naravoslovno usmerjena in je bila prav tako dobro pripravljena kot prva. Za številne obiskovalce so razstavili gobe, ki rastejo v koroških gozdovih, člani gobarske

jejo. Priložnost so znali izrabiti domači trgovci in gostinci, obrtnikov pa je bilo več bolj od daleč kot od blizu. Organizatorji si želijo v prihodnje več sodelovanja domačih obrtnikov; ne bi radi, da bi na sejmu prevladali kramarji s kičem.

Precej mladih je privabil boljši sejem, še več pa jim je pomenil dan otroškega veselja, ko je na popoldansko prireditev prišlo več kot 1000 otrok s starši. Se nekaj več obiskovalcev – iz vrst mladine – je imela rock parada. Privabili so jih ugledni

ansambli, kot so domača Četrta dimenzija, Fenomen, Romeo in Leb iz sol iz Skopja.

Organizatorji – vodstvo KS Prevalje – so hvaležni vsem, ki so kakorkoli pomagali, da so letošnja Jesenska srečanja tako uspela in da so kljub akciji »milijonsko pivo« minila brez izgredov in nesreč. V prihodnje si želijo še več sodelovanja pri organizaciji, ponudbi in »porabi« vsega, kar srečanja prinašajo.

Mojca Potočnik

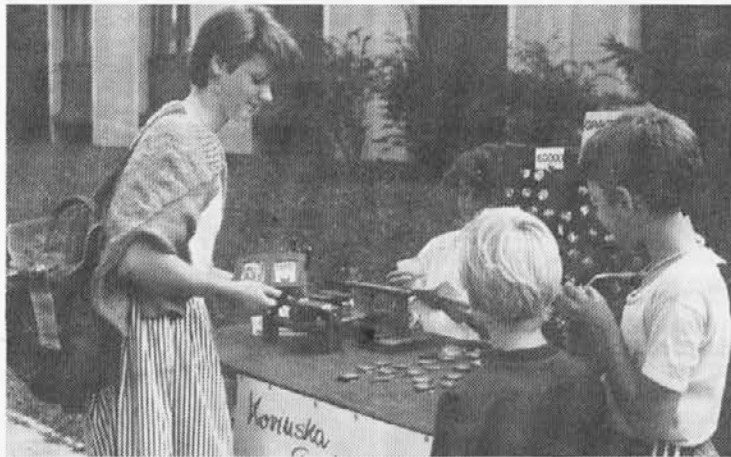
PRAZNIK RAVEN

Druga oktobrska nedelja, ki je letos 15., za Ravenčane ni navadna, saj je ta dan njihov krajevni praznik; v spomin na začetek organiziranega odpora proti okupatorju v letu 1942, ko so po Sušnikovih besedah »na tem mestu Ravenčani vžgali kres in les jim bil je brat.«

Kot je povedal predsednik KK SZDL Čečovje Franc Tomaž, je letos na vrsti, da pripravi praznovanje, prav KS Čečovje. Tudi po tej poti sporoča krajanom, da bo letošnje praznovanje v duhu časa nekoliko skromnejše. Ne bo trajalo cel teden, ampak le tri dni. V petek, 13. oktobra, bo gasilska vaja in slavnostna seja skupščine KS Čečovje, v soboto bodo športne prireditve, odhod tabornikov po partizanskih poteh in zvečer filmska predstava na temo iz NOB. V nedeljo, 15. oktobra, bo zjutraj ob 7. uri budnica, Pihalni orkester ravenških železarjev bo igral po mestu budnico, ob 10. uri pa bo ob spomeniku na Navrškem vrhu proslava in slavnostni prihod tabornikov s partizanskih poti. Potem bo zabava.

Krajevna skupnost Čečovje vabi vse krajanje mesta Ravne in tudi druge, da se udeležijo prireditev ob ravenškem krajevnem prazniku.

H.M.

torej so srečanja ostala v že ustaljenih okvirih, vendar so bila kljub temu raznovrstna in dobro obiskana.

Organizatorji so poskušali pritegniti k sodelovanju vse krajeve dejavnike – društva, delovne organizacije, obrtnike in posameznike. Večina se je odzvala, slabšo pripravljenost za sodelovanje so pokazala nekatera društva, kar je škoda, saj si v krajevni skupnosti želijo vsebinsko pestra srečanja na solidnem nivoju, nikakor pa nečesto zganjati cenene komercialne s popivanjem, kar se je letos v določeni meri zgodilo mimo volje organizatorjev. Za to je namreč poskrbela Merxova DO Gostinstvo z reklamno prodajo piva. Res je privabila veliko pivcev in kupcev, v bistvu pa je pomenila nelojalno konkurenco ostalim gostincem, ki so sodelovali na Srečanjih.

Letošnja Jesenska srečanja so se začela v soboto, 16. septembra, s slavnostno sejo skupščine krajevnih skupnosti, nakar so se v osmih dneh zvrstile številne prireditve kulturno-

družine Samorastniki. Po razstavnem pultu so jih razvrstili po imenih, vrstah in užitnosti. Gobarji so se izkazali tudi kot kulinariki – z imenitno gobjo juho. Čeprav to ni bila značilna koroška jed, je bila vendarle primeren uvod v razstavo domačih kmečkih jedi, ki so si jo obiskovalci na sejmski dan (v sredo) lahko ogledali v dvorani Družbenega doma. Pripravil jo je aktiv kmečkih žena, ki si za to zasluži vse priznanje. In vsaka od sodelujočih članic še posebej, seveda. Prav bi bilo, da bi tudi to postala stalna spremljevalka Srečanj.

Manj zadovoljni so bili prireditelji z razstavo mineralov in fosilov, ki se je izjalovila v prostor za poceni prekupevanje za devize.

Športne in športno-zabavne prireditve privabljajo vse več sodelujočih in gledalcev, ki si želijo uživati ob tekmovanjih, a se tudi nasmejati.

Svoj ton dajeta Srečanjem tudi sejemski dneva – za odrasle in za otroke – ki dokazujeta, da ljudje tak način prodaje in kupovanja potrebu-

HALO, TU MESTNI VAL

Redkim ljudem je poklicno delo hkrati konjiček; večina je takih, ki na delovnem mestu delajo eno, v prostem času pa za sprostitev kaj povsem drugega. Izbira konjička je zelo raznovrstna. Precej je že takih, ki se ukvarjajo z radijskim oddajanjem in sprejemanjem na kratke razdalje, na tako imenovanem mestnem valu.

S to dejavnostjo se lahko ukvarja vsak, kdor ima ročno radijsko postajo s kratkovalovnim omrežjem. Dobiti jo je mogoče iz uvoza, nakar jo je treba atestirati na RTV Ljubljana in registrirati pri komiteju za promet in zveze. S tem ni posebnih težav, saj ne gre za moteče ali celo prisilsko-valne naprave, kakor mislijo nekateri; delujejo namreč na drugačnih frekvencah kakor npr. postaje UKV, ki jih uporabljajo reševalni avtomobili, veterinarji in miličniki.

Lastniki radijskih postaj kratkega vala na Koroškem delujejo organizirano – klub CB Koroška so ustanovili leta 1982 v Dravogradu. Od tedaj se je število članov že močno povečalo; danes jih je v klubu okrog 250, petina jih je iz Koroške. Težišče dela so v tem času prenesli na Ravne, čeprav tudi tu nimajo lastnih prostorov, kakor jih v Dravogradu niso imeli. Sestajajo se v prostorih radioamaterskega kluba Malgaj na gradu, kamor vabijo tudi vse, ki jih ta dejavnost zanima ali bi se želeli včlaniti v klub. Vsakega novega člana gostoljubno sprejmejo in ga poučijo, kako se ravna z radijsko postajo, kako je treba oddajati in spreje-

mati spročila, uporabljati šifre in podobno.

Kot smo že omenili, je komuniciranje na kratkih valovih predvsem konjiček, lahko pa je ta dejavnost tudi zelo koristna. Na oddaljenih kmetijah in drugod, kjer ni telefonskih napeljav, je ročne radijske postaje mogoče uporabiti v funkciji telefona, za klice na pomoč v primeru nesreče, požara, bolezni ali drugačne stiske. Ker ročna radijska postaja deluje tudi v avtomobilu, je njena uporabnost še toliko večja. Zelo pogosto tovrstne radijske zveze uporabljajo na smučarskih tekmovanjih, za povezavo med startom in ciljem. Ima pa lahko radijsko oddajanje in sprejemanje tudi samo povsem športno-tekmovni značaj. Tudi CB klub Koroška prireja tekmovanja, na katerih se člani kosajo, kateri bo v določenem času vzpostavil več različnih zvez na kar največjo daljavo. Za ta namen namestijo radijsko postajo kar se da visoko. Za naslednje tekmovanje – načrtujejo ga ob prihodnjem 8. marcu za članice – bodo radijsko postajo prenesli na Uršljo goro.

Letos je postal predsednik CB kluba Koroška Stanko Jelen, ki želi, da bi to dejavnost spoznal širši krog ljudi, da bi se klubu pridružilo še več novih članov in da bi jih družba gmotno podprla. Doslej je klub živel izključno od lastnega denarja, kar pa ne omogoča večjega razmaha dejavnosti. Na njegovo pobudo objavljamo tudi ta zapis.

M.P.

OB TEDNU OTROKA '89

MINIL JE ČAS, KO JE ODVEČNI KRUH
LEŽAL V SMETNJAKU

Poprečna jugoslovanska družina porabi za preživetje 96 % mesečnega zaslužka (TELEKS, dne 14.9.'89).

Morda se še nismo dokončno zavabili tega grozljivega podatka, verjamem pa, da marsikatera gospodinja – mati le s težavo spoji »s krajem kraj«, kot v prispodobni rečemo finančnemu preživetju do nove plače. Prav gotovo smo že vsi prečesali v naših načrtih: čemu se lahko odrečemo? Česa si ne moremo več privoščiti?

Lahko vozimo star avto, dokler nam ga bodo še tehnično pregledali in registrirali, lahko imamo še vedno staro pohištvo z malo oguljenimi naslonjaki. Obekli bomo stara oblačila, ki jih bomo malo posodobili, ne bomo hodili tako pogosto v kino, ne v lokale, pa tudi vseh knjig in časopisov si ne bomo več kupili, spodobili si jih bomo v ljudski knjižnici. Toda ali smemo do zadnje luknjice zategniti pas pri prehrani, že zlasti to velja za naše najmlajše?

Za pravilno rast in razvoj otroka je prav gotovo pravilno sestavljena prehrana eden izmed bistvenih dejavnikov. Kot najstarejša otroška zdravnica v naši dolini menim, da naše mlade matere še vedno ne dojijo svojih novorojencev – dojenčkov dovolj dolgo, čeprav jih vsi zdravstveni delavci v predporodnem in poporodnem obdobju nenehno in vztrajno k temu spodbujajo s predavanji in navseti. NI BOLJŠE HRANE ZA NOVOROJENCA, KOT JE MATERINO MLEKO! Pa tudi najcenejše je.

Menim, da je še vedno slabih 50 % mater premalo motiviranih, da bi se dovolj potrudile za to svojo lepo in hvaležno nalogo. Prehitro obupajo – vržejo puško v koruzo in že sežejo po steklenički z umetno hrano, namesto da bi se potrudile, se umirile in zaupale vase. Dovolj bi bilo, da bi vztrajale še dan ali dva, pa tudi še teden dni, da bi se dojenje vzpostavilo. Nato bi brez večjih težav dojile kompletno ali vsaj delno do petega ali šestega meseca starosti dojenčka. Če po tretjem mesecu starosti je nujno dodati prehrani dojenčaka sadni sok oziroma sadno kašo kot izvor življenjsko važnega C vitamina, mineralov in tudi železa. Temu sledi zelenjavno-mesna juha ali kaša in postopoma po enem letu starosti, ko ima otrok že nekaj mlečnih zobkov, že delno lahko uživa tudi hrano, ki jo skuhamo za druge družinske člane.

Ne navajajmo naših otrok pretirano na slaščice, s tem jih bomo obvarovali pred zobno gnilobo in poglajano telesno težo – debelostjo. Če jim kupujemo kekse, vzemimo s police v trgovini tiste piškote, ki so obogatene z rastlinskimi beljakovinami (sojinimi beljakovinami). V slaščičarni izberimo raje sirov zavitek ali sadno rezino, kot pa s kremo bogato polnjeno torto.

V vrtcu se kljub kriznim časom še vedno zelo potrudijo, da je hrana

pravilno sestavljena. Na območju občine Ravne je 10 enot VVZ – vrtec, ki jih skupno obiskuje 986 otrok. Vsi ti predšolski otroci imajo v vrtcu tudi obvezno malico in velika večina (866 otrok) tudi kosilo. Zanimivo je, da otroci nimajo preveč radi zelenjavnih juh, presnega sladkega zelja in sveže solate. Zelo radi pa jedo mleko in mlečne jedi, kruh in različne namaze, peciva, testenine in krompirjev pire.

Prav gotovo je, da so se naše prehranske navade izoblikovale skozi tisočletja in s prihodom novih rastlin – gomoljev krompirja iz Amerike v stari svet – spet spremenile in se v veliki meri naslonile na to dobro živilo, ki je nasitilo lačne množice. Nenehno pa mi prihaja na misel rek: »česar kmet ne pozna, tega tudi ne je«. Torej, če našemu malčku v rani mladosti nismo ponudili okusno pripravljene zelenjavne obroke, ga bo tudi kasneje le s težavo, ali pa sploh ne, sprejel. Še vedno je torej dom, družina ta temeljna celica vsake družbe, ki mora skrbeti v skladu s temeljnimi načeli za zdravo, pravilno sestavljeno prehrano. Količina dnevno zaužitih kalorij ali joulov naj bi bila razporejena takole: zajtrk 15 do 20 %, malica 10 %, kosilo 30 do 35 %, popoldanska malica 10 % in večerja 20 do 25 %.

Naš šolar ima že izoblikovane prehranske navade in težko ga bomo še navadili na nekaj, kar do sedaj ni sprejel na svoj »jedilnik«. Nekajkrat mesečno lahko zavije po ocrtv krompirček, vendar naj ne bo to njegova stalna malica, prav tako ni »hot dog« v hranilnem smislu višek med malicami. Če smo ga navadili na sadje, jogurt in kos rženega kruha, smo mu dali »temeljne zidake«, s katerimi bo lahko pravilno rastlel in se razvijal in pri tem ohranjal pravilno telesno težo in preprečeval bolezni ožilja (visok krvni pritisk) in bolezni presnove – kasnejšo starostno sladkorno bolezen. Pravilno prehranjen učenec bo tudi lažje sodeloval pri pouku in telesni vzgoji. Saj vemo, da pri teščem – praznem želodcu – kaj kmalu pade koncentracija sladkorja (glukoze) v krvi, človek postane utrujen, manj zbran, zaspan in pojavi se celo glavobol. Ne dovolimo, da učenec zadnji trenutek vstane in odhiti brez zajtrka v šolo. Če pa že tega nismo uspeli privzgojiti, mora imeti obvezno otrok malico v šoli. Tudi šolske kuhinje se še vedno zelo trudijo, da z omejenimi sredstvi zagotovijo obroke v šolski prehrani, ki zadovoljijo večino učencev in so še vedno sprejemljivi v ceni, saj poslujejo brez dotacij, torej na ekonomskem izračunu.

Za vzorec vzemimo največjo ravensko osnovno šolo »KOROŠKI JEKLARJI«, kjer malica 870 učencev, kosilo na šoli pa ima 300 otrok. Za malice del materialnih stroškov pokriva Izobraževalna skupnost, medtem ko so kosila po ekonomski

ceni. O tej ne bi govorili, ker je zaradi naše hiperinflacije itak vsak mesec višja.

Naši šolarji prav tako nimajo preveč radi juh, zelo radi pa jedo ribe, jedi iz mletega mesa in sadje, ki ga obvezno pojedjo ali vzamejo s seboj. Letošnje šolsko leto je za 10 % več otrok, katerih starši so se odločili, naj njihovi otroci kosijo na šoli. Z ukinitvijo COS (celodnevne osnovne šole) se je tudi neugodni čas za kosilo primerneje razporedil, saj je čas kosila od 11.15 pa do 13.00 ure in se tako vsi učenci lepo razvrstijo in v miru pojedjo svoj obrok. Morda bi vseeno kazalo, da dežurne tvarišice ne bi samo nadzorovale, temveč najmlajše in neješčje otroke tudi spodbujale, naj pojedjo ves svoj obrok. Najbolj ješči lahko dobijo še doatek. Na šoli pa že poznajo nekaj učencev, ki zaradi slabih socio-ekonomskih razmer ne jedo kosila, čeprav bi ga bili najbolj potrebni. To rešujejo na šoli interno, nadvse humano. Vprašujem se, ali ne prihaja čas, ko bomo skozi naše kuhinje v VVZ in na šolah morali reševati vse več takšnih primerov.

Posebno in morda najtežavnejše poglavje je **prehrana srednješolcev**, zlasti tistih, ki se vozijo na večje razdalje iz kraja bivanja v kraj šolanja. Tudi v tem obdobju moramo starši bedeti nad prehrano mladostnika, mu pripraviti izdaten sendvič in sadje. Bolje tako, kot da mu damo denar, ki bi ga morda zapravil za cigarete ali kozmetiko. Tudi v tem obdobju so še zlasti dekleta lahko slabokrvna zaradi nepravilne in nezadostne prehrane.

Vedno je **mati v družini** tista, ki je v kriznih časih (spomnimo se vojne) morala poskrbeti, da družina ni bila lačna. Kadar imamo malo denarja ali pa je malo hrane na razpolago, bomo kupili tisto, kar nujno rabimo. Izbirali bomo tista živila, ki po svoji prehranski in biološki vrednosti morajo biti nujno zastopana na jedilniku otrok. To so v prvi vrsti beljakovine, predvsem živalskega izvora, pa tudi rastlinskega, in sicer 1 gram na 1 kilogram telesne teže otroka. Predvsem mleko in mlečni izdelki, jajca, meso, ribe, stročnice, še zlasti soja. Sledijo ogljikovi hidrati kot bistven vir energije: žitarice in izdelki iz žit, riž in krompir ter sladkorji. Tudi maščobe so nepogrešljive. Na prvem mestu olje, mast, maslo. Nikakor pa ne sme manjkati sadje in presna zelenjava.

Varčna in iznajdljiva gospodinja – mati bo ravno sedaj zbrala vse svoje sile in iznajdljivost, pogledala v ženske revije, npr. Našo ženo in druge, kjer bo našla kopico dobrih in vseeno poceni receptov za kuho in gospodinjstvo, ter pripravila svoji družini zdrave obroke.

Poizkusimo spet vkuhavati sadje in zelenjavo. Vseeno je ceneje kot kupiti konzerve. Primerjajte cene in kalkulirajte. Dela seveda ne smete računati – pritegnite k tej pripravi

tudi druge družinske člane. Naredite iz tega prijetno in koristno opravilo. S temi domačimi pripravki boste lahko vse zimsko obdobje popestrili in obogatili družinske jedilnike. V naših sodobnih stanovanjih so za shranjevanje ozimnice zelo omejene možnosti, povrhu v centralno ogrevanih blokih tudi kleti niso več dovolj hladne, pa vseeno bomo z zračenjem skozi zamrežena kletna okna to težavo lahko omilili in pravilno shranili našo ozimnico.

Pri pisanju tega članka se počutim tudi kot učiteljica gospodinjstva, a vendar se moramo vsi skupaj zavdati, da je zdrava, biološko pravilno sestavljena hrana eden od temeljnih kamnov zdravja! Predvsem moramo skrbeti, da so v obdobju rasti zadostno zastopane beljakovine, rudnine, vitamini (sveže sadje in presna listna zelenjava). Ti primanjkljaji se kažejo pri otrocih predvsem v slabšem oziroma počasnejšem telesnem in duševnem razvoju, slabokrvnosti in pogostejšem zbolevanju. Zategnimo pri drugih potrebah in razvadah (alkohol, cigarete) in ne prikradjajmo naših otrok za te elementarne potrebe. Skupno moramo prebroditi te krizne čase, in napnimo vse sile, da ne bodo naši otroci zbolevali zaradi slabe in nekvadratne prehrane.

Dr. Božena Čretnik,
spec. pediater

Otroci so peruti človeka.

Arabski pregovor

Otroci so knjiga, ki bi jo morali brati in vanjo pisati.

Rosegger

Otroci so upanje.

Novalis

Otrok je otok radovednosti, obdan z vprašanji.

Time

Otroštvo je spanje razuma.

Rousseau

Otroštvo je naš svetilnik.

Kästner

KULTURA

DOSEŽEK SKUPNE VOLJE

V zadnjem času nas pestijo težave, kakršnih v preteklosti nismo bili vajeni, in ker ne vidimo izhoda iz njih, se nam zdi, da lezemo vse globlje vanje. Posledica gospodarskih težav je vse manj sredstev za tako imenovano družbeno nadgradnjo, v ljudeh pa je vse manj pripravljenosti, da bi kaj naredili zastonj, za druge, za skupnost. Zaradi tega so možnosti zmanjšane možnosti za obstoj in napredek dejavnosti, ki niso nujne za preživetje, med njimi je v prvi vrsti kultura.

Toda iz zgodovine vemo, da slovenskemu ljudstvu nikoli ni bilo z rožicami poslano; a se je kljub temu razvilo v kulturni narod s samosvojimi običaji in umetnostjo. In čeprav so ljudje v bližnji preteklosti iz različnih vzrokov dovolili, da je marsikaj, kar sodi v kulturo in umetnost, propadlo, so se v kritičnih trenutkih le zavedli, da je kultura del njihovega bistva in da kulturne tradicije svojega naroda ne smejo pustiti propasti.

O tem pričajo številni ljudski kulturni spomeniki, cerkvice po naših

hribih in dolinah, ki so jih ljudje obnovili ali postavili na novo z lastnimi sredstvi in z lastnimi rokami. To velja za vrsto cerkva v zgornjem delu naše doline – v Koprivni, Heleni in Javorju, kjer je prebivalstvo zelo razredčeno in je moral biti prispevek posameznikov precej večji kot v urbanih naseljih. Tudi tu so namreč večino cerkva že obnovili, za poseben podvig pa so se prav letos odločili na Prevaljah, kjer bodo temeljito obnovili notranjost svetišča in kupili nove orgle, ki niti za kak večji kraj ne bi bile malenkost. Toda Prevaljčani bodo nalogi kos, saj so že večkrat dokazali, da hočejo prispevati za skupno stvar, za svoj kraj: izrekli so se npr. za samoprispevek v času, ko ga je večina krajev v ravninski občini zavrnila. Pravi ognjeni krst pa je njihova volja – delati in prispevati za skupno stvar, za obvarovanje kulturne dediščine – doživela letošnjo vigred, ko so se lotili obnove cerkvice na Brinjevi gori in dela v nekaj mesecih tudi končali.

Nobenih zapletov pri zbiranju sredstev, materiala ali pri delu ni bilo

opaziti; če so kje bili, ve zanje le pobudnik in neutrudni organizator akcije Maks Paradiž, po domače Brancurikov Maksi. Kljub težkim časom (ali prav zaradi njih!) mu je uspelo združiti ljudi v skupni volji in pripravljenosti, da obnovijo oziroma zgradijo nov spomenik ljudske – lastne kulture in vernosti. Nihče, kdor je bil povabljen, mu ni odrekal sodelovanja, ne najbližji sosed, ki so razen z delom pomagali tudi s prevoznimi sredstvi, ne ljudje vseh generacij iz širše okolice in predvsem s Prevalj, ki so prihajali na delovne akcije, niti umetniki, ki so prispevali svoje umetniške stvaritve, ne da bi zanje zahtevali plačilo. Neprecenljivo in nepozabno plačilo vsem bosta priznanje in zadovoljnost nepregledne množice, ki se je v nedeljo, 24. septembra, zgrnila na Brinjevo goro k blagoslovitvi in izročitvi nove cerkve v upravljanje prevaljski župniji.

Ustvarjalcem nove brinjegorske cerkvice je uspelo, da so ohranili duha ljudske arhitekture, ji hkrati dali pečat sodobnega časa in visoko dvignili estetsko in umetnostno raven prej preprostega kulturnoverskega spomenika.

Hvaležen spomin obiskovalcev bodo vedno budili arhitekturna izvedba inž. arh. Andreja Lodranta, reliefni podobi Kozma in Damijana, ki ju je podaril kipar Janko Dolenc, v železu izdelana glava trpčega Kristusa, ki skupaj z zavetnikoma predstavlja oltarno središče cerkvice in jo je prispeval dr. Lojze Pogorevc iz Slovenj Gradca, pa podoba Snemanje s križa, ki jo je naslikal Oki Rotovnik. Možnost ogleda notranjosti, ne da bi vstopili v svetišče, dajejo obiskovalcem velika kovana vrata, ki so delo mojstra Ivana Kogelnika.

Nova cerkva na Brinjevi gori je nam vsem in bo še prihodnjim rodovom živ dokaz, da slovenski človek tudi v težkih časih lahko veliko naredi za potrditev svoje kulturne samobitnosti, zato so vsi njeni soustvarjalci na svoje delo upravičeno ponosni.

Mojca Potočnik

PISMO BRATU

Veter zahodni
pod nebom razburkanim
zdaj z medom in roso,
zdaj z ženketom in strahom
k mračnemu robu
preveva deželo južno.

Ob koroških cestah
jesen kotali prve
odpadle kostanje.
Predvečer!
Po hribih in dolinah
se razlega Zdravljica.

A ti, do včeraj brat,
brez diha, osupnjen,
me gledaš z očmi,
polnimi krvi.

Do včeraj brat – nebrat,
pridi, pridi in Mamici povejva,
naj mlajšega brata in sestrice
ne vzdolji v mrznji
za miren sen najinih otrok.

Pridi in daj mi roko,
da skupaj
zbereva kos za kosom
razpršeno iluzijo
nekih življenj.

O veter zahodni,
ne svoboden kot ti,
nepremagan,
naj ti bom vsaj drug.

Franc Pečnik Pesmi

Steblo vrtnice;
majhni in veliki trni –
vsi enako bodejo?

V oknu s črnim okvirom
sneg – po gazi prihaja
poštar s telegramom.

Škrtnje železa,
ki se krči – noč
postaja vse hladnejša.

Naposled! Bel list,
tudi ko zaprem oči,
ostane bel list!

Črv iz zemlje,
zemlja iz črva;
in jaz – od kod?

Misli mi beže
daleč stran – a muhe so
zmeraj ob meni.

Zamreženo
okno –
rja v očeh.

Prepotena
kljuka na vratih –
ostane v roki.

Nisem mrhovinar –
samo muha, ki brska
po majhnih ranah.

Drsanje nog, menihi
k jutranjicam – zares
je mimo včerajšnji dan.

Ratomir Ilić-Kačar MISEL

Z žalostjo gledam
življenje svojega rodu:
dežela neumirjena,
dežela raje,
uniform in gospode.

Mladeniška moč
nam vene pred časom,
v duši čutimo
nekaj skrivnega in hladnega
kot suhi plod,
ki prehitro dozori.

Zibelka nas veže
zaradi napak očetov,
žigosali so nas,
potomce
s podlostjo slavnih dedov,
z igro usode
propadlih rodov.

Govorniki!
Duša mi blodi in žaluje.
Ali se niste utrudili,
junaki?

REKREACIJA IN ŠPORT

ROKOMET

Na Ravnah je bil 2. septembra tretji turnir v spomin na rokometiša Fužinarja Rajka Čegovnika in Branka Zunca, ki sta pred tremi leti izgubila življenje v prometni nesreči na povratku s prvenstvene tekme v Soštanju. Tudi na letošnjem turnirju so, podobno kot na prejšnjih dveh, prepričljivo zmagali rokometiši Slovenj Gradca in tako prejeli prehodni pokal v trajno last. Rezultati turnirja: Slovenj Gradec - Fužinar 20:12, Velika Nedelja - Rudar Trbovlje 11:9, tekma za 3. mesto: Fužinar - Rudar 19:11 in tekma za 1. mesto: Slovenj Gradec - Velika Nedelja 22:14.

Prvenstvo v republiških rokometnih ligah se je pričelo 16. septembra. Fužinarjeve rokometiške tudi letos nastopajo v I. republiški ligi. Na štartu so bile Ravenčanke sicer dvakrat poražene, doma proti Braniku 16:23 in v Kočevje z Itasom 20:23, toda v obeh srečanjih so prikazale dopadljivo igro. Očitno je, da je ekipa boljše kot v pretekli sezoni, saj sta se vrnili Smonkarjeva in Terjavova, ki sta bili v spomladanskem delu prvenstva poškodovani, prenehala pa je igrati le Brglezova. Seveda, točke bodo morala dekleta osvajati proti neposrednim konkurentkinjam v boju za obstanek v ligi, to pa so predvsem Olimpija, Drava, Krim in Alpeles. V 3. kolu so Ravenčanke nastopile doma proti ljubljanski Olimpiji, v 4. kolu pa so bile proste.

Moška ekipa Fužinarja nastopa po izpadu iz I. republiške lige znova v drugi slovenski ligi. Ekipa je precej pomlajena, saj so prenehali igrati Igor Mrdavič, Vojko Karner ter brata Haber, iz Slovenj Gradca pa se je vrnil Jaka Logar. Tudi številčno gledano je ekipa okrnjena, saj ima trener Kotnik le deset igralcev. Kljub temu pa so fantje v prvenstvo odlično štartali. Najprej so na domačem igrišču premagali drugo ekipo Soštanj s 25:19, nato pa v gosteh še Aero II 23:20. Predvsem zmaga proti celjski ekipi je nadvse pomembna, saj si Ravenčani želijo povratek v višji rang tekmovanja. Med favorite v ligi pa je šteti zlasti ekipe Drave, Velike Nedelje, Aera in Fužinarja. V naslednjih dveh kolu so Ravenčani gostili najprej Toko iz Črenševcev, nato pa še Veliko Nedeljo.

NOGOMET

Fužinarjevi nogometaši, ki v sezoni 1989/90 nastopajo v najnižjem rangi tekmovanja, v drugi mariborski podzvezi, niso najbolje štartali v novo prvenstvo, ki se je pričelo 2. septembra. Namesto pričakovane zmage v prvi tekmi doma proti Dupleku so osvojili le točko, neodločeno pa so igrali tudi drugo tekmo v Svečini. Sele v tretjem in četrtem kolu so igralci Fužinarja zabeležili popoln uspeh. Rezultati prvih štirih kol: Fužinar - Duplek 1:1, Mejniki -

Fužinar 4:4, Fužinar - Malečnik 5:1 in Sentilj - Fužinar 1:2. V naslednjih kolu so Ravenčani gostili Jarenino, igrali v gosteh v Radvanju, 14. oktobra pa se bodo doma srečali z ekipo iz Jakoba.

V I. mariborski podzvezi nastopa kar pet koroških enajsteric. Najbolje so prvenstvo pričeli nogometaši Ojstrice in Korotana, ki so v prvih 4. kolu trikrat zmagali, veliko slabše pa so štartali nogometaši Pece, Akumulatorja in Partizana Radlje. Po 4. kolu so v vodstvu Rače s 7 točkami pred Ojstrico in Korotanom, ki jih imata po 6, itd.

NAMIZNI TENIS

23. septembra se je pričelo prvenstvo v republiških namiznoteniških ligah. Dekleta Fužinarja so bile v I. kolu proste, sicer pa tudi letos nastopajo v I. A republiški ligi. Za ravenško ekipo igrajo: Placetova, Mlakarjeva, Vastlova in Rusova. Fantje so bili v I. kolu uspešni na dveh gostovanjih v Ljubljani. Ekipo Vesne Zalag so premagali z 8:1, ekipo Kajuha pa s 6:3. Tokrat so za Fužinar nastopili Bezjak, Sirovina in Tušek, v nadaljevanju prvenstva pa bodo igrali še Spegel, Bač in Rožič. Po udariti velja, da moška ekipa Fužinarja tudi v sezoni 1989/90 nastopa v I. B republiški ligi.

Na Ravnah je bil 24. septembra turnir pionirjev in pionirk v namiznem tenisu, nekakšno predtekmovanje za uvrstitev na kvalifikacije za prvenstvo SRS. Pionirja Fužinarja Bač in Rožič sta bila tekmovanja oproščena in sta se avtomatsko uvrstila, ostali naraščajniki iz severovzhodne regije Slovenije pa so bili razvrščeni v osem skupin po šest igralcev. Prvaki skupin so se kvalificirali za nadaljnje tekmovanje, med njimi tudi Uroš Sepica, Danilo Verčkovnik in Marko Štimnikar iz Fužinarja. Pri dekletih je nastopilo 8 igralc, zmagala pa je Vastlova Fužinar, pred Karničnikovo Radlje ter Mlakarjevo in Rusovo iz Fužinarja. Vse štiri igralke imajo pravico nastopa na naslednjem tekmovanju.

SMUČARSKI SKOKI

V avstrijskem Eisenerzu je bila smučarsko skakalna tekma za pokal Alpe-Jadran. Med mladimi skakalci iz Italije, Avstrije in Jugoslavije so v naši reprezentanci nastopili tudi fužinarjevi skakalci Erih Pečnik, Kristi Švab in Jože Zagernik. Odlični je bil Pečnik, ki je med mlajšimi mladinci osvojil 2. mesto, slabši pa Švab, ki je bil 21. Med mlajšimi letniki je bil Zagernik med 58 tekmovalci 12.

Na Ljubnem je bila 9. septembra otvoritvena tekma na 40-metrski skakalnici. Od Fužinarja so se uvrstili mlajši pionirji: 4. Krivograd, 8. A. Zagernik in starejši pionirji - 7. Vidernik. Naslednjega dne pa je bilo na 30-metrski skakalnici v Dobji vasi

letno prvenstvo štajersko koroške regije za pionirje A. Zmagal je Ravenčan Aljoša Krivograd pred klubskim tovarišem Andrejem Zagernikom. Četrty je bil Polanc, 10. Stočko (oba Fužinar).

Aljoša Krivograd pa je dosegel velik uspeh tudi teden dni kasneje na letnem republiškem prvenstvu na isti skakalnici v Dobji vasi. Postal je republiški prvak za pionirje A med kar 65 tekmovalci iz cele Slovenije. Andrej Zagernik je bil na tem tekmovanju 5., Ivi Polanc pa 12.

Na poletnem prvenstvu Slovenije za mlajše mladince na 65-metrski skakalnici na Gorenji Savi pri Kranju je nastopilo 51 tekmovalcev. Prvenstvo je bilo 24. septembra, na njem pa sta nastopila tudi Ravenčana Erih Pečnik, ki je bil 5. in Jože Zagernik, ki je bil 11. Sočasno je bilo v Mislinji prvenstvo regije za starejše cicibane, kjer je bil Aleš Stočko 3., Iztok Verdinček pa 6.

KEGLJANJE

Na Ravnah smo imeli 23. in 24. septembra v gosteh najboljšo slovensko kegljačo, ki so se v finalu potegovali za naslov republiškega prvaka. Premočno je 1. mesto osvojil Hari Steržaj, član Konstruktorja iz Maribora, pred svetovnim prvakom Borisom Urbancem iz Kranja. Med 24 finalistov sta nastopila tudi kegljača Fužinarja Ivo Mlakar, ki je bil na koncu 14. in Tone Golob, ki je nastopil poškodovan in bil zadnji, 24.

Kegljaški klub Fužinar bo jutri, to je 14. oktobra prvič organiziral tekmovanje v spomin na dolgoletnega predsednika ravenškega kluba in pionirja kegljaškega športa na Koroškem Ota Hafnerja. Na tekmovanje, ki bo za moške posamezno v disciplini 200 lučajev mešano, so povabili številne kegljače iz vse Slovenije.

ATLETIKA

Atleti ravenškega kluba so imeli tudi v septembru precejšnje število nastopov doma in v tujini, pokazalo pa se je, da se s svojimi uvrstitvami na vidna mesta v kategoriji mladincev in mladink vse bolj uveljavljajo v slovenskem prostoru. Zlasti Ravenčani dominirajo v tekih na srednje proge. Poglejmo, kje vse so nastopili atleti KAK in na kateri mesta so se uvrstili:

- 2. in 3. sept. - finale mladinskega atletskega pokala v Mariboru: Kresnik 1. na 100 m, 200 m in 2. na 400 m, Pušnik 1. na 3000 m in 3. na 1500 m, Buhvaldova 4. na 400 m in 6. na 200 m, Stern 5., Brezovnik 6. in Kos 8. vsi na 800 m. Štafeta 4x400 m je bila 3.

- 7. sept. - v slovenski reprezentanci na tekmovanju za Savaria pokal v Szombathelyju na Madžarskem so nastopili Kresnik, Stern in Buhvaldova. Uroš Kresnik je zmagal na 400 m, bil 3. na 100 m in 2. v štafeti 4x100 m. Janez Stern je osvojil

2. mesto v teku na 1500 m, Nataša Buhvald pa 4. na 100 m.

- 9. in 10. septembra je bilo v Celju republiško prvenstvo za pionirje. Največji uspeh so dosegli Andrej Kos, ki je zmagal na 600 m in bil 4. na 300 m ter štafeta KAK v postavi Hribnik, Juričan, Krumpačnik in Kos, ki je osvojila naslov prvaka Slovenije v disciplini 4x300 m pred državnimi prvaki Mariborčani. Ostali so se uvrstili: Krumpačnik 3. na 600 m, Mežnarjeva 3. na 1000 m, Juričan 4. na 600 m in 8. na 1000 m, Hribnik 7. na 300 m in 8. na 100 m. - 13. sept. - članski miting za Sikičev memorial v Ljubljani: 5. mesti Kresnik in Ložinskič v teku na 300 m. V teku na 600 m so Ravenčani izkazali svojo talentiranost med 23 tekmovalci Slovenije, saj so se uvrstili: Stern na 1., Brezovnik na 2., Kos na 3., Juričan na 5. in Krumpačnik na 6. mesto, če omenimo le najboljše.

- 15. sept. - v Gradežu v Italiji je bilo tekmovanje pionirskih reprezentanc Slovenije, Julijske krajine in avstrijske Koroške. V teku na 400 m je za Slovenijo nastopil Andrej Kos in bil 3.

- 16. in 17. sept. - finale atletskega pokala Jugoslavije v Osijeku: 4. Kresnik na 200 m, 5. na 100 m in 6. na 400 m, Stern je bil 6., Brezovnik pa 8. na 800 m, Pušnik pa 5. na 1500 m.

- 23. in 24. sept. - republiško prvenstvo mlajših mladincev v Postojni: v teku na 1000 m je zmagal Stern, 3. je bil Kos, 8. Juričan, 9. Krumpačnik in 10. Podržavnik. Robi Lapajna je osvojil 8. mesto na 300 m in 10. mesto na 100 m, štafeta mladincev 4x300 m pa je bila 3.

ODBOJKA

Prvenstvo v slovenskih odbojkarških ligah se pričena 14. oktobra. Od koroških ekip bodo v prvi republiški ligi igrali, pri moških ekipe Fužinarja, Mislinje in Mežice in pri ženskah Fužinarja in Mislinje. V 2. SOL za moške bodo nastopili: Fužinar II., Partizan Crna in Vuzenica, pri ženskah pa: Fužinar II., Partizan Prevalje, Mežica in Partizan Crna. Torej kar 12 ekip z našega območja bo v sezoni 1989/90 igralo v republiških ligah.

Ivo Mlakar

JADRALNO PADALSTVO

ZAČETEK

Z jadrlnim padalom sem se prvič srečal doma, pred televizorjem, ko sem se dolgočasil s »poletno nočjo«. Ob pogledu na mlad par, ki je bil predstavljen, se nisem pustil zmotiti iz svoje otopelosti. Moj notranji jaz se je še potikal po Severu in Jugu. Konji, topovi, sužnji, ... pa ljubezen, ... padalo... Vedno sem na slepo našel gumb za glasnost, zdaj pa bi rabil še navodila za to p... napravo, ki nas polenjuje. V tistem trenutku sem bil najbrž podoben velikemu uhlju: Sandi, Vlasta, Himalaja, jadrlno padalo, dva dni gor, dvajset minut dol, ...

V srednji šoli sem si želel leteti z jadrlnim letalom. Po nekaj urah teorije v aeroklubu, in ko sem doma povedal ceno tečaja, sem se moral odločiti: ali izpit za jadrlno letalo ali izpit za avto, o katerem je bil že dalj časa govor. Avto je prevagal. Prispevek o jadrlnem padalstvu je hitro minil, večer tudi, v svojih mislih pa sem vedno znova vse še enkrat videl.

Ljudje smo, da se družimo. Boli tisti, ki imamo enake interese, bi rekel, enak stil življenja. Tako smo se kar hitro našli. Govoril sem z Bojanom (ta je zdaj že pravi zmaj(ar), ki je vedel, komu mora kaj reči. Že čez nekaj dni me je poklical Danilo in mi povedal, da je tudi on prevzet s padalom, Poldo tudi, da se bo na našem koncu moralo nekaj zgoditi.

Cez leto dni sta Danilo in Poldo že letala na Ošvenovem travniku, Danilo celo čez les na Ivarčko, jaz pa sem bil še vedno zemeljski ptič. No takrat sem se tudi jaz »zgodil«. Poldo je kupil novo padalo, jaz pa njegovo prejšnje. Dogovorila sva se za prvi skok.

Tak občutek sem imel takrat, ko sem šel prvič na morje. Na predve-

čer nisem mogel zaspati. Iz pogovorov in opazovanj sem si delal načrte za svoj skok. To, pa to, pazi na vrvice, glej, kje je kupola padala, ne poteguj prenapeto...

Naslednji dan sva s Poldanom šla v Smartno. Na hribu, ki služi tudi začetnikom zmajarjem, sva vse še enkrat ponovila, nato pa mi je Poldo s svojim poletom pokazal, kako naj se krstim. Opasan s sedežem in nosilnimi vrvmi v rokah je za trenutek postal pred globino hriba, nato pa je s hitro kretljivo rok in nagibom telesa naprej dvignil s tal kupolo padala, ki se je zaradi vzgonskega vetra hitro napolnila z zrakom. Še bežen pogled, če je vse v redu, nato pa se je pognal z dvignjenimi rokami po hribu navzdol. Po petih, šestih korakih, ko je dosegel dovolj veliko hitrost, se je odlepil od tal in zdrsel v dolino. Gledal sem za njim in opazoval njegove kretnje. Ko se je približal zemlji, je rahlo potegnil krmilne vrvice in blago stekel po travi, nakar se je zaustavil, kupola je nežno zadržala kot nekaj zadnji izdih, potem pa se je iz napete, lepe oblike spremenila v zgrbančeno gmoto in se sesula za njegov hrbet. Povlekel je vrvice k sebi, si jih navil okrog komolca, zmečkano kupolo pa si je poveznil na hrbet in se odpravil nazaj v hrib.

Cakal sem njegov prihod in poskušal obvladati hormone. Pomagal mi je opasati sedež in razviti padalo. Pregledal sem vrvice in si jih pripel na sedež. Krmilne vrvice sem si nataknil na roke in prijel nosilne. V mislih sem še enkrat ponovil postopek, nato pa sem se pognal naprej. Čutil sem sunek od spodaj, noge so mi bingljale po zraku. Letim! Če ne upoštevam ponesrečenega padca z gugalnice, je to bilo prvič v mojem

življenju. Na desni strani sem opazil smreke, ki sem jih s tesnobo spremljal, dokler niso odbrzele mimo. Nič nisem slišal. Poldo mi je rekel, da padalo v zraku šumi, ... nič. Zemlja se mi je približala, gledal sem samo na mesto, kjer bom pristal. Niti ostalih, ki so bili prisotni ob vznožju hriba, nisem videl niti slišal, ko so me spodbujali. Samo smreke na desni in rešilni travnik od spodaj. Je že tu. Povlekel sem vrvice, prehitro!

Telebnil sem s tazadnjo na tla in se prekucnil na trebuh, padalo pa čez mene, v travo. Zmagoslavno sem vstal in pogledal nazaj gor. Pa sem te. Tudi tele, ko se prvič postavi na noge, se trese, jaz pa sem danes prvič letel: 1:1. Počasi sem navijal vrvice, si naprtal padalo in se nato odpravil nazaj gor. Tisti dan sem še petkrat letel.

T. Korafly

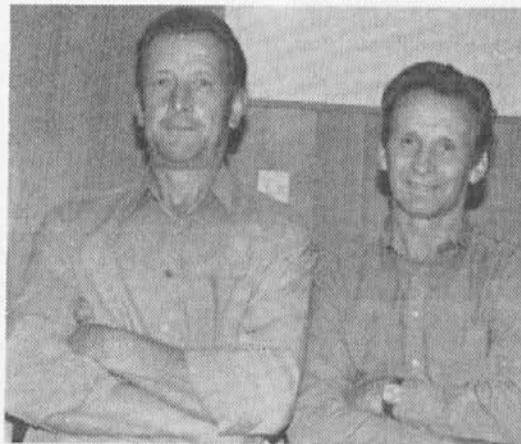
BILI SO VSEENO LEPI ČASI...

1. oktobra letos je minilo natanko 30 let, odkar vozi pogodbeni avtobus železarne na relaciji Mislinja - Ravne. Marsikdo bi dejal, da je jubilej kot pač jubilej, vendar je takrat pomenil prelomnico za velik del ljudi, ki so se začeli odločati za delo v industriji.

Zato smo se odločili, da nekoliko poklepetamo s katerim od prvih »vozačev«, ki so ostali zvesti železarni. Samo dva sta še, **Tone in Ivan**

Ko se jih je nabralo dovolj, so sčasoma narasle tudi potrebe po organizirani vožnji. Prej se je vsak znašel po svoje. Mnogi, zlasti še bolj oddaljeni, so bivali po samskih domovih, pri znancih v bližini Raven in podobno. Takrat so prihajali v železarno delavci ne samo iz Mislinje, temveč tudi s Tolstega vrha, Doliča in izpod Pohorja.

In kakšni so bili prvi avtobusi? Tone in Ivan sta z nasmeškom pri-

Sovič iz Mislinje. Oba se še spominjata, kako je hodil takrat iskat delavce za železarno tov. Homan, ki je bil vodja personalnega oddelka.

pomnila, da se zelo rada spominjata tistih prvih, ki so jih imenovali kar »pionirčki«, morda zaradi njihove neobglednosti, saj so bili majhni in so le stežka premagovali makadamsko pot z Raven proti Mislinji ter vse številne vzpone. Ustavljali so se na številnih postajah in pobirali delavce za železarno. Njih so potem zamenjali mercedesi, ki so bili že nekoliko bolj moderni in pozneje značilni fapi. Če pa si slučajno zamudil avtobus, ki je peljal jutraj, opoldne in zvečer na Ravne, si se pač moral po svoje znajti. Poleti je bilo to navadno kolo, veliko težje je bilo pa pozimi, ko je bil globok sneg in takrat ni manjkalo tudi pešačenja.

Tudi pogoji dela v železarni so bili težki. Vsak si je nosil s seboj malico. Takrat še ni bilo toplih obrokov, pa obilice zaščitnih sredstev kot danes, delalo pa se je tudi ob sobotah in nedeljah.

»Ko tako primerjaš velike razlike v organiziranosti prevoznih in pogojih dela nekoč in danes«, sta še dodala Tone in Ivan, »potem vidiš, da je bil narejen velik korak tudi na tem področju za boljše počutje delavcev, ki se vozijo v železarno iz Mislinje, ki je nekakšna štartna postaja za pot proti Ravnam.« Kar v imenu vseh vozačev sta pohvalila zdajšnjega voznika pogodbenega avtobusa Viktorja Krejana, ki ima za slehernega toplo besedo, prijazen nasmehek, pa tudi kakšnemu zamudniku ustavi, samo če ga opazi pravi čas.

H.M.

Silvo Jaš

VNETI ZA ODBOJKO

V akcijo RTV Ljubljana Razgibajmo življenje se je vključila tudi KS Strojnska Reka. V začetku septembra je pridila odbojarski turnir mešanih ekip vseh generacij iz KS, kar je pomenilo, da so smeli na njem nastopiti le domačini in tisti, ki so kdaj igrali za Strojnsko Reko.

Na turnirju je sodelovalo 9 ekip, od osnovnošolskih do abrahamovskih, ki so si za pravično delitev mest od prvega do zadnjega v pozno popoldne merile moči. Turnir je potrdil, da ima odbojka v Strojnski Reki tradicijo in še vedno veljavo, zato zna postati tradicionalen.

KADROVSKA GIBANJA

od 21.8. do 20.9.1989

V času od 21.8. do 20.9.1989 je sklenilo delovno razmerje še 19 pripravnikov-štipendistov, v istem obdobju pa je prenehalo delovno razmerje 33 delavcem, tako je sedaj v železarni zaposlenih 6778 delavcev.

Delovno razmerje so sklenili

JEKLARNA – Plesnik Marjan, metalurški tehnik – pripravniki iz šole.

T S D – Slekovac Niko, ključavničar, Sterkuš Dragoslav, mehanik obdel. strojev – iz tozda SGV.

ARMATURE – Ažnik Marko, Mazgan Benedikt, Pisnik Tomaž, Mravljak Drago, vsi oblikovalci kovin – pripravniki iz šole.

R P T – Koletnik Tomaž, Slanič Dimitrij, oblikovalci kovin – pripravniki iz šole; Gracej Janez, kovač – iz tozda Kovačnica.

KONTROLA KAKOVOSTI – Gostenčnik Franc, metalurški tehnik – pripravniki iz šole.

DRUŽBENI STANDARD – Mišin Katarina, kuharica – pripravnica iz šole.

KOMERCIALA – Pečnik Anton, strojni delovodja, Prosenc Ana, administratorka, Krajcar Brigita, ekonomistka, Pungartnik Ivan, strojni delovodja, Rebernik Miran, Radovič Dorde, dipl. ekonomista, Glazar Olga, org. dela – vsi iz tozda RPT.

K S Z – Berdnik Ida, inž. elektrotehnike, Kobold Viktorija, dipl. inž. elektrotehnike – štipendistki ZR, Ošlovnik Vera, strojni tehnik – vse pripravnice iz šole.

MONTER – Pignar Edvard, Mori Gabriela, Krenker Stanislav, Stepišnik Boštjan, Uršnik Valentin, Peršak Janez, Kotnik Matjaž, oblikovalci kovin – pripravniki iz šole; Gabrovec Andrej, sestavljalec – mirovanje pravic.

Delovno razmerje je prenehalo

JEKLARNA – Apat Jože, žerjavovodja – invalidska upokojitev; Korasa Rado, žarilec – sporazumno.

JEKLOLIVARNA – Rikič Stevo, grobi čistilec – invalidska upokojitev; Kuserbanj Marjan, delavec pri livnem stroju, Kurnik Dani, strojni oblikovalec, Pipuš Marko, strojni livar, Hribnik Matjaž, ročni brusilec – vsi iz JLA; Drol Boris, izsekovalec – sporazumno; Capulović Ilija, kalilec – dana odpoved; Korošec Borut, oblikovalec zaht. kalupov – samovoljno.

VALJARNA – Paradiž Franc, čistilec obrata – invalidska upokojitev; Lorenci Marija, evidentičarka – dana odpoved.

KOVAČNICA – Pesičer Franc, žerjavovodja – invalidska upokojitev; Sturbaj Marjan, pomočnik kovača – sporazumno; Gracej Janez, kovač – v TOZD RPT.

JEKLOVLEK – Gros Jože, brusilec – invalidska upokojitev; Robar Jože, žičar – dana odpoved.

ORODJARNA – Gros Vili, žagar

– izključen; Škratek Mirko, rezkalec – v JLA.

STROJI IN DELI – Šmon Matvež, ključavničar – invalidska upokojitev.

INDUSTRIJSKI NOŽI – Brodnik Darjan, rezkalec – v JLA.

S G V – Slekovac Niko, Sterkuš Dragoslav, ključavničarja – v TOZD TSD.

T R O – Zorman Edvard, brusilec – sporazumno; Oderlap Zorka, rezkalka – poklicna rehabilitacija; Pečnik Anton, kontrolor – v TOZD RPT.

ARMATURE – Kuster Janez, vrtnalec – sporazumno.

ZAHVALE

Ob odhodu v pokoj se pristrčno zahvaljujem vsem sodelavcem ponudbenega oddelka, oddelkov za kooperacije, kvalitetne pogoje in za standardizacijo časovnih normativov tozda RPT za dragocena darila in za pristne domače in prijateljske besede, ki sem jih bil deležen v vseh mojih delovnih letih v tej hiši. Vsem sodelavcem in prijateljem v Železarni Ravne želim še mnogo uspehov pri delu in veliko srečnih let.

Štefan Vevar

Še danes ne morem verjeti, da je bolezen močnejša kot človekova volja. Kljub veri v moč posegov od laboratorija do UKC-Ljubljana sem se moral vdati in oditi v invalidski pokoj. Vendar je ostalo življenje, za katero se moram zahvaliti vsem.

Prijetnega presenečenja pa navkljub dolgotrajni odsotnosti še danes ne morem pozabiti. Zato bi se po tej poti zahvalil vsem sodelavkam in sodelavcem adjustaže Valjarne in vodstvu za darila in spodbudne besede ter želje za zdrave še naprej. Vsem skupaj pa želim veliko delovnih uspehov in medsebojnega razumevanja, posebno zdravlja in dobre volje.

Aleksander Žunko

Sodelavkam in sodelavcem tozda Komerciala se ob odhodu v pokoj iskreno zahvaljujem za dragoceni darili, lepe poslovilne besede in izražene želje ter prijetne urice na prijateljskem srečanju.

Vsem želim še veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Marija Gostenčnik

Ob izgubi dragega moža, očeta in dedija

Kristijana Verdineka

se zahvaljujem sodelavcem tozda ETS za darovano cvetje, vsem, ki so ga spremili na zadnji poti, govorniku, pevcem za žalostinke in g. župniku za opravljeni obred.

Žaljuoči

KOVINARSTVO – Orešnik Franc, varilec – invalidska upokojitev; Robnik Albin, ključavničar, Tesovnik Jože, ključavničar – sporazumno.

R P T – Prosenc Ana, administratorka, Krajcar Brigita, Pungartnik Ivan, Rebernik Miran, Glazar Olga, Radovič Dorde, raziskovalci trga – vsi v TOZD Komerciala.

KOMERCIALA – Češek Metka, strokovna delavka – sporazumno; Gostenčnik Marija, referentka prodaje – dosežena pokojninska doba.

DRUŽBENI STANDARD – Pečnik Nevenka, natakarica – sporazumno.

RACUNOVODSTVO – Fišer Anica, knjigovodja – dosežena pokojninska doba.

MONTER – Filip Sergej, sestavljalec, Lenart Boris, pripravljalec – v JLA.

Kadrovska služba

Hvala vsem, ki ste jo v lepem številu pospremili na njeni zadnji poti. Prav lepa hvala tudi predstavnicam ZZB NOV občine Ravne tov. Horjakovi za poslovilne besede, ravenškemu g. župniku za opravljeni obred ter godbi ravenških železarjev.

Sin Albin z družino

IVAN BRUMNIK 1950–1989

Poslavljam o se od našega dragega sodelavca in prijatelja Ivana Brumnika. Bil je blag, vester in delaven človek.

Celih dvajset let je delal v Železarni Ravne kot strokovnjak pri obnovi zahtevnih strojnih naprav in aparatov, zadnja leta pa je samostojno opravljal vzdrževanje preciznih plinskih regulacijskih sistemov in gorilcev.

Poznali smo ga kot resnega, doslednega, odgovornega in zagnanega delavca, zato je bil tudi izbran za opravljanje tako zahtevnih nalog.

Ob boleči izgubi dragega moža in očeta

Ivana Brumnika

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste ga pospremili do njegovega prerenega groba. Prav lepa hvala vsem za darovano cvetje in pomoč v težkih trenutkih. Posebej se zahvaljujem delavcem tozda SGV in ETS, njegovim prijateljem, posebni enoti občine Dravograd, radio klubu Franjo Malgaj in Pihalnemu orkestru ravenških železarjev. Hvala dr. Lebiču, sosedom za nesebično pomoč in g. župniku za opravljene svečanosti. Žaljuoči: žena Fanika, sin Robert, hčerka Katja in vsi, ki so ga imeli radi.

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, dedka in pradedka

Ivana Vrabica

se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti, darovali vence in cvetje ali nam kakorkoli pomagali v težkih trenutkih. Hvala Pihalnemu orkestru ravenških železarjev, gospodu župniku za opravljeni obred, sodelavcem Četovca 9 a, b, c. Posebna hvala družini Strgar za nesebično pomoč.

Vsi njegovi

Ob boleči izgubi drage žene, mame in babice

Angele Krivec

se najiskrenejše zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom in znancem za darovano cvetje in gmotno pomoč. Se posebej se zahvaljujem sosedom Hartman, Pisar in Kovač. Hvala govornikom, pevcem in g. župniku za opravljeni obred.

Vsi njeni

Ob izgubi drage mame in babice

Julijane Kapel

se iskreno zahvaljujem sodelavcem toplotne obdelave iz Valjarne, Keglaškemu klubu Fužinar, sosedom in prijateljem za darovano cvetje, denarno pomoč ter izraženo sožalje.

Letos bi slavil dvajsetletni jubilej dela z nami, pa je žal kruto naključje prekinilo njegovo življenje in delo v naši sredini.

Tudi njegovo osebno življenje ni bilo ravno lahko. Delo doma ga je poleg onega v podjetju še dodatno obremenjevalo. Kakršna je bila njegova narava, je tudi doma stremel vedno k napredku in posodobitvi ter po olajšanju dela.

Ob prostem času, ki pa ga ob vsem tem ni imel veliko, se je ukvarjal z radioamaterstvom. Posvečal se mu je s posebnim žarom in ne samo to, svoje znanje je prenašal na mlajše ter sodeloval v SLO na področju radijskih zvez.

Naš Ivek je postal žrtev izuma devetnajstega stoletja – avtomobila, katerega si vsi želimo, ki pa je ljudem povzročil že obilo gorja in družinskih tragedij.

Izguba našega sodelavca je udarila in prizadela nas tovariše in prijatelje, posebno pa ženo, še neprekrbljena otroka, starše in druge.

V imenu vodstva in sodelavcev tozda SGV, osnovne organizacije sindikata in prijateljev izrekam iskreno sožalje družini Brumnik, staršem in drugemu sorodstvu.

Adolf Žnidaršič

IMENA MESECEV

OKTOBER

Po starorimskem koledarju je bil september sedmi mesec, oktober pa osmi (**octo** – osem). Začasno se je imenoval **germanicus**, **antonius** in **faustinus** – po rimskih cesarjih oziroma njihovih ženah.

Stara slovenska imena opozarjajo na sprava pridelkov: **vinotok**, **vinščak**, **vinski mesec**, **vinec**, **vinodaj**, **moštnik**, **obročnik**, **bendimjak** (v Reziji), **bratvin** in **repar**. Zanimivo ime je **kozoprsk**. Nekateri ga razlagajo iz čaščenja božanstva. Na Koroškem ob Millstattskem jezeru je preročišče s tremi stebri, na katerem so levja ali mačja, volčja ali kozja glava, drugi pa iz dejstva, da je to čas, ko se koza prska, goni, poja. Naslednji izraz za ta mesec je še **srednojesen**. **Desetnik** je zabeležil B. Gutsman, **moštnik** B. Potočnik in **trgovca** V. Vodnik. Po svetniku je oktober **lukovščak**.

Listopad je hrvaško poimenovanje, rijen češko, pozdiernik poljsko in Weinmonat ter Gilghart nemško. V besednih zvezah najdemo oktober kot mesec knjige, mesec požarne varnosti in obrnjeni april.

V Novi pratiki je V. Vodnik objavil pesmico Kozoprsk:

Grozdje masti
veseli Dolenjc,
vozi pa mošt
bogati Gorenjc.

V Napisih za mesec pa O. Župančič:

Oktober – vinotok

In človek vedel ni ne kod ne kam,
pa ga pripelje bog pred vinski hram;

visokih ciljev mu navdihne sod –

in človek vedel ni ne kam ne kod.

Mesec oktober se pojavlja v naslovni pesmi Srečka Kosovela:

Zlati oblaki žarijo, žarijo,

plavajo sredi mrzle modrine,

ah, še trenutek, in ugasnejo.

Tiha je vas sredi doline.

V kraški kuhinji topli smo zbrani,

čutimo v dušah: sonce odhaja,

kot zakopani, smrti vdani.

Tiha žalost si duše osvaja.

Vzkrikneš, pa odmev ti povrne

od hribov rjavih, od modrih gora.

Kdo te je slišal? In srce pregrne

žalost oktobrskega polja.

Miran Kodrin

nizacijskih, urbanih, socioloških, psiholoških, ekonomskih in drugih kriterijih

3. izhajajoč iz argumenta iz 2. točke predlagamo naslednjo obliko nove, bolj optimalne, bolj smotrne in bolj racionalne organizacije KS: sedanja KS Trg Ravne se preoblikuje v dve KS: KS Trg stari del in KS Gramoznica; eventualno h Gramoznici priključiti še bloke prek Suhe. Za zdravstveni dom in samski dom predlagamo varianto ali status eksteritorialnosti. Sedanje KS Javornik – Sance nujno preoblikovati v dve ločeni KS, saj gre za sociološko, ekonomsko in narodnostno zelo različno in nehomogeno sestavo; torej gre za zaključeni sredini, ki se po vseh ustavnih kategorijah izključujeta in v njih objektivno ni možno uresničevanje pravic delovnih ljudi in občanov. Sedanja KS Čečanje:

Varianta 1: razdeliti na severni in južni del, kar bi bilo normalno, saj so na južnem delu privatne hiše, na severnem pa nobene.

Varianta 2: da ostane sedanja KS ena KS z eksteritorialnostjo Trpinove ulice, Kavarnne in Bunkerja.

Opomba

Vsa sporna vprašanja eksteritorialnosti ozemelj v mestu Ravne bi lahko reševala posebna družbenopolitična koordinacija na nivoju mesta, v kateri bi bili neposredno in tajno izvoljeni predstavniki KS ter predstavniki krajevnih in občinskih DPO in zaradi posebnega interesa tudi predstavniki Železarna Ravne. Delegatski sistem za uresničevanje pravic v DPS bi uredili analogno s tem predlogom.

Sedanjo KS Kotleje in Reka Graben je nujno združiti. Imata toliko skupnega, toliko skupnih interesov in skupnih problemov ter podobno strukturo prebivalcev, da je opozarjanje na dislociranost čista demagogija, ki občana odvrta od zunanjih problemov.

Varianta: obe KS seveda lahko ostaneta tudi takšni, kot sta, če kdo ob zagovarjanju takega predloga pristane tudi na to, da bo odgovarjal za posledice.

Sedanja KS Kotleje bi sicer po svoji specifičnosti še najbolj spadala v zaočeno skupnost s KS Leše – predlog je treba prediskutirati. Bolj logično pa bi bilo – tudi z vidika sistemskega financiranja KS, da se oblikuje v novo organizacijsko celoto v novi KS skupaj s sedanjo KS Dobja vas, v kateri je tudi fabrika. Eno od načel organizacije KS je tudi že omenjena stanovanjska lokacija in število vodilnih delavcev iz železarne.

Zavedamo se, da s tem morda nismo povedali vsega in da so možne tudi druge rešitve. Prepričani pa smo, da bi le v smeri nakazane usmeritve dokončno uresničili pravice občana, da sam in po svojih predstavnikih neposredno ureja svoje ustavno zajamčene pravice delovnega človeka in krajana.

(Povzeto po samovšečni logiki nekaterih funkcionarjev sedanjih KS).

–deja

KOZERIJA:

KRAJANOM VSE PRAVICE

Nekdo si je izmislil čisto neutemeljen predlog, da bi na Ravnah Popitove krajevske skupnosti zopet združili v eno. To je seveda popolnoma skregano z zdravno logiko in ni čudno, da smo v takšni krizi, če se zgodi takšen, vsega obsojanja vreden predlog. Izgleda, da je tudi pri nas protidemokratizacijskim in kontra-revolucionarnim silam močno do tega, da bi delovne ljudi in druge občane oropali še zadnje pravice do samoupravnega urejanja pravice občanov, ki jih skupaj z drugimi občani uresničujejo v temeljni samoupravni teritorialni skupnosti v okviru družbenopolitične skupnosti.

Namera teh sil je tako transparentna, da je vsem poštenim in zdravo mislečim občanom jasno, da gre za družbeno izredno kontraproduktivna dejanja, ki jih z vso odločnostjo zavračamo.

Vseskozi smo pričakovali, da bo krajevna samouprava sčasoma doži-

vela svojo vsebinsko poglobitev v smislu procesa demokratizacije in intencije predloga novih ustavnih amandmajev, sedaj pa nekateri zabijajo krajanom nož v hrbet.

Ker smo za konkretno, pošteno in vsebinsko argumentirano razpravo, ne tako, kot nekateri, konkretno in argumentiramo predlagamo naslednje:

V smislu usmeritev predloga amandmajev k ustavi SRS in družbeno verifikiranimi izhodišči o uresničevanju demokratične pravice izvajanja krajevske samouprave po delovnih ljudeh in drugih občanah predlagamo naslednjo nujno preobrazbo krajevnih skupnosti z osnovnim namenom in ciljem približati upravljanje v bivalni sredini delovnemu človeku, občanu, krajanu in delavcu:

1. sedanje krajevske skupnosti na Ravnah so odločno prevelike

2. slediti je treba konceptu organiziranosti po funkcionalnih, orga-

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 7000 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Silvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Zerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarka Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 861-131 int. 6304 in 6753

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.